

Česká zemědělská univerzita v Praze

FAKULTA PROVOZNĚ EKONOMICKÁ

Katedra statistiky



ANALÝZA STATISTIKY CESTOVNÍHO RUCHU

Možnosti regionalizace Satelitního účtu cestovního ruchu

Doktorand: Ing. Lucie Petříčková

Školitel: Doc. Ing. Rudolf Zeipelt, CSc.

OBSAH

1. Úvod	4
2. Specifické charakteristiky a trendy v ekonomickém odvětví cestovního ruchu	6
2.1. Nový kontext evropského cestovního ruchu v rámci EU	8
2.2. Cestovní ruch v ČR	11
3. Statistika v oblasti cestovního ruchu	19
3.1. Mezinárodní organizace a jejich statistiky	21
3.2. Statistika cestovního ruchu v ČR	26
3.3. Státní instituce v ČR zasahující do oblasti statistiky cestovního ruchu	28
4. Satelitní účet cestovního ruchu – Tourism Satellite Account (TSA)	29
4.1. Vývoj mezinárodní metodiky TSA	36
4.2. Podstata TSA	37
4.3. Struktura TSA	39
4.4. TSA z pohledu České republiky	44
5. Cíl a metodika práce	51
6. Regionalizace Satelitního účtu cestovního ruchu – zhodnocení přístupů	53
6.1. Zhodnocení přístupů k tvorbě regionálního TSA (R-TSA)	54
6.2. Zhodnocení mezinárodních zkušeností s regionalizací TSA včetně zvolených přístupů	57
7. Možnosti regionalizace TSA v ČR	65
7.1. Zhodnocení přístupů k regionalizaci TSA v českých podmínkách	65
7.2. Vyhodnocení dotazníkového šetření o statistice cestovního ruchu a TSA v České republice	72
8. Návrh metodiky regionalizace TSA v českých podmínkách	85
9. Bariéry pro regionalizaci TSA v českých podmínkách	99
10. Závěr a diskuse	101
11. Zdroje a literatura	105
12. Seznam použitých zkratk	108

13. Přílohy	110
<i>Příloha č. 1 Přehled spotřeby v cestovním ruchu</i>	<i>110</i>
<i>Příloha č. 2 Dotazník o statistice cestovního ruchu</i>	<i>112</i>
<i>Příloha č. 3 Tabulkové sestavy TSA</i>	<i>116</i>

1. Úvod

Cestovní ruch představuje u nás i ve světě velmi dynamicky se rozvíjející segment ekonomiky. Svým objemem tržeb se řadí ve světě na třetí místo za petrochemický a automobilový průmysl a rovněž rozsahem zaměstnanosti a tvorbou pracovních příležitostí patří mezi nejvýznamnější ekonomická odvětví. Cestovní ruch představuje v současné době významnou oblast národního hospodářství řady vyspělých států světa, podílí se na zvyšování životní úrovně obyvatelstva a postupně se stává nedílnou součástí spotřeby.

Je zřejmé, že cestovní ruch se stal globálním jevem a na přelomu nového tisíciletí významně vzrostl jako ekonomický a sociální jev. Naprostá většina zemí a jejich vládní orgány se zajímají o vliv cestovního ruchu na jejich ekonomiku, na jejich ekonomický rozvoj. Ve světě je považován cestovní ruch za odvětví budoucnosti s ohledem na multiplikační efekt doprovázející jeho rozvoj. Často bývá označován za nejvýznamnější odvětví, ve kterém vzniká nejvíce pracovních příležitostí. Mimo zaměstnanosti ovlivňuje podstatným způsobem dalších zhruba pět oblastí: podílí se na tvorbě hrubého domácího produktu, pozitivně ovlivňuje platební bilanci státu, tvoří příjmy státního rozpočtu, má vliv na příjmy místních rozpočtů a jeho rozvoj podporuje investiční aktivity. Z toho všeho vyplývá i význam cestovního ruchu pro rozvoj regionů.

Vzhledem k průřezovému charakteru cestovního ruchu a jeho zásahu do mnoha odvětví národního hospodářství není jednoduché kvantifikovat celkový ekonomický přínos pro ekonomiku země. Některé oblasti ekonomiky jsou pro cestovní ruch sice charakteristické, ale poskytují produkty a služby nejenom účastníkům cestovního ruchu, kteří zase naopak spotřebovávají produkty a služby i z odvětví přímo nesouvisejících s cestovním ruchem.

Statistické informace o podstatě, vývoji a souvislostech cestovního ruchu jako celku jsou však sporé a neúplné. Tato situace zbavuje veřejné orgány, podnikatele a občany přesných informací potřebných pro efektivní veřejnou politiku, pro výkonné obchodní podnikání a pro aktivity a chování jak turistů, tak i hostitelů. Zvláště chybějí úplné informace o skutečném významu a přínosech cestovního ruchu v národních ekonomikách.

Z tohoto důvodu bylo nutné přistoupit ke konstrukci tzv. satelitního účtu cestovního ruchu. Satelitní účet umožňuje podrobnou analýzu poptávky a nabídky cestovního ruchu a zhodnocení celkového přínosu pro ekonomiku. Na jeho přípravě spolupracují Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, Český statistický úřad a Česká národní banka.

Jelikož je však cestovní ruch regionální záležitostí navázaný na jedinečnost území, historické, kulturní a přírodní památky v daném regionu či lokalitě, je nezbytné, aby data, které poskytuje satelitní účet cestovního ruchu, byla sledována a uváděna na regionální úrovni. V případě regionálního členění satelitního účtu by data a informace sloužila k rozhodování jak představitelů regionální veřejné správy a místních samospráv a zejména

pak také k rozhodování podnikatelů, kteří svoji podnikatelskou činnost váží na rozvoj cestovního ruchu v daném regionu.

Z výše uvedených důvodů je nutné přistoupit ke zhodnocení přístupů k regionalizaci satelitního účtu cestovního ruchu v podmínkách České republiky a navrhnout metodiku, která by umožňovala získat data z oblasti cestovního ruchu v regionálním členění. Právě to je hlavním cílem disertační práce, která tím má metodický charakter.

2. **Specifické charakteristiky a trendy v ekonomickém odvětví cestovního ruchu**

Cestovní ruch představuje souhrn aktivit účastníků cestovního ruchu a současně i aktivit podniků a organizací poskytujících služby pro zajištění pobytu účastníků cestovního ruchu mimo místo jejich trvalého bydliště.

Přesněji je cestovní ruch definován jako činnost osob cestujících do míst a pobývajících v místech mimo své obvyklé prostředí po dobu delší než jeden ucelený rok za účelem trávení volného času, podnikání nebo jiným účelem, nesouvisejícím s výkonem výdělečné činnosti v navštíveném místě. [32]

Pro rozvoj cestovního ruchu je nezbytné splnit tři základní podmínky – zachovat bezpečnost v dané destinaci, vytvořit dostatečný fond volného času a zajistit přiměřené disponibilní důchody obyvatelstva. Podíl obyvatelstva na cestovním ruchu patří k důležitým měřítkům životní úrovně dané země. Rozvoj cestovního ruchu je podporován řadou faktorů, které souvisejí s růstem počtu obyvatelstva naší planety, zlepšováním jejich zdravotního stavu a zvyšováním vzdělanosti, která postupně překonává jazykové bariéry a podněcuje touhu po poznání nových míst, kultur a prožití neobvyklých zážitků. Podnětem pro rozvoj cestovního ruchu je i postupující globalizace, spojená se soustřeďováním lidí do velkých aglomerací, rozšiřováním moderních technologií, které umožňují bezproblémovou komunikaci a rychlé překonání vzdáleností. V hierarchii potřeb člověka se cestovní ruch postupně přesunuje z potřeb luxusních a zbytných do potřeb běžných, které jsou nedílnou součástí jeho spokojeného života. [15][32]

V odvětví cestovního ruchu se při zabezpečení služeb pro účastníky prolínají činnosti několika různých odvětví a oborů národního hospodářství, proto přesně vymezit jeho místo a postavení ve struktuře národní ekonomiky je obtížné. Hospodářská činnost typická pro cestovní ruch se tak označuje jako „průmysl cestovního ruchu“ a zahrnuje především ubytovací a stravovací služby, činnost cestovních kanceláří, průvodcovskou činnost, významnou část osobní dopravy a další služby.

Přes rychlý růst cestovního ruchu a nesporný a neoddiskutovatelný přínos pro národní ekonomiky se cestovní ruch v řadě zemí dosud setkává s nedostatečným politickým i ekonomickým oceněním. Je to způsobeno i tím, že cestovní ruch **není ekonomicky a statisticky uzavřené odvětví**, jak již bylo řečeno, o němž existují vypovídající ekonomické ukazatele, ale souhrnem různých činností a aktivit lidí, které zasahují a prostupují v různé míře do mnoha ekonomických odvětví. Přitom účastníci cestovního ruchu jsou nejen domácí občané – příslušníci dané země (rezidenti), ale též zahraniční návštěvníci (nerezidenti) a jimi vyvolaná poptávka a následná spotřeba rozmanitých služeb a zboží před uskutečněnou cestou, v rámci navštívené destinace i po skončení cesty, které se vztahují k této cestě. Schématicky

lze cestovní ruch a spotřebu v cestovním ruchu rozdělit do několika segmentů, což je ukázáno v příloze č.1.[15]

Cestovní ruch je významnou oblastí hospodářství, součástí sféry služeb, která se zabývá cestováním a službami s ním souvisejícími (ubytování, stravování, doprava apod.) Národní trhy zahrnují tři základní typy cestovního ruchu:

1. Trh směřující dovnitř - **aktivní cestovní ruch** (příjezdový, incoming), tj. osoby s dlouhodobým pobytem v jiné zemi (tzv. nerezidenti) cestující v dané zemi, konkrétně to znamená příjezd a pobyt nerezidentů na území České republiky. Tento cestovní ruch je z pohledu České republiky přínosem platebních prostředků, a přispívá tedy k aktivní straně platební bilance.
2. Trh směřující ven - **pasivní cestovní ruch** (výjezdový, outcoming), tj. osoby s dlouhodobým pobytem v dané zemi (tzv. rezidenti) cestující v jiné zemi, konkrétně to znamená vycestování rezidentů a jejich pobyt v zahraničí. Ten je spojen s vývozem devizových prostředků, čímž působí na platební bilanci státu pasivně. Spotřeba tohoto druhu cestovního ruchu je chápána jako spotřeba rezidentů mimo území ČR. Nezahrnuje produkty zakoupené na cestu nebo po cestě ve vlastní zemi (ty patří do spotřeby domácího cestovního ruchu).
3. Trh domácí – **domácí cestovní ruch**, tj. rezidenti cestující výhradně na území České republiky. Spotřeba domácího cestovního ruchu zahrnuje spotřebu rezidentů na tuzemských cestách, ale také část spotřeby spojené s cestami do zahraničí, pokud byla tato spotřeba realizována v ČR (např. marže cestovních kanceláří či agentur zajišťujících zahraniční zájezd).

Vzhledem ke své rozmanitosti a fragmentované povaze nemá sektor cestovního ruchu jasnou identitu. To může částečně vysvětlit, proč je cestovní ruch nedostatečně prezentován v politické rovině, přes jeho hospodářský a společenský význam.[32,33]

Rozmanitost obchodního prostředí a veřejných a soukromých subjektů podílejících se na cestování ruchu, jeho působení na řadu hospodářských činností, jeho velice rozsáhlý sociální a emocionální rozměr a geograficky rozptýlená a velice proměnlivá spotřeba produktu znamená, že je cestovní ruch velice zřetelně horizontální povahy. Velký počet, pokud ne převážná většina, oblastí politiky, jej může přímo a výrazně ovlivnit, tak jako podnikání, dopravu a regionální rozvoj.[14]

Vzhledem k tomu, že turistická aktivita v zásadě není plněním základních životních potřeb, je jednání turistů převážně **nepředvídatelné a podléhá psychologickým a společenským vlivům**, osobním náladám a krátkodobým reakcím. Pokud je ovlivněn dojem třeba jen v jediném článku řetězce, utrpí důsledky toho celý řetězec cestovního ruchu. [14]

V čem lze spatřovat přínosy cestovního ruchu pro rozvoj území:

- Cestovní ruch vytváří nové pracovní příležitosti, ať již jde o zajištění vlastních služeb cestovního ruchu, nebo ostatních doplňkových služeb a rozvoj odvětví s cestovním ruchem souvisejících. Hovoříme o tzv. multiplikačním efektu.

- Příjmy z cestovního ruchu jsou významnou součástí příjmů státních rozpočtů zemí i rozpočtů krajů či jiných územních celků.
- Cestovní ruch přispívá k poznání nových míst, přírodního a kulturního dědictví, pomáhá lépe poznat a pochopit mentalitu různých národů, jejich obyčeje a zvyklosti a tím rozvíjí myšlenku mírového soužití. [32]

Z předchozí charakteristiky jasně vyplývá, že cestovní ruch je specifické odvětví se svými zvláštnostmi a odlišnostmi než jsou typická a jasně ohraničená ostatní odvětví národního hospodářství. S tím souvisí i fakt, že se jedná o odvětví, které ze poměrně těžce statisticky sledovat a vyhodnocovat jeho výstupy a dopady na ekonomiku dané země.

2.1. Nový kontext evropského cestovního ruchu v rámci EU

Cestovní ruch představuje v Evropské unii (EU) významnou hospodářskou činnost. Zahrnuje rozsáhlou škálu produktů a destinací a podílí se na něm velké množství zainteresovaných subjektů – jak z veřejné tak ze soukromé sféry – s velice decentralizovanými oblastmi kompetence, často na regionální a místní úrovni. Velký potenciál cestovního ruchu spočívá v jeho možnosti přispět k dosažení několika významných cílů EU, jako je trvale udržitelný rozvoj, ekonomický růst, zaměstnanost a hospodářská a sociální soudržnost. [50] Výroční zpráva o opatřeních Společenství s dopadem na cestovní ruch (2000), kterou vypracovala Komise EU, uvádí k tomuto tématu podrobné informace.

Cestovní ruch je důležitým aspektem kvality života obyvatel EU, který může být dále zlepšován podpořením trvale udržitelného, vysoce kvalitního, konkurenceschopného cestovního ruchu v Evropě s respektováním nosné kapacity jeho přírodních a kulturních oblastí, zejména oblastí Natura 2000. Také sbližuje obyvatele Evropy tím, že jim umožňuje objevování a sdílení společných evropských hodnot. [5]

Postavení Evropy ve světovém cestovním ruchu je dlouhodobě dominantní, do Evropy směřuje více než polovina všech světových turistických cest i příjmů. V roce 2006 bylo v Evropě realizováno 461 mil. turistických příjezdů, což činí podíl 54,5% ze světového cestovního ruchu, a příjmy 377 mld. USD, což činí 51,3% ze světového cestovního ruchu. Meziroční nárůst turistických příjezdů (2006/2005) byl v Evropě 5,1% (celosvětový nárůst byl 5,4%). [40]

Po rozšíření Evropské unie po roce 2004 pozice EU ve světovém cestovním ruchu výrazně posílila. V regionu Evropa je situováno 7 z 10 nejnavštěvovanějších zemí světa (Francie, Španělsko, Itálie, Velká Británie, Německo, Rakousko, Rusko), 6 z nich jsou členské státy EU. Cestovní ruch je v zemích EU významným odvětvím vykazující dynamický vývoj.

Průmysl cestovního ruchu v Evropské unii zahrnuje asi dva miliony podniků, převážně malých a středních (SME), na které připadá asi 5% jak HDP tak zaměstnanosti. Toto číslo v jednotlivých členských státech kolísá v rozmezí 3 až 8 %. Cestovní ruch také dává

vzniknout značnému množství činností v jiných sektorech, jako je maloobchod a specializovaná zařízení, v rozsahu přibližně jedenapůlkrát větším, než je cestovní ruch samotný. [26,40]

Přes význam malých a středních podniků v tomto sektoru, existuje zde vzrůstající trend směrem ke koncentraci, posílení vertikální integrace služeb v oblasti cestovního ruchu. To je obzvláště patrné v hotelovém sektoru a sektoru služeb, které se zabývají organizací cestování a dopravy. [15]

S hlediska obratu představuje 80 % cestování Evropanů individuální a rodinná turistika. Zbývající část tvoří služební cesty v širším slova smyslu. Celkový podíl v jednotlivých zemích kolísá od necelých 15 % po více než 30 %, přičemž nejvyšší podíl připadá na severské země. Evropské domácnosti dávají přibližně jednu osminu svých osobních výdajů na spotřebu související s cestováním, což je položka, která se v jednotlivých zemích poměrně málo liší. [40]

Evropa je s největší rozmanitostí a hustotou turistických atrakcí nejnavštěvovanějším regionem světa. Přestože má nižší míru růstu, než je světový průměr a než některé zámořské destinace, které mají výrazný nástup, předpokládá se, že se rozsah cestovního ruchu v Evropě v příštích 20 až 25 letech zdvojnásobí s čistým růstem z hlediska nákladů a výnosů asi 3 % ročně. [26]

Jedním z hlavních problémů rekreační turistiky v Evropě je její zaměření na specifická, omezená roční období. To má za následek špatné pracovní a zaměstnanecké podmínky s negativním dopadem na úroveň kvalifikace, kvalitu služeb a konkurenceschopnost podniků spolu se saturací komunikační infrastruktury a turistických zařízení. Očekávané zvýšení počtu osob nad padesát let by mělo pomoci snížit koncentraci turistických aktivit ve vrcholných obdobích, zejména v době školních prázdnin, a zlepšit rozvržení turistických sezón. [26]

Orgány Evropské unie jsou v oblasti cestovního ruchu velmi aktivní a snaží se dávat cestovnímu ruchu ekonomický a politický význam v evropském kontextu. V listopadu 1997 se krátce před Lucemburskou Radou Evropy o zaměstnanosti [*Lucemburská rada Evropy*, 21. – 22. 11. 1997] a Poradou ministrů cestovního ruchu 26. listopadu 1997 [*Závěry Rady (Cestovní ruch) ze dne 26.11. 1997*] konala v Lucembursku Evropská konference o cestovním ruchu a zaměstnanosti. [*Lucemburská konference, Zaměstnanost a cestovní ruch: směrnice pro činnost*, 4. – 5. 11. 1997]. Uznala výhody dosažení vyváženého, udržitelného rozvoje evropského cestovního ruchu a vyzvala k dalekosáhlejší činnosti v reakci na Lucemburskou konferenci. V roce 1998 Komise vytvořila Skupinu vyšší úrovně pro cestovní ruch a zaměstnanost. Na základě jejích doporučení [*Evropský cestovní ruch – Nová partnerství pro zaměstnanost: Závěry a doporučení Skupiny vyšší úrovně pro cestovní ruch a zaměstnanost, Evropská komise, říjen 1998*], která byla široce schválena, předložila Komise Sdělení o Zlepšení potenciálu cestovního ruchu pro zaměstnanost [*Sdělení Komise Radě, Evropskému parlamentu, Hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Zlepšení potenciálu cestovního ruchu pro zaměstnanost, COM(1999) 205 final, Úřední věstník C 178-*

03 ze dne 23.6. 1999]. Dostalo se mu silné podpory Parlamentu, Hospodářského a sociálního výboru a Výboru regionů a dalo vzniknout závěrům Rady ze dne 21. června 1999, kde byla Komise a členské státy vyzývány k těsnější spolupráci za účelem maximalizace příspěvku, který by cestovní ruch mohl znamenat pro rozvoj a zaměstnanost, zejména pokud jde o čtyři oblasti (*informace, školení, kvalita a udržitelnost*) a jejichž důsledkem bylo vytvoření pracovních skupin. [42]

Tato pracovní metoda byla doplněna konferencemi ministrů ve Vilamoura (P), Lille (F) a v Bruggách (B), které uspořádaly jednotlivé členské státy předsedající Evropské unii a byly otevřeny pro všechny subjekty zainteresované na evropském cestovním ruchu. Konference jsou postupně zpřístupňovány zástupcům kandidátských zemí. Obvykle je jejich výsledkem dokument předsednictva, který je předložen na zasedání Rady pro vnitřní trh/spotřebitele/cestovní ruch [*Breafing Předsednictva, Rada Evropské unie, 24.11. 2000, dok. 13832/00; Zpráva předsednictva o konferenci v Bruggách, Rada Evropské unie, 18.9. 2001, dok. 11897/01; Závěry předsednictva, Rada Evropské unie, 18.9. 2001, dok. 11894/01.*] a znamenají okamžitou podporu a stimulaci procesu spolupráce. [42]

Představitelé evropského cestovního ruchu si velmi dobře uvědomují, že dalším nevyhnutelným krokem je zlepšení statistiky cestovního ruchu. Množství a kvalita údajů, které jsou momentálně k dispozici, je nedostačující. Dále se vzhledem ke složitosti průmyslu cestovního ruchu provádí podrobná analýza sektoru za účelem získání nezbytných znalostí pro zaměření budoucí činnosti. Evropský parlament vydal v roce 2007 Usnesení o cestovním ruchu, kde je velmi výrazně zmíněna i statistika cestovního ruchu, a to v následujícím kontextu:

- Evropský parlament připomíná jednoznačnou potřebu odpovídajících, důvěryhodných, homogenních a aktuálních informací o cestovním ruchu, aby mohla být ve veřejném a soukromém sektoru učiněna klíčová rozhodnutí v oblasti strategie a řízení, a potřebu vypracovat na úrovni EU odpovídající doprovodná opatření a směry, které by zajistily, že Evropa zůstane v mezinárodním měřítku přední turistickou destinací a stane se opět konkurenceschopnou.
- Vyzývá Komisi, aby hledala možnosti podporování uplatňování **satelitních účtů v oblasti cestovního ruchu členskými státy**, jelikož takové nástroje umožní přesné srovnání cestovního ruchu s jinými hospodářskými odvětvími a mohou přispět k lepšímu pochopení skutečné velikosti a hodnoty odvětví cestovního ruchu.
- Zdůrazňuje, že je třeba posílit povědomí o významu, který má cestovní ruch pro hospodářství a regionální rozvoj, vyzývá členské státy, aby přijaly satelitní účty cestovního ruchu a každý rok statistiky aktualizovaly, aby bylo zajištěno, že budou včas k dispozici příhodné údaje, které podpoří úplné a bezproblémové zapojení cestovního ruchu do hospodářské politiky a politiky zaměstnanosti. [30]

Cestovnímu ruchu se věnuje v Evropské unii značná pozornost a podpora, a to jak ze strany orgánů EU tak i ze strany mezinárodních organizací.

2.2. Cestovní ruch v ČR

Česká republika má všeobecně příznivé podmínky pro rozvoj cestovního ruchu. V průběhu posledního desetiletí se příjezdy zahraničních návštěvníků do České republiky téměř ztrojnásobily. Růst počtu zahraničních návštěvníků se projevil růstem devizových příjmů s aktivním saldem pro platební bilanci. Cestovní ruch svým přínosem pokrývá zhruba polovinu schodku obchodní bilance a stal se jedním z nejdynamičtější se rozvíjejících sektorů v oblasti služeb.

Kompetentními orgány v oblasti cestovního ruchu v České republice jsou kraje, obce a na centrální úrovni pak ministerstvo pro místní rozvoj (MMR), jemuž je jeho role dána kompetenčním zákonem. Část pravomocí přenáší pak MMR na svoji příspěvkovou organizaci CzechTourism, a to zejména v otázce propagace cestovního ruchu na národní úrovni.

V oblasti cestovního ruchu existuje řada politických, koncepčních a strategických dokumentů. Mezi ty nejzákladnější patří:

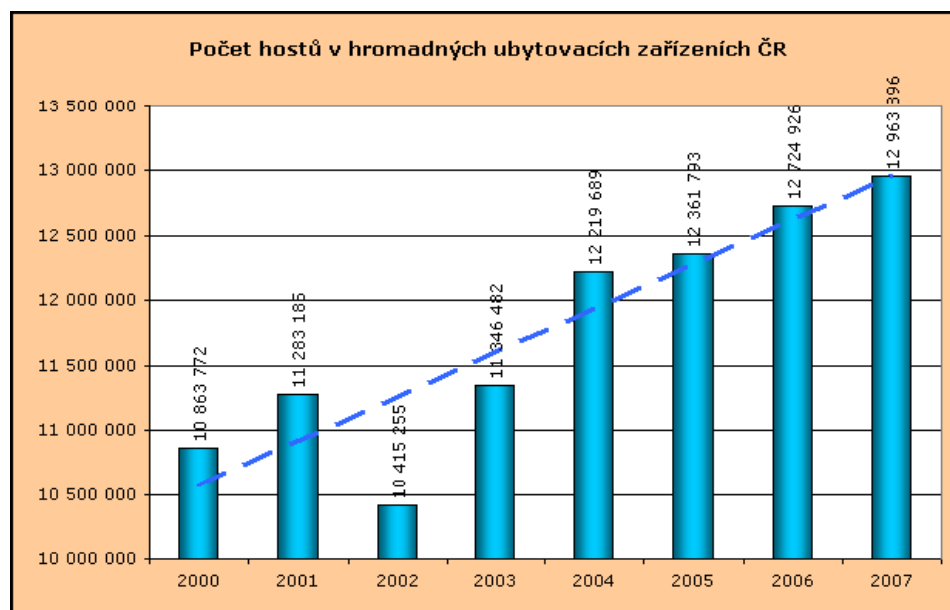
- Koncepce státní politiky cestovního ruchu v ČR za období 2007 – 2013
V prioritě 3: Marketingová podpora cestovního ruchu a rozvoj lidských zdrojů se v opatření č. 2 mluví o zkvalitnění statistiky a informací o cestovním ruchu (výrazné zlepšení kvality a obsahu lokální a regionální statistiky cestovního ruchu ve spolupráci s krajskými úřady a ČSÚ, zavedení regionálních satelitních účtů cestovního ruchu, vybudování národního informačního systému cestovního ruchu)
- Národní rozvojový plán ČR 2007 – 2013
- Národní strategický referenční rámec 2007 – 2013
Řada operačních programů navazující na NSRR podporuje rozvoj cestovního ruchu – regionální operační programy, Integrovaný operační program
- Strategie propagace ČR 2004 – 2010
- Strategie udržitelného rozvoje ČR
- Strategie hospodářského růstu
- Strategie regionálního rozvoje ČR pro období 2007-2013
- Politika územního rozvoje
- Lisabonská strategie
- Koncepce a strategie měst a obcí na rozvoj cestovního ruchu a další.

[33]

Současné statistiky a trendy v oblasti cestovního ruchu v České republice jsou následující. Absolutní počet hostů v hromadných ubytovacích zařízeních v České republice má

od roku 2000 neustále rostoucí tendenci. Krátkodobý pokles v roce 2002 způsobený povodněmi se mírně projevil ještě v roce následujícím, ale od roku 2004 již nebyl růst ničím narušen, což je patrné z grafu č.1.

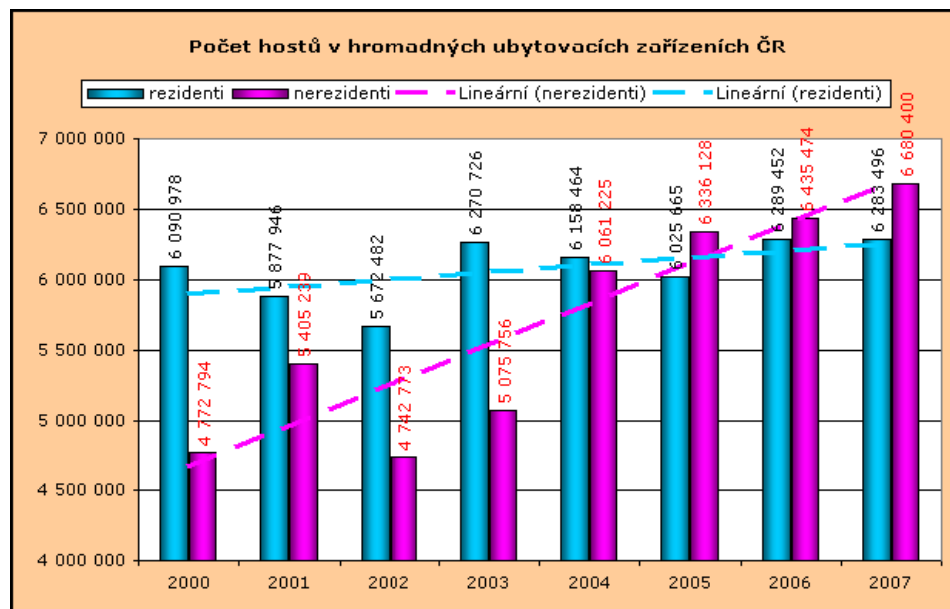
Graf č. 1 Počet hostů v HUZ v roce 2007



Zdroj: Vlastní zpracování; Pramen: ČSÚ

Pozitivní vliv na růst počtu hostů však měl v celém období jen růst počtu zahraničních návštěvníků (nerezidentů), neboť počet hostů –rezidentů– se zvýšil jen nepatrně. Jejich podíl na celkovém počtu ubytovaných tak poklesl z 56 % v roce 2000 na 48,5 % v roce 2007.

Graf č. 2 Počet hostů v HUZ v roce 2007 v členění na rezidenti/nerezidenti

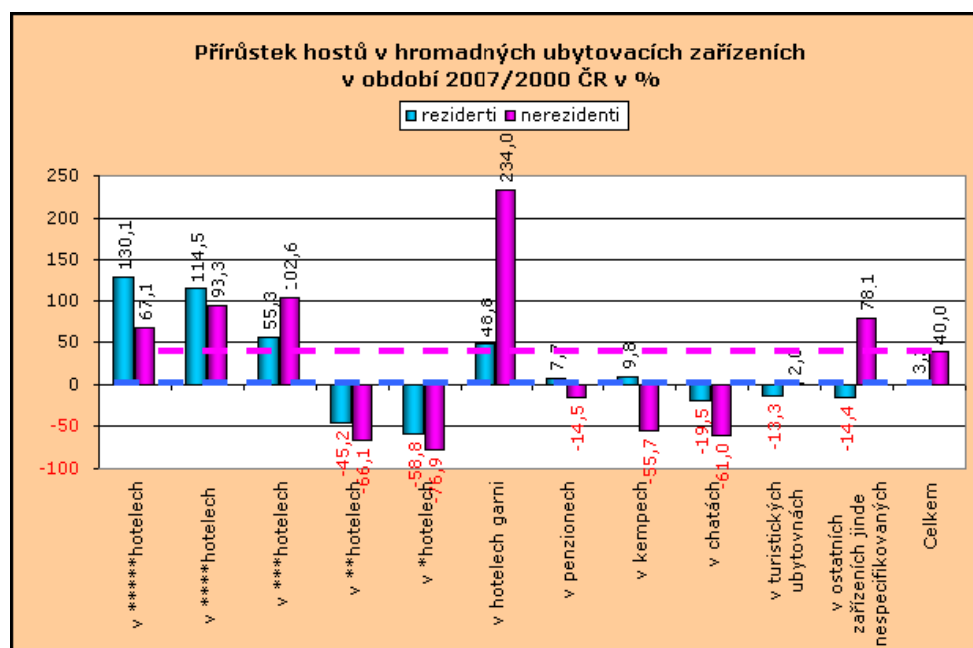


Zdroj: Vlastní zpracování; Pramen: ČSÚ

Také z hlediska počtu ubytovaných podle kategorií zařízení byl vývoj velmi diferencovaný:

- počet hostů ubytovaných v hotelích se zvýšil o 39,9 % a
- v ostatních ubytovacích zařízeních poklesl o -6,4 %.

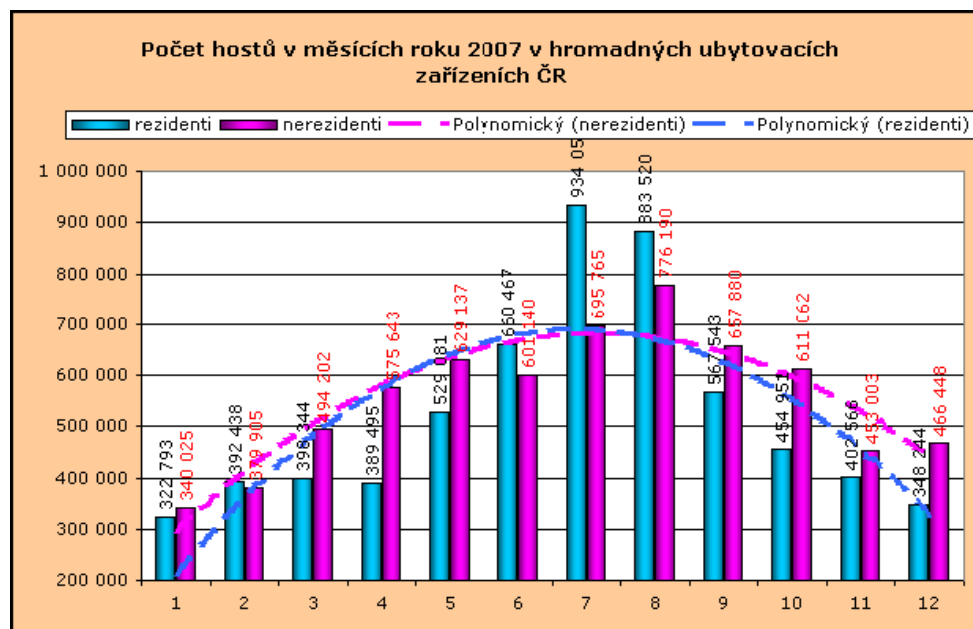
Graf č. 3 Přírůstek hostů v HUZ 2007/2000 v ČR



Zdroj: Vlastní zpracování; Pramen: ČSÚ

Jednou ze základních charakteristik cestovního ruchu je jeho sezónnost. Sezónní výkyvy návštěvnosti v průběhu roku mají maxima v srpnu a červenci a minima v lednu a únoru. Tradičně tak opisují letní prázdninové měsíce.

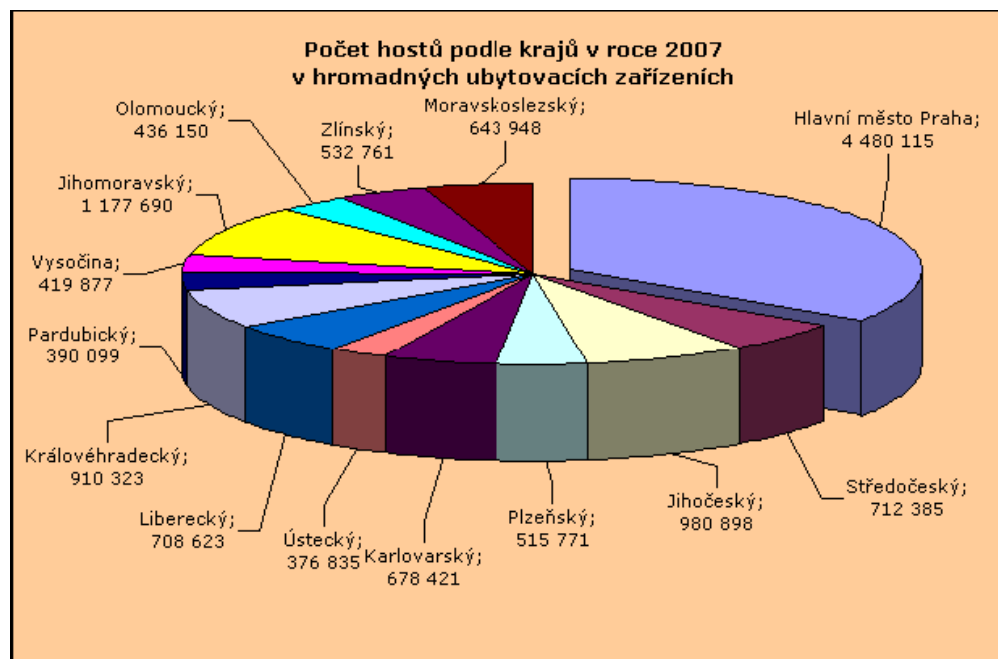
Graf č. 4 Počet hostů v HUZ 2007 v ČR dle sezónnosti



Zdroj: Vlastní zpracování; Pramen: ČSÚ

V roce 2007 byl největší počet turistů zaznamenán v Praze, což je místo se stále nejvyšší návštěvností v ČR a největším lákadlem pro zahraniční turisty. Po Praze z regionálního pohledu stal druhým nejnavštěvovanějším krajem kraj Jihomoravský.

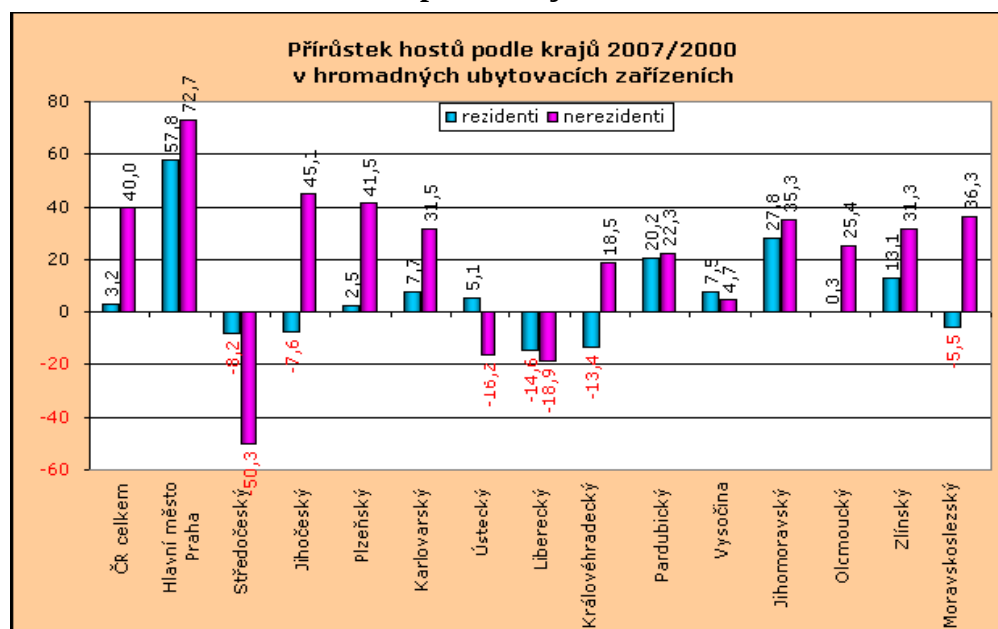
Graf č. 5 Počet hostů v HUZ v roce 2007 podle krajů ČR



Zdroj: Vlastní zpracování; Pramen: ČSÚ

V krajích, ve kterých došlo k poklesu turistů, tomu tak bylo především vlivem poklesu návštěv ze zahraničí. Výraznější pokles zájmu domácích hostů se projevil zejména v krajích Libereckém a Královéhradeckém. Tento pokles zřejmě ukazuje na snižování počtu turistů v Krkonoších, které se nacházejí právě na území zmíněných dvou krajů. Jedná se zřejmě o pokles zapříčiněný růstem cen služeb.

Graf č. 6 Přírůstek hostů podle krajů 2007/2000 v HUZ

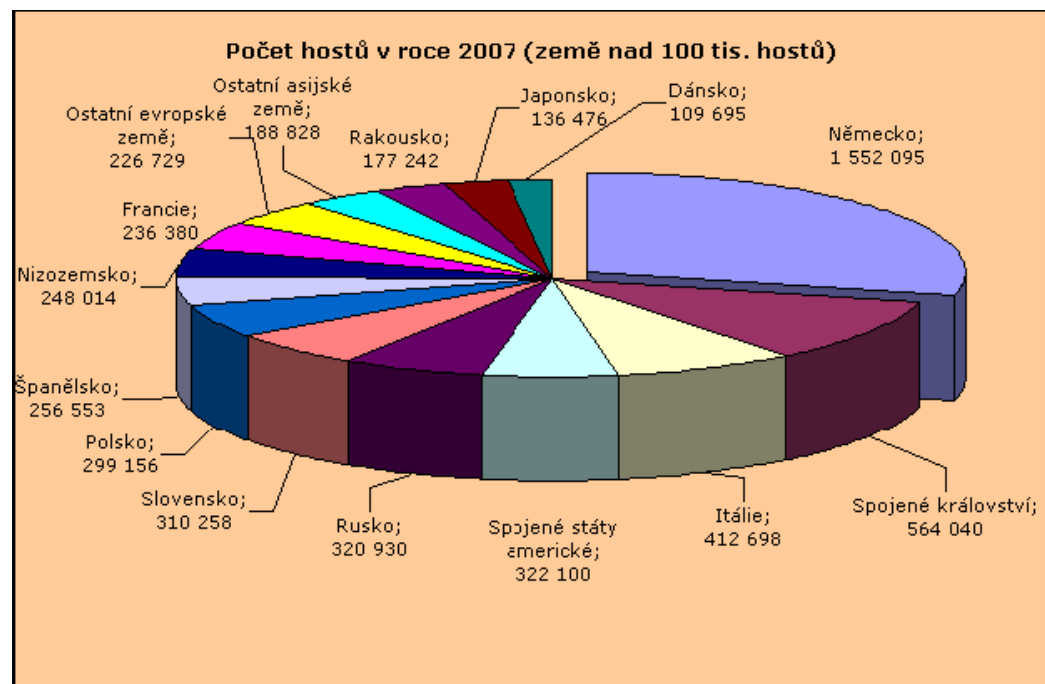


Zdroj: Vlastní zpracování; Pramen: ČSÚ

Co se týče země původu zahraničních turistů, kteří navštěvují Českou republiku pak nejvíce hostů, kteří se ubytovali v hromadných ubytovacích zařízeních v roce 2007, je původem

z Německa a Spojeného království. Podle posledních trendů lze však sledovat přesun turistů ze Spojeného království více na východ od ČR.

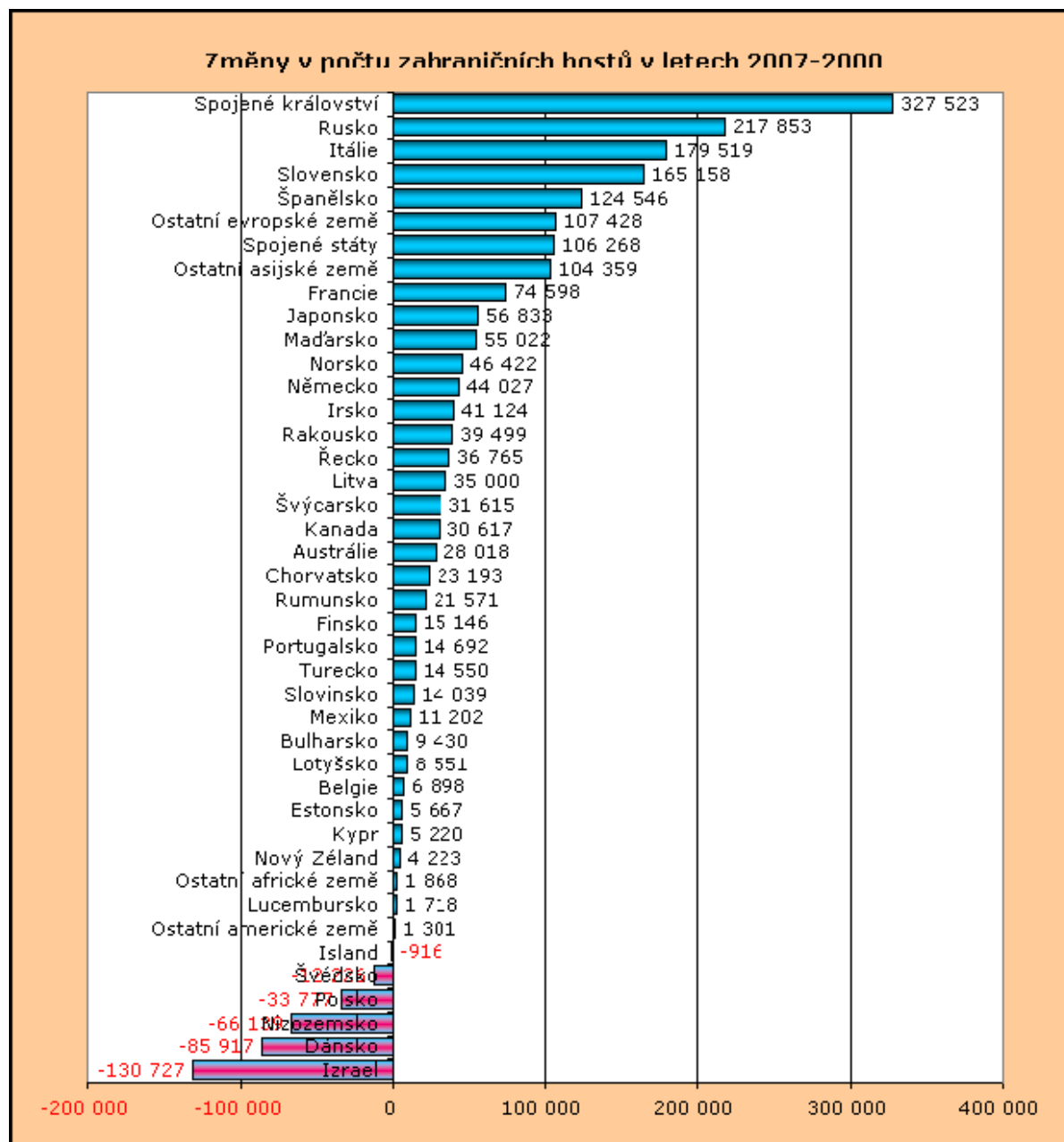
Graf č. 7 Počet hostů v HUZ dle zemí



Zdroj: Vlastní zpracování; Pramen: ČSÚ

Největší přírůstek příjíždějících zahraničních hostů v období 2000 až 2007 byl také ze Spojeného království, ale dále pak z Ruska a Itálie, jejichž počty převýšily příjezdy hostů ze Slovenska. Za pozornost jistě stojí i výrazný pokles hostů příjíždějících z Izraele, Dánska a Nizozemí.

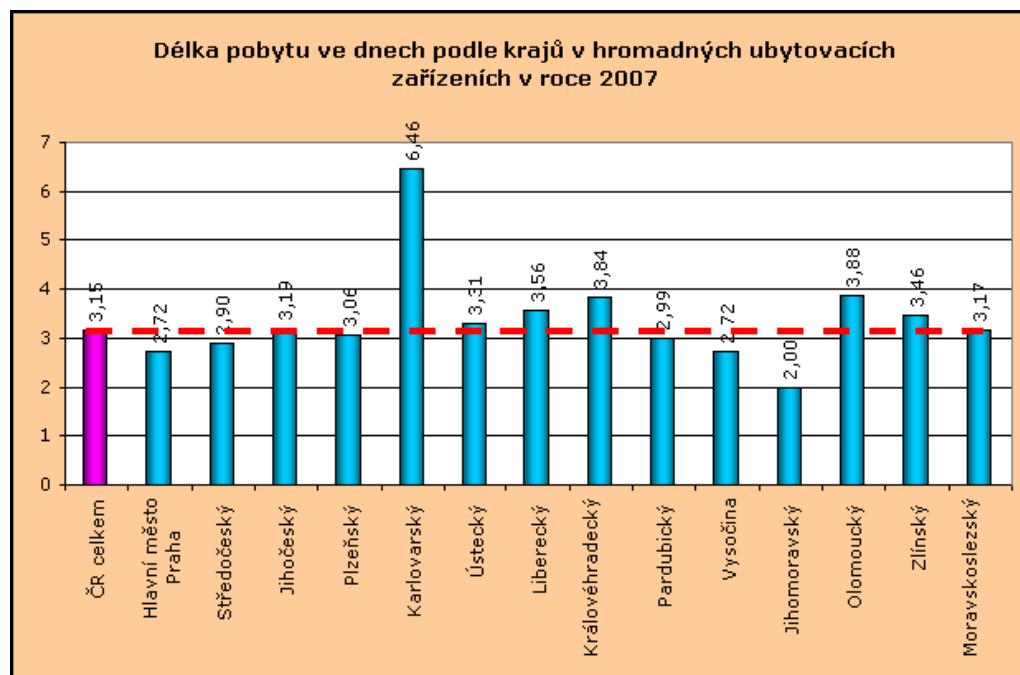
Graf č. 8 Změny v počtu zahraničních hostů v letech 2007 - 2000



Zdroj: Vlastní zpracování; Pramen: ČSÚ

Délka pobytu turistů se snížila v průměru o 0,92 dne. Nejvíce se délka pobytu snížila v kraji Ústeckém (o 2,09 dne) a Moravskoslezském (o 1,69 dne), nejméně naopak ve Středočeském kraji (o 0,7 dne) a v Praze (o 0,8 dne). Nejdelší pobyt pak byl v roce 2007 vykázan v kraji Karlovarském, což souvisí s lázeňskou léčbou.

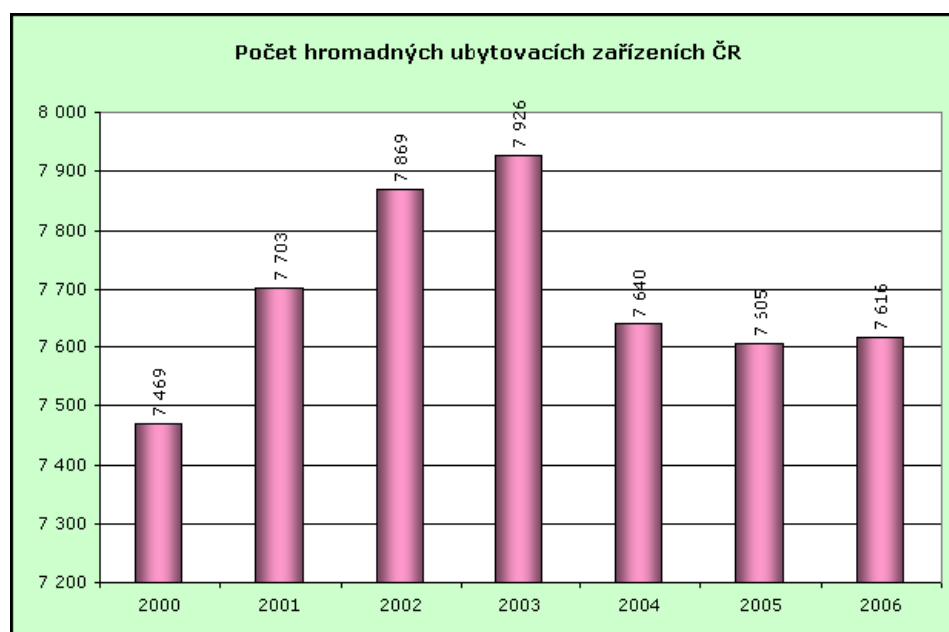
Graf č. 9 Délka pobytu v HUZ podle krajů 2007



Zdroj: Vlastní zpracování; Pramen: ČSÚ

Počet hromadných ubytovacích zařízení v absolutním vyjádření klesá. Cestovní ruch a kulturu lze považovat za ukazatele ekonomického růstu či poklesu v dané zemi či společnosti. Je vidět, že již v roce 2007 tedy klesá počet ubytovacích zařízení, snižují se tak investice do odvětví cestovního ruchu, což poukazuje na finanční krizi, které opravdu o rok později přišla.

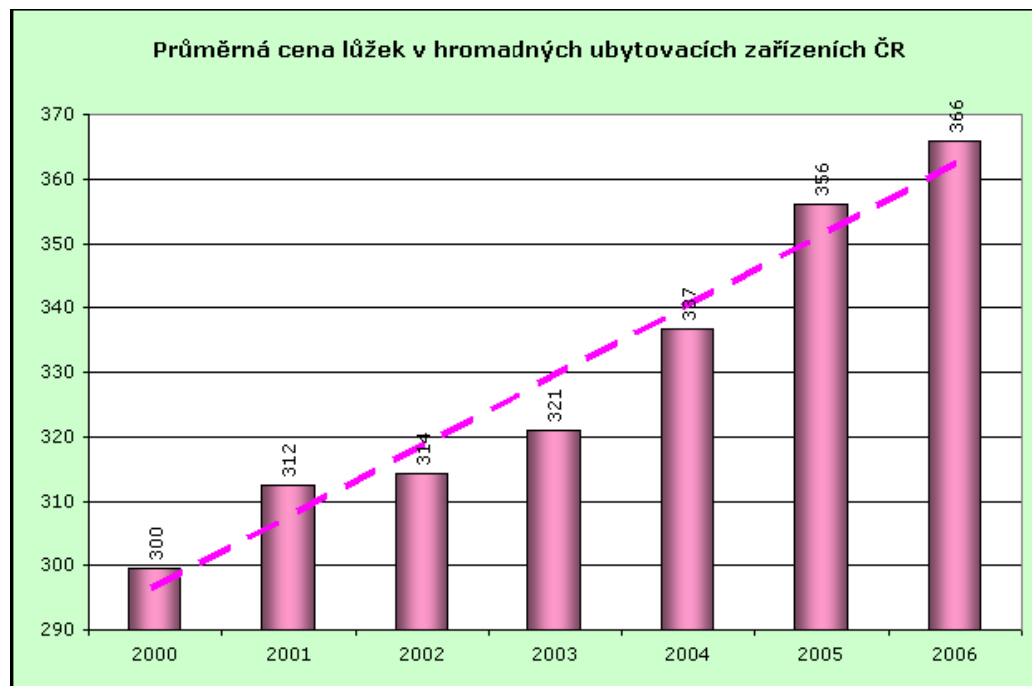
Graf č. 10 Počet HUZ v ČR



Zdroj: Vlastní zpracování; Pramen: ČSÚ

I když na jedné straně klesá počet HUZ, na straně druhé se služby zdražují a cena lůžka v hromadných ubytovacích zařízeních roste. Například v oblasti kongresového cestovního ruchu má Praha jedny z nejvyšších cen za lůžko pro kongresové hosty.

Graf č. 11 Průměrná cena lůžek v HUZ v roce 2007



Zdroj: Vlastní zpracování; Pramen: ČSÚ

Výše uvedené vybrané údaje o cestovním ruchu doplňují další výzkumy a šetření. Jedno z nich je například zaměřeno na zahraniční návštěvníky a je v garanci MMR. K výsledkům výzkumu z roku 2007 lze říci, že celkový počet zahraničních návštěvníků v roce 2007 dosáhl 22,6 milionů osob a meziročně se tak jedná o nárůst ve výši 6 %. Průměrné výdaje zahraničních turistů v roce 2007 na osobu a den činily 2 470 Kč, u jednodenních návštěvníků 2 137 Kč. Nejčastěji k nám v roce 2007 přicestovali, jako již tradičně, obyvatelé sousedních států, především Němci (40 %). Zahraniční turisté se zdrželi v průměru čtyři dny, nejčastěji v hotelích (66 %), pětina se ubytovala v soukromí a za pobyt neplatila (23 %). Neplacené ubytování vykazuje v meziročním srovnání mírný nárůst o 2 procentní body. Nárůst neplaceného ubytování úměrně stoupá s počtem osob, které přijely navštívit své známé a příbuzné. Nejčastěji ho využili zahraniční turisté v období říjen - prosinec 2007. Hlavním důvodem návštěvy ČR byla pro zahraniční turisty „rekreace a zábava“ (52 %) a „obchodní cesta“ (21 %). Nejčastěji zahraniční návštěvníci přijeli do Prahy, příhraničních nákupních míst a turisticky zajímavých míst. Největší zájem o Prahu mají turisté ze vzdálenějších destinací, turisté na první návštěvě ČR a turisté přijíždějící za rekreací a zábavou. Většina zahraničních návštěvníků zhodnotila návštěvu ČR pozitivně. [52]

3. Statistika v oblasti cestovního ruchu

V současnosti nároky na komplexní informace o přínosech cestovního ruchu rostou, ekonomy a řídicí orgány operačních programů zajímá, jaká je role cestovního ruchu v ekonomice, ať už přímá nebo nepřímá, při vytváření pracovních míst, jaký vliv nebo dopady má cestovní ruch na zaměstnanost, podnikatelskou sféru, příjmy státu, regionů, obcí, na investiční činnost, infrastrukturu, dopravní cesty atd. [28]

Pro efektivní rozvoj cestovního ruchu jsou důležité kvalitní statistické informace. Statistika cestovního ruchu je oborovou statistikou, jejíž páteří jsou údaje o kapacitě a návštěvnosti hromadných ubytovacích zařízení sloužících cestovnímu ruchu (zařízení, která pravidelně či nepravidelně poskytují přechodné ubytování účastníkům cestovního ruchu) a o účastnících zahraničního cestovního ruchu včetně dat z hraniční statistiky. Vedle toho jsou významné i výsledky šetření v domácnostech o domácím a výjezdovém cestovním ruchu. [53]

Přesahy oblasti cestovního ruchu do jiných odvětví vyvolávají nutnost používat častěji metodu dopočtů některých ukazatelů, eventuálně i expertní odhady. Pro tyto účely jsou realizována nová pravidelně se opakující či jednorázová mimořádná statistická šetření. V tomto směru je od roku 1999 rozpracován projekt národního satelitního účtu cestovního ruchu. [49]

Vypovídací schopnost statistiky cestovního ruchu se zejména od roku 2006 výrazně zlepšila a lze ji hodnotit ve srovnání se zahraničím jako velmi dobrou, nicméně zejména pro tuzemské uživatele chybí podrobnější informace na regionální úrovni.

Statistika cestovního ruchu je *oborovou statistikou*, jejíž páteří jsou údaje o kapacitě a návštěvnosti hromadných ubytovacích zařízení sloužících cestovnímu ruchu (zařízení, která pravidelně či nepravidelně poskytují přechodné ubytování účastníkům cestovního ruchu) a o účastnících zahraničního cestovního ruchu včetně dat z hraniční statistiky. Vedle toho jsou významné i výsledky šetření v domácnostech o domácím a výjezdovém cestovním ruchu. Podstatnou informací jsou i ekonomické údaje, zejména o podílu cestovního ruchu na tvorbě *hrubého domácího produktu* (HDP). Přesahy oblasti cestovního ruchu do jiných odvětví vyvolávají nutnost používat častěji metodu dopočtů některých ukazatelů, eventuálně i expertní odhady. [28,32]

Statistické informace o povaze, vývoji a důsledcích cestovního ruchu jsou zatím založené hlavně na statistikách o příjezdech návštěvníků, o počtu přenocování a na informacích pro platební bilanci, jako jsou příjmy a výdaje v rámci zahraničního cestovního ruchu, což však zdaleka nevystihuje celou problematiku a ekonomickou váhu cestovního ruchu. V důsledku této nedostatečné informovanosti nemají vlády a další správní a řídicí orgány, podniky a nakonec i občané přesné informace potřebné pro efektivní veřejnou politiku a pro efektivní podnikatelskou činnost. Informace o celkovém významu cestovního ruchu pro ekonomiku je dosud nedostatečná - chybí údaje o přínosech cestovního ruchu pro národní ekonomiku, pro rozvoj jednotlivých odvětví a regionů. [23]

Cestovní ruch má průřezový charakter a zasahuje do mnoha odvětví národního hospodářství, z tohoto důvodu je velice obtížné kvantifikovat celkový ekonomický přínos pro danou zemi. Některé oblasti ekonomiky jsou pro cestovní ruch sice charakteristické, ale poskytují produkty a služby nejenom účastníkům cestovního ruchu, kteří zase naopak spotřebovávají produkty a služby i z odvětví přímo nesouvisejících s cestovním ruchem. Z tohoto důvodu nelze ekonomický význam cestovního ruchu kvantifikovat přímo, ať už z podkladů národního účetnictví (NÚ) nebo jiných odvětvových statistik, ale je nutné přistoupit ke konstrukci tzv. satelitního účtu cestovního ruchu (TSA). Ten umožňuje zobrazení větších podrobností určité oblasti a zároveň vynechání nadbytečných informací. TSA umožňuje podrobnou analýzu poptávky a nabídky cestovního ruchu a zhodnocení celkového přínosu cestovního ruchu pro ekonomiku dané země. [29]

Základním předpokladem zhodnocení ekonomických a dalších přínosů cestovního ruchu jsou hodnověrné informace. Cestovní ruch jedním z nejvýznamnějších odvětví ekonomiky, a to nejen přínosy v tvorbě HDP, v tvorbě devizových příjmů, ale i v tvorbě pracovních příležitostí a pozitivním faktorem rozvoje regionů. Ekonomický význam cestovního ruchu vyplývá rovněž ze skutečnosti, že vliv cestovního ruchu se druhotně pozitivně projevuje i v řadě dalších odvětví, zejména v oblasti služeb. Tento vliv není dosud v naší ekonomice statisticky kvantifikován. Přispět k identifikaci a hodnověrnosti přínosů odvětví cestovního ruchu je cílem satelitního účtu cestovního ruchu. Jeho zpracování, resp. sestavení však vyžaduje dostatek informací v různé struktuře členění a použití matematicko-statistických metod. Je zřejmé, že nelze prakticky zajistit sběr informací ve struktuře činností cestovního ruchu podle Standardní mezinárodní klasifikace turistických činností (SMKTČ) – v tom směru bude nutno využívat pomocných metod a doplňkových informací získaných z různých dalších šetření. [42,49]

Požadavky na informace o cestovním ruchu jsou stále naléhavější a žádanější. Jestliže v minulosti se popis cestovního ruchu soustředil na údaje o návštěvnicích, na podmínky jejich cestování a pobytu, účel cesty apod., v současnosti se soustřeďuje zájem vládních orgánů, podnikatelských asociací i mezinárodních organizací na význam, který cestovní ruch má a může mít, na přímý, nepřímý nebo zprostředkovaný vliv na ekonomiku, na tvorbu přidané hodnoty, na zaměstnanost, na osobní příjmy, na veřejné a vládní příjmy atd.[44,46]

Významný zdroj informací na mezinárodní úrovni je Evropské monitorování cestovního ruchu, které se provádí od roku 1998 a jehož se zúčastní i ČR. Cílem tohoto pravidelného výzkumu je vybudovat trvalý systém sledování trhu cestovního ruchu v celé Evropě. Předmětem průzkumu jsou údaje o uskutečněných cestách z téměř všech zemí Evropy. V mezinárodním měřítku existují také výzkumné projekty mezinárodních organizací EUROSTAT a ETC (European Travel Commission), jejichž využitím se zkvalitňuje rozsah a metodologie statistických výzkumů. Český statistický úřad zveřejňuje informace týkající se cest a cestování, jako např. počty cestujících osob a intenzitu cestování v členění podle

různých kritérií, průměrné výdaje na delší cesty podle různých charakteristik, času, sociálních skupin, podle cíle cest apod. [29]

Vedle popisných informací o příjezdech návštěvníků a o podmínkách jejich pobytu, hledají se nyní informace a ukazatele především k dosažení hodnověrnosti měření ekonomických přínosů cestovního ruchu. Z tohoto hlediska by informace o cestovním ruchu měly mít následující vlastnosti:

- měly by mít statistický charakter a měly by se opírat o regulérní základnu, tj. nejen o jednorázové odhady, ale o probíhající statistické procesy, měly by spojovat získané odborné odhady s flexibilním využitím zjištěných ukazatelů a čísel k dosažení hodnověrného výsledku;
- použité odhady by měly být založeny na spolehlivých statistických zdrojích o návštěvnících a poskytovatelích služeb a mělo by být využito standardních nezávislých postupů;
- údaje by měly být srovnatelné v čase v rámci stejné země, srovnatelné mezi zeměmi a s jinými ekonomickými aktivitami;
- údaje by měly být vnitřně konzistentní a měly by odpovídat mezinárodně uznávané makroekonomické metodice. [14]

3.1. Mezinárodní organizace a jejich statistiky

V současné době existuje již řada mezinárodních organizací či seskupení, které se angažují na poli celosvětového cestovního ruchu, a to zejména v oblasti jeho rozvoje, standardizace služeb, sběru statistických údajů a jejich zpracováním, přispěním k celosvětovému míru apod. Níže jsou vyjmenovány ty nejdůležitější z nich.

1) EUSROSTAT

Eurostat je statistický úřad Evropské komise se sídlem v Lucemburku. Evropská společenství přijala pro oblast statistiky okolo 300 právních norem, které upravují činnost úřední statistiky v rámci Společenství. Česká republika splňuje svoje závazky vůči Unii prostřednictvím státní statistické služby ČR, která je tvořena Českým statistickým úřadem a pracovišti státní statistické služby ministerstev a ústředních správních úřadů. [47]

Evropská unie upravuje podnikání různými směrnici, smlouvami a dalšími regulativy a v oblasti cestovního ruchu je nejdůležitějším regulativem pro všechny členské státy směrnice Rady z 13. června 1990 č. 90/314/EHS o souborných službách pro cestování, pobyty a zájezdy, kterou měly členské státy v této minimální podobě zahrnout do své legislativy do 31. prosince 1992. Velmi důležitá je směrnice Rady 95/57/EC ze dne 23. listopadu 1995 o sběru statistických informací v oblasti cestovního ruchu. Cílem výše zmíněné směrnice je: „Aby bylo možno vytvořit informační systém o statistikách cestovního ruchu na úrovni Společenství, budou členské státy provádět sběr, sladování, zpracování a přenos

harmonizovaných statistických informací Společenství o nabídce a poptávce cestovního ruchu.“ [1,45]

V oblasti cestovní ruchu provádí Eurostat sběr dat v následujících oblastech:

- Kapacita hromadných ubytovacích zařízení
 - počet zařízení, pokojů, lůžek – roční údaje na úrovni národní, NUTS I, NUTS II, NUTS III
- Obsazenost hromadných ubytovacích zařízení
 - příjezdy rezidentů a nerezidentů
 - počet nocí strávených rezidenty a nerezidenty
 - příjezdy a počet strávených nocí nerezidenty podle geografického členění (měsíční údaje)
 - využití kapacity lůžek (měsíční údaje)
- Poptávka cestovního ruchu – domácí a výjezdový cestovní ruch
 - počet turistů
 - počet cest
 - počet cest (podle geografické uspořádání)
 - počet strávených nocí
 - počet strávených nocí (podle geografického uspořádání)
 - výdaje na cestu
 - výdaje na cestu (podle geografického uspořádání)
- Statistika cestovního ruchu pro Albánii, Bosnu a Hercegovinu, Chorvatsko, Makedonii
- Zaměstnanost v sektoru cestovního ruchu
 - členění podle pracovního úvazku, věku, dosaženého stupně vzdělání, sezónnosti, průměrné délky zaměstnání u jednoho zaměstnavatele [45]

Eurostat organizuje řadu pracovních jednání, konferencí, seminářů, které se zabývají statistikou cestovního ruchu a v poslední době stále více také TSA na národní i regionální úrovni.

2) UNWTO – World Tourism Organization

Světová organizace cestovního ruchu je specializovanou agenturou OSN a je vedoucí mezinárodní organizací na poli cestovního ruchu. UNWTO se zabývá jak politikou cestovního ruchu, řešení sporných otázek v této oblasti tak i praktickým využíváním know-how.

Se svým hlavním sídlem v Madridu hraje UNWTO ústřední a rozhodující roli v propagaci rozvoje zodpovědnosti, udržitelnosti a univerzální dostupnosti cestovního ruchu s cílem přispět k ekonomickému rozvoji, mezinárodnímu chápání, míru, prosperitě a všeobecnému respektu pro zachování lidských práv a základních svobod. UNWTO podporuje

transfer technologií, mezinárodní spolupráce, rozvoj partnerství veřejného a soukromého sektoru a implementaci globálního etického kódu v cestovním ruchu s výhledem maximalizaci pozitivní ekonomiky, sociálních a kulturních efektů cestovního ruchu s minimalizací negativních sociálních dopadů a dopadů na životní prostředí.

UNWTO bylo založeno v roce 1925 v Haagu pod názvem The International Union of Official Travel Organisations (IUOTO) jako nevládní organizace. V roce 1970 v Mexiku se organizace přejmenovala na World Tourism Organization a v roce 1976 se sídlo přesunulo do Madridu. K roku 2005 má UNWTO 145 členských zemí, sedm teritorií a více než 300 přidružených členů ze soukromého sektoru, vzdělávacích institucí, asociací a lokálních agentur (úřadů) působících v cestovním ruchu. [46]

Světová organizace cestovního ruchu se již dlouhá léta podílí na zavádění satelitního účtu cestovního ruchu ve svých členských zemích a provádí také sběr a zpracování dat z oblasti cestovního ruchu. UNWTO poskytuje statistiky cestovního ruchu ze 190 zemí, které většinou monitorují počet příjezdů, počet strávených nocí, druh dopravy, délka pobytu, země původu turisty a další. Organizace se velkou měrou podílí na harmonizaci systému statistiky v cestovním ruchu ve světě a je uznávána jako vedoucí organizace v tomto kontextu. Samozřejmě spolupracuje s ostatními mezinárodními organizacemi jako mezinárodní měnový fond, Mezinárodní organizace práce, OECD, atd. UNWTO hraje roli hlavního koordinátora. V rámci struktury UNWTO bylo zřízeno oddělení Statistiky a měření ekonomiky cestovního ruchu, které v rámci své činnosti pracuje na tzv. Statistickém programu. Hlavním cílem programu je podpora analýzy spotřeby v cestovním ruchu a implementace politik vyvíjené rozdílnými aktéry v oblasti průmyslu cestovního ruchu. Dalšími aktivitami prováděnými v rámci programu jsou: zavádění a propagace mezinárodních standardů, spolupráce v revizi jiných souvisejících mezinárodních standardů, zabezpečení mezinárodní srovnatelnosti statistiky cestovního ruchu, návrh standardizace metodologií pro sběr statistických dat, sběr a publikování statistik, ostatní související projekty.[42]

UNWTO se velmi aktivně zapojila do vytváření metodiky pro sestavování satelitního účtu cestovního ruchu společně s OECD, Eurostatem a Statistickou komisí OSN. Metodologický rámec TSA byl schválen uvedenými institucemi v roce 2000. Byla tak vytvořena standardizovaná metodologie pro mezinárodní srovnávání dat vztahujících se k ekonomickému dopadu cestovního ruchu. Pro UNWTO je satelitní účet cestovního ruchu důležitým instrumentem, který se výrazně objevuje ve strategii rozvoje cestovního ruchu. Prostřednictvím tohoto nástroje by mělo podle UNWTO docházet k vytvoření platformy mezi-institucionální spolupráce (producenti, instituce, uživatelé), k zajištění určitého stupně flexibility v míře aplikace základních doporučení a standardů a v organizační složce v rámci programování statistických úloh a operací, rozpočtování, administrativě a k povolenému vzestupu zavádění TSA v členských zemích.[29,46]

Ve svém strategickém dokumentu deklaruje UNWTO, že se společně s ostatními hlavními aktéry (OECD, Eurostat, Statistical Commission OSN) shodly na následujícím

ustanovení: hlavním koordinátorem pro přípravu Systému statistiky cestovního ruchu a TSA v Jižní Americe bude Španělsko, Kanada bude zabezpečovat regionální semináře pro rozvoj TSA a Švédsko, Španělsko a Kanada se společně ujmou komparativní analýzy statistických operací vztahujících se k výdajům nerezidentů ve skupině 8 zemí. [35,36]

Jako hlavní cíle si UNWTO stanovila ve svém strategickém dokumentu v středně dlouhém období následující:

- vývoj indikátorů, které připraví cestu pro čtvrtletní publikace agregátů a proměnných TSA
- **regionalizace TSA**
- postupný vývoj rovnováhy plateb v cestovním ruchu
- příprava hlavní směrnice pro kvantifikaci hrubého fixního kapitálu cestovním ruchu, celkové spotřeby v cestovním ruchu
- soustavná aktualizace klasifikací návštěvníků, aktivit a produktů cestovního ruchu
- příprava TSA ve srovnatelných stálých cenách [36]

UNWTO klade důraz na zavedení tzv. Systému statistiky cestovního ruchu (System of Tourism Statistics), který je identifikován jako sada statistických základních prvků získaných v podstatě z různých statistických operací (činností) jako např. sčítání, průzkumy, databáze, statistické publikace, atd. a sestávajících se z metodologických doporučení (definice, klasifikace) a aktuální data a výsledky získané z dalších statistických činností. [35]

3) OECD – Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj

OECD je mezinárodní vládní organizací se sídlem v Paříži. Byla založena dne 14.10.1960; v tento den v Paříži podepsali zástupci 20 států zakládající Konvenci o OECD a dva dodatkové protokoly, které vstoupily v platnost 30.9.1961.

Dnes má OECD 30 členských zemí a Česká republika je členem od roku 1995 (21. 12. 1995). Sestavování a analýza ekonomických účtů v cestovním ruchu (TEA) byla v rámci OECD zahájena v roce 1992 a od té doby se z TEA stal užitečný nástroj politické orientace. Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj neustále radí svým členským zemím, jak vytvářet srovnatelné mezinárodní účty při použití zásad národního účetnictví a integrovaného přístupu, který zdůrazňuje spojení cestovního ruchu s ostatními důležitými aspekty, zejména zaměstnaností. V roce 1997 navrhl Výbor pro cestovní ruch OECD poprvé „satelitní účet pro cestovní ruch pro země OECD“.

Cestovní ruchu a doprava jsou částí sektoru služeb čítající okolo 30% mezinárodního obchodu ve službách v zóně OECD. Země OECD generují okolo 70% světového obchodu cestovního ruchu. Ekonomický a sociální dopad dopravy a cestovního ruchu spadají do mnoha oblastí vládních intervencí. Jako výsledek zvyšujících se požadavků na lepší informovanost v oblasti cestovního ruchu je velká výzva pro statistické agentury. Tradiční metody, se kterými mají statistické agentury zkušenosti, potřebují být rozšířeny o nové, a to

zejména pro zajištění lepší reprezentativnosti a pro posílení analýz ukazujících na silnou ekonomickou a sociální roli cestovního ruchu. Právě kvůli tomuto důvodu Výbor cestovního ruchu při OECD rozvíjí integrovaný statistický nástroj pro měření socio-ekonomických aspektů v cestovním ruchu (přidaná hodnota, zaměstnanost, investice, zisky, atd.). Navíc Výbor vyvíjí doplňkovou metodologii pro hlubší studii zaměstnanosti v cestovním ruchu. Tyto nástroje jsou cílenou pomocí pro subjekty ve veřejné a soukromé sféře odpovědných za cestovní ruch v zemích OECD.[16,19,49]

Několik zemí již běžně používá satelitní účet cestovního ruchu. Výbor cestovního ruchu pracoval během posledních 15 let na vytvoření povědomí o nutnosti rozvíjet lepší statistické nástroje k definování a měření ekonomických dopadů cestovního ruchu mezi veřejnými institucemi. Dále Výbor pravidelně sleduje práci vykonanou na národní úrovni, srovnává zkušenosti ostatních zemí a podporuje implementaci výstupů v praxi.

OECD bylo jedním z hlavních tvůrců mezinárodní metodiky TSA. Z pohledu samotného OECD může být TSA užitečný k:

- o Analýza cestovního ruchu z pohledu ekonomiky.
- o Současná data v cestovním ruchu striktně zakotvit na principech národních účtů a současně s doporučením statistiky cestovního ruchu vydané WTO k možnosti srovnání s ostatními oblastmi průmyslu a vytvořit statistiky cestovního ruchu více věrohodnými a pevnými.
- o Poskytnout sadu účtů, které jsou mezinárodně kompatibilní, pracovat v rámci národních účetních principů.
- o Nabídnout tvůrcům politik nahlédnout do cestovního ruchu a jeho socio-ekonomických funkcí a vlivu (v běžných cenách stejně jako v objemových poměrech).
- o Vypočítat přidanou hodnotu cestovního ruchu.
- o Poskytnout informace o profilech zaměstnanců v průmyslu cestovního ruchu.
- o Naznačit produkční funkce průmyslu cestovního ruchu a ilustrovat mezičlánky mezi průmyslem cestovního ruchu a zbytkem ekonomiky.
- o Nabídnout referenční rámec v rámci kterého vliv modelů a ostatních analytických ekonomických modelů cestovního ruchu mohou být spočítány.
- o Poskytnout indikaci velikosti kapitálových investic v cestovním ruchu a způsob analyzování jeho spojení s nabídkou v cestovním ruchu.
- o Poskytnout informace o kapitálovém základu a průmyslovým kapitálovým akciím. [16]

4) WTTC – World Travel and Tourism Council

Světová rada cestovního ruchu byla založena v roce 1990 a sdružuje hlavní představitele nej přednějších světových společností, které působí v oblasti cestovního ruchu. Je to jediná organizace, která sdružuje soukromý sektor ve všech částech obchodu a cestovního ruchu.

WTTC se již od samého začátku svého působení v oblasti cestovního ruchu zaměřuje na výzkum v cestovním ruchu a každoročně provádí hloubkový výzkum TSA ve vybraných zemích. Důvodem je hlavně umožnění mezinárodního srovnání a poskytnutí informací aktérům cestovního ruchu ve státní a soukromé sféře v jednotlivých zemích. Zpráva, která je vydávána na základě výzkumu, obsahuje doporučení pro tvorbu politiky cestovního ruchu, které by měly pomoci zoptimalizovat využití všech potenciálních zdrojů. Metodologie WTTC se zaměřuje na dopad spotřeby návštěvníků (odvětví cestovního ruchu), stejně jako na celkovou poptávku (ekonomiku cestovního ruchu) pomocí simulačního modelu. Bere v úvahu přímý a nepřímý dopad spojený s kapitálovými investicemi, výdaji vládních institucí a zahraničním obchodem včetně zvýšené poptávky po výrobcích a službách vytvářené pohybem lidí na celém světě (světový cestovní ruch). WTTC upřednostňuje přístup vycházející ze strany poptávky s ucelenou definicí jejího rozsahu, která je propojena na pojetí strany nabídky. Výzkum přitom spočívá zejména v metodách vytváření ekonomických modelů. Pravidelně vydávanou publikací (v roce 2005 páté vydání) je soubor statistik cestovního ruchu (Tourism Satellite Accounting), který pro WTTC sestavuje Oxford Economic Forecasting (OEF). [44]

3.2. Statistika cestovního ruchu v ČR

Měřit komplexní přínosy cestovního ruchu je velice obtížné a v důsledku toho trpí údaje o jeho přínosech určitým problémem důvěryhodnosti. Proto přes rychlý růst a neoddiskutovatelný význam cestovního ruchu není toto významné odvětví v mnoha zemích, zejména rozvojových, politicky i ekonomicky doceněno.

Dosud se ve většině zemí (a také v České republice) popis cestovního ruchu soustřeďuje na počty příjezdů a jejich charakteristiky (státní příslušnost, počet přenocování, na podmínky, za jakých cestovali a pobývali v destinaci, na účel návštěvy atd.). Samozřejmě statistická služba sleduje např. ukazatele odvětví pohostinství a ubytování, jako samostatně definovaného odvětví (OKEČ 55), ukazatele dopravy (OKEČ 60 – 63) včetně činnosti cestovních kanceláří, Česká národní banka finanční ukazatele zahraničního cestovního ruchu (devizové příjmy, devizové výdaje) apod. To jsou však ukazatele dílčí, které postihují pouze některé stránky ekonomiky ovlivněné cestovním ruchem.

V současnosti nároky na komplexní informace o přínosech cestovního ruchu rostou, ekonomy a řídicí orgány zajímá, jaká je role cestovního ruchu v ekonomice, ať už přímá, nebo nepřímá nebo prostřednictvím vyvolaných efektů, při tvorbě přidané hodnoty resp. hrubého domácího produktu, při vytváření pracovních míst, jaký vliv nebo dopady má cestovní ruch na

zaměstnanost, podnikatelskou sféru, příjmy státu, regionů, obcí, na investiční činnost, infrastrukturu, dopravní cesty atd. [28,29,32]

Statistické informace o sociálním, ekonomickém a ekologickém vývoji v České republice shromažďuje státní statistická služba. Vykazovací (zpravodajskou) povinnost podnikatelských subjektů v České republice upravuje zákon č. 89/1995 Sb., o státní statistické službě. Dle tohoto zákona jsou povinny podnikatelské subjekty předkládat, prováděcím předpisem, vydaným na základě zákona, stanovené informace příslušnému orgánu, jímž je Český statistický úřad. [49]

Významnými informacemi jsou data o příjmech a výdajích v mezinárodním cestovním ruchu. Tyto informace zpracovává Česká národní banka.

Prakticky Český statistický úřad v současné době sleduje následující statistiky:

- Hraniční statistika - Příjezdy zahraničních návštěvníků do ČR a výjezdy občanů ČR do zahraničí dle úseku státní hranice a druhů dopravy. Údaje jsou uváděny za běžný měsíc a od počátku roku. Dříve byly zpracovány z podkladů Policie ČR, Ředitelství služby cizinecké a pohraniční policie a v dnešní době šetření zajišťuje MMR ve spolupráci s agenturou STEM/MARK.
- Domácí a výjezdový cestovní ruch - čtvrtletní údaje o domácím a výjezdovém cestovním ruchu občanů ČR v členění na cesty za účelem trávení volného času a rekreace a na služební cesty dle tuzemského či zahraničního cíle cesty, dle délky pobytu, profilu cestující osoby, použitého dopravního prostředku, typu ubytovacího zařízení a výdajů na tyto cesty.
- Kapacita hromadných ubytovacích zařízení cestovního ruchu - roční údaje o počtech a kapacitách hromadných ubytovacích zařízení, počtech osob v nich zaměstnaných, průměrných cenách za ubytování a službách poskytovaných v ubytovacích zařízeních. Přehled kapacit lázeňských ubytovacích zařízení. Členění dle krajů, okresů a kategorií ubytovacích zařízení.
- Návštěvnost v hromadných ubytovacích zařízeních cestovního ruchu - údaje o počtu příjezdů domácích a zahraničních hostů a jejich přenocování v jednotlivých měsících sledovaného čtvrtletí.
- Cestování - vybrané roční údaje o domácím a výjezdovém cestovním ruchu zjištěné v domácnostech. Člení se dle cíle cesty (ČR nebo zahraničí), délky cesty, druhu použitého dopravního prostředku, typu ubytovacího zařízení, výdajů na cesty apod. Česko-anglická verze. [23,47]

3.3. Státní instituce v ČR zasahující do oblasti statistiky cestovního ruchu

V České republice působí několik státních institucí, které mají ve své odpovědnosti zahrnut i cestovní ruch, ať již jeho rozvoj nebo sběr statistických informací včetně jejich zpracování a interpretace. Mezi nejzákladnější a nejvýznamnější patří Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, Český statistický úřad, Česká národní banka a Česká centrála cestovního ruchu - CzechTourism.

1) Ministerstvo pro místní rozvoj ČR (MMR)

MMR je spolu s dalšími oblastmi (evropská integrace, regionální politika) odpovědné i za cestovní ruch na centrální úrovni. Mezi nejdůležitějšími úkoly MMR v oblasti cestovního ruchu lze uvést:

- Podpora rozvoje cestovního ruchu,
- Tvorba Koncepce státní politiky cestovního ruchu (2007 – 2013)
- Koordinace strukturálních fondů, a to i v oblasti týkající se cestovního ruchu (regionální operační programy, Integrovaný operační program)

K dalším důležitým úkolům MMR patří příprava a provádění zákona č. 159/99 Sb. o některých podmínkách podnikání v oblasti cestovního ruchu (touroperátoři a cestovní agentury). Kromě tohoto zásadního dokumentu participuje MMR rovněž na přípravě dalších legislativních předpisů (např. zákon 295/2001 Sb., o provádění a obsahu prověrek zvláštní způsobilosti turistických průvodců, který vstoupil v platnost od 1.10.2001).

Za účelem zlepšení vnímání odvětví cestovního ruchu na politické úrovni obecně i v rámci vlády na exekutivní úrovni, se MMR aktivně účastní také přípravy satelitního účtu cestovního ruchu jako jednoho z klíčových nástrojů rozvoje cestovního ruchu. Sběr, analýza a interpretace smysluplných ekonomických dat souvisejících s cestovním ruchem jsou jedinou cestou, jak prezentovat význam odvětví pro národní ekonomiku. [50]

2) Český statistický úřad

Český statistický úřad byl zřízen na základě zákona o státní statistické službě č. 89/1995 Sb. a statut ČSÚ byl schválen usnesením vlády ČR 1160 ze dne 7. listopadu 2001.[47] Kontinuálně zajišťuje základní statistiku cestovního ruchu v ČR a nově také konstrukci satelitní účtu cestovního ruchu na národní úrovni (více kap. 4).

3) Česká národní banka

Česká národní banka zahrnuje do své platební bilance ve čtvrtletním výkaznictví i příjmy z cestovního ruchu a výdaje na cestovní ruch v rámci bilance služeb. Příjmy a výdaje se tedy dají sledovat v časové řadě od prvního čtvrtletí roku 1993 až po současnost. Ve druhém čtvrtletí roku 2008 vykazovaly příjmy z cestovního ruchu hodnotu 34 626,4 mil. Kč. a

výdaje na cestovní ruch v tomto období byly 19 539,3 mil. Kč, což ukazuje na kladné saldo v bilanci cestovního ruchu. [42]

4) CzechTourism

Česká centrála cestovního ruchu – CzechTourism je státní příspěvkovou organizací, zřízenou rozhodnutím ministra hospodářství č. 29 z 18.3.1993 podle zákona č. 576/1990 Sb., o pravidlech hospodaření s rozpočtovými prostředky České republiky a obcí v České republice (rozpočtová pravidla republiky), ve znění pozdějších předpisů (zákon č. 218/2000 Sb.) k plnění úkolů v oboru cestovního ruchu. Zřizovatelem je v souladu s ustanovením zákona 219/2000 Sb., o majetku České republiky, ve znění pozdějších předpisů, Ministerstvo pro místní rozvoj, jakožto ústřední orgán státní správy ČR ve věcech cestovního ruchu.

CzechTourism v rámci svého poslání koordinuje státní propagaci cestovního ruchu s aktivitami prováděnými podnikatelskými subjekty a rozvíjí střednědobou a aktuální strategii pro marketing produktů cestovního ruchu na domácím i zahraničním trhu.

CzechTourism je členem Evropské komise cestovního ruchu (ETC) a podílí se tak společně s ostatními evropskými zeměmi na marketingových aktivitách na zámořských trzích. Zvláštní důraz klade na společnou prezentaci středoevropských zemí na vzdálených trzích.

CzechTourism na svých webových stránkách prezentuje statistiky o domácím a výjezdovém cestovním ruchu, o skladbě a počtu zahraničních turistů přijíždějících do ČR, ubytovací kapacity atd. [43]

4. Satelitní účet cestovního ruchu – Tourism Satellite Account (TSA)

Jak již bylo konstatováno hraje cestovní ruch v celosvětovém měřítku významnou roli. Přesto ve většině zemí v této oblasti chybí věrohodné kvantitativní údaje. Z tohoto důvodu zástupci Eurostatu, OECD (Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj) a UNWTO (Světová organizace cestovního ruchu) připravili jednotný rámec pro vytváření *satelitních účtů cestovního ruchu* (TSA).

Úkolem TSA je vytvořit model, který bude základním a trvalým nástrojem pro kvalifikované rozhodování v rozvoji cestovního ruchu na regionální úrovni ve veřejném i podnikatelském sektoru.

TSA je v podstatě nový koncepční rámec pro pochopení cestovního ruchu, pro měření jeho ekonomických přínosů pomocí popisu dopadů výdajů cestovního ruchu na všechna odvětví národního hospodářství (a ne pouze ta odvětví, která jsou s cestovním ruchem přímo spjata) a pro analýzu aktuálních dopadů na zaměstnanost, investice a národní důchod. [31]

Základní struktura satelitního účtu cestovního ruchu - Tourism Satellite Account (TSA) je založena na principu obecné bilanční vyrovnanosti mezi poptávkou po zboží a službách vyvolanou cestovním ruchem a jejím uspokojením (dodávkou zboží a služeb) v rámci národní ekonomiky, obdobně jako v systému SNA93. Základní ideou a podstatou sestavení TSA je

podrobná analýza aspektů poptávky po zboží a službách, které jsou spojeny s cestovním ruchem v rámci národní ekonomiky a zkoumání vztahů mezi dodávkou takového zboží a služeb v této ekonomice a jak tato dodávka ovlivňuje další ekonomické činnosti. Návrh soustavy TSA tedy odpovídá základnímu systému SNA93, přebírá základní pojmy, klasifikace, definice, tabulky a agregace ze systému národních účtů. Tento přístup byl vyvinut a použit jako základna pro možnost mezinárodního srovnávání ekonomických vlivů cestovního ruchu na národní ekonomiku v ročním vyjádření. [29]

Satelitní účet cestovního ruchu zajišťuje:

- makroekonomické ukazatele, které zachycují míru a hospodářský význam cestovního ruchu, jako je přidaná hodnota cestovního ruchu a hrubý národní produkt vytvořený cestovním ruchem, srovnatelné s podobnými ukazateli celkové národní ekonomiky, a údaje pro další produktivní činnosti a oblasti; to však vyžaduje celkovou konzistentní vazbu na systém národních účtů;
- podrobná data o spotřebě návštěvníků v cestovním ruchu a jak tato spotřeba je zajišťována domácí nabídkou a dovozem;
- podrobná data o produkci „průmyslu cestovního ruchu“ včetně údajů o zaměstnanosti, vztahů na další ekonomická odvětví a investice;
- základní informace pro sestavení ekonomických modelů hospodářského dopadu cestovního ruchu (na národní i nadnárodní úrovni), pro přípravu analýz trhu cestovního ruchu apod.;
- informace o vztazích mezi ekonomickými údaji a ostatními nehodnotovými ukazateli cestovního ruchu, jako je např. počet příjezdů, doba trvání cesty, účel cesty, druhy dopravy atd. [19]

Satelitní účet cestovního ruchu je nutno posuzovat ze dvou různých hledisek:

- jako nový statistický nástroj pro mezinárodní standardizaci údajů, klasifikací, definicí, tabulek a agregací, které umožňují hodnověrné srovnávání mezi zeměmi, mezi skupinami zemí a umožňují tyto údaje srovnávat s ostatními mezinárodně akceptovanými agregacemi a sestavami;
- jako základní proces, který pomáhá usměrňovat a rozvíjet vlastní systém statistiky cestovního ruchu, jehož hlavním cílem je kompletace satelitního účtu, na který je možno pohlížet jako na syntézu tohoto systému.[29,32]

Návrh soustavy satelitního účtu cestovního ruchu zpracovaný OECD je chápán jako první krok v rozvoji metodiky tohoto nového statistického nástroje. Jeho progresivní uplatnění jednotlivými zeměmi závisí na stupni uplatnění a rozvoje národních účtů. V každém případě satelitní účet cestovního ruchu otevírá nové pole aplikací pro analýzy národních ukazatelů cestovního ruchu, analýzy platební bilance, regionálního rozvoje a pro uplatnění specifických modelů zaměstnanosti, vládních příjmů atd.

Zásady pro národní satelitní účet cestovního ruchu

Kompilací satelitního účtu cestovního ruchu v různých zemích i na nadnárodní úrovni se zabývají různé organizace, jejichž přístup se v určitých oblastech liší, aniž by však byla narušena podstata tohoto systému. Komise expertů UNWTO při práci na koncepci a metodice satelitních účtů cestovního ruchu stanovila pravidla, odvozená od principů národních účtů SNA93, která je třeba při zpracování satelitních účtů respektovat. Jde zejména o tyto obecně formulované zásady:

- Satelitní účetnictví cestovního ruchu by mělo rozšířit „obzor účtů cestovního ruchu pomocí zachycení poptávky a dodávek zboží a služeb spojených s cestovním ruchem a zajistit celkový rámec pro analýzy umístění kapitálu, výnosů, pro investování a finanční transakce“.

- Výchozí základnou pro satelitní účet cestovního ruchu by mělo být národní účetnictví, jeho koncepce, klasifikace a tabulky, a jejich přizpůsobení na potřeby analýzy cestování a turistiky bez zásadních změn v makroekonomickém systému.

- Výzkum satelitního účtu cestovního ruchu by měl být logický, přesný, v souladu s obecnými principy národního účetnictví, důvěryhodný, transparentní a pružný – přizpůsobivý pro uplatnění v různých výzkumných agendách a operacích v rozvinutých, rozvojových, malých a velkých zemích.

- Satelitní účet cestovního ruchu musí podchytit všechny „ekonomické aktivity spojené s cestováním osob a jejich pobytem v místech mimo jejich obvyklé prostředí za účelem trávení volného času, obchodu nebo z jiných důvodů, na dobu ne delší než jeden rok“.

- Pro účely satelitního účetnictví cestovního ruchu je optimální agregátní ukazatel nejlépe vymezen hlediskem poptávky.

- Optimální agregátní míra ocenění cestovního ruchu v rámci satelitního účtu cestovního ruchu je určena přímou přidanou hodnotou a zaměstnaností (v průmyslu cestovního ruchu) a poptávkou cestovního ruchu, vyjádřenou přímou a nepřímou přidanou hodnotou a zaměstnaností (v ekonomice cestovního ruchu).

- Hrubý domácí produkt vytvořený průmyslem cestovního ruchu by měl zahrnout přímou přidanou hodnotu spojenou se spotřebou v cestovním ruchu včetně výdajů na osobní spotřebu (spotřební výrobky krátkodobého a dlouhodobého užití a služby), s výdaji na obchodní cesty (v soukromém i veřejném sektoru), s vládními výdaji na cestovní ruch (individuální) a se zahraničním obchodem (vývozy zboží).

- Hrubý domácí produkt vytvořený v ekonomice cestovního ruchu by měl zahrnout přímou a nepřímou přidanou hodnotu spojenou s poptávkou v cestovním ruchu, zahrnující spotřebu v cestovním ruchu plus kapitálové investice do cestovního ruchu (soukromý i veřejný sektor), vládní výdaje na cestovní ruch (kolektivní) a zahraniční obchod cestovního ruchu (ne návštěvníků).

- „Obvyklé prostředí“ je metodicky vymezeno z údajů cestovních vzorů; není odvislé od doby cestování nebo podmínky či míry vzdálenosti.

- Spotřební výdaje na cestovní ruch (výrobky dlouhodobého užití a krátkodobé spotřeby a služby) by měly zahrnout „celkové spotřební výdaje uskutečněné návštěvníky nebo ve prospěch návštěvníků po dobu jejich cesty a dobu jejich pobytu v místě jejich cesty“.

- Nákupy a běžné výdaje spojené s nákupem zboží dlouhodobého užití pro cestovní ruch (pro jedno nebo mnohonásobné užití), jako jsou osobní automobily, obytné přívěsy, čluny atd. by měly být zahrnuty do satelitního účtu poměrným dílem (podílem užití pro turistiku), podobně podle vzoru rozdělení v národních účtech na soukromé / obchodní užití spotřebních výrobků dlouhodobého užití.

- Kapitálové investice cestovního ruchu by měly obsáhnout investice veřejného sektoru, soukromého sektoru a kapitálové investice domácností, určené k zajištění zařízení pro cestování, zařízení a infrastrukturu pro cestující a společnosti cestovního ruchu.

- Vládní výdaje na cestovní ruch by měly zahrnout provozní výdaje pro cesty zaměstnanců veřejného sektoru a běžné provozní výdaje (individuální i kolektivní) určené k zajištění veřejných služeb pro cestující a společnosti cestovního ruchu.

- Zahraniční obchod cestovního ruchu by měl zahrnout zboží a služby spotřebované zahraničními návštěvníky a rovněž tradiční vývoz spojený se „světovou turistikou“.

- Input/output modely by měly být užity při transpozici poptávky cestovního ruchu do přidané hodnoty, zaměstnanosti, nepřímých daní, mezd a platů, provozního výsledku a kapitálové spotřeby dodávkové strany.

- Pro sestavení a analýzy satelitního účtu cestovního ruchu by měly být primárně využity domácí specifické zdroje dat. Průkazné ekonomické extrapolace a konstrukce by měly být užity pouze v nezbytných případech k vytvoření chybějících souborů dat.

- Výzkum národního účetnictví cestovního ruchu by měl být plně dokumentován a veřejně přístupný s podrobnostmi o použití odhadů a představ využitých v analýzách.

- Existující systém Standardní klasifikace produkce a přehledy osobní spotřeby by měly být zdokonalovány do větších detailů, aby tak dopomohly k hlubší identifikaci spotřebních výdajů na cestovní ruch.

- Měla by se provést důkladná revize dokumentu „Doporučení k statistice cestovního ruchu“ (dokument OSN a WTO, 1994), kde by všechny pojmy, definice a klasifikace byly jasně a konzistentně vymezeny tak, aby odpovídaly potřebám, které vyplynuly z požadavků na satelitní účet cestovního ruchu.

- Neúplný a nedokončený satelitní účet cestovního ruchu by měl identifikovat ty části, které vyžadují další práce a výzkumy a ty otázky, které vyžadují rozhodnutí, a před publikováním prozatímních výsledků by se mělo zajistit jejich odborné posouzení. [19,38]

Z uvedených zásad je zřejmé, že sestavením satelitního účtu cestovního ruchu je záležitostí odbornou nejen z hlediska metodiky, ale též z hlediska využívání informačních zdrojů. Tyto podmínky mohou splňovat specialisté věnující se národnímu účetnictví, kteří mají k dispozici potřebné zdroje statistických informací.

Některé definice vztahující se k TSA

Satelitní účet cestovního ruchu je založen na koncepci „poptávkové strany“ ekonomických činností, tj. ekonomických aktivit návštěvníků a zařízení cestovního ruchu, protože nabídka zboží a služeb cestovního ruchu není homogenní a sledovatelná jako u běžného ekonomického odvětví (jako je např. zemědělství, elektrotechnický průmysl, hutní průmysl apod.). Nabídka zboží a služeb cestovního ruchu je soubor produktů (dlouhodobého užití či jednorázové spotřeby, a to jak pro spotřebu, tak i pro investice) a služeb (činností) počínaje leteckou dopravou, ubytováním, stravováním v pohostinských zařízeních, kulturními, sportovními a rekreačními službami, příjezdovou a pasovou službou, po půjčování a výrobu rekreačních vozidel a automobilů, výrobu letadel, rozvoj letovisek, rekreačních a pobytových míst.

Zavedení a uplatnění „poptávkové koncepce“ satelitního účtu cestovního ruchu vyžaduje identifikovat a definovat dvě základní oblasti – „spotřebu cestovního ruchu“ a „poptávku cestovního ruchu“, které umožní rozlišit mezi technickým dopadem „průmyslu cestovního ruchu“ a širším dopadem „ekonomie cestovního ruchu“

Z pohledu „**průmyslu cestovního ruchu**“ zahrnuje spotřeba výrobků a služeb v cestovním ruchu

- **spotřební výdaje na cestovní ruch** (také označované jako osobní cestovní ruch), které obsahují tradiční výdaje domácích občanů (rezidentů) na služby, které jsou obvykle spojeny s cestováním a turistikou (ubytování, doprava, zábava, stravování, finanční služby apod.) a na zboží (dlouhodobého i krátkodobého užití), které je rezidenty nakoupeno pro užití při cestování a turistice;

- **výdaje veřejného a podnikatelského sektoru** na „obchodní cesty“, které zahrnují spotřební výdaje (dopravu, ubytování, stravování atd.), ale jsou realizovány za účelem obchodu a vládních a veřejných aktivit;

- **výdaje (individuální) vládních a veřejných agentur** a institucí jako jsou kulturní instituce (např. musea), nebo národní parky, celní a pasové služby pro individuální návštěvníky;

- **vývoz cestovního ruchu** (návštěvníků) jsou výdaje zahraničních návštěvníků za zboží a služby v navštívené zemi (domácí – rezidentské ekonomice).

Z pohledu poptávky „**ekonomie cestovního ruchu**“ obsahuje cestovní ruch jak výrobky a služby pro spotřebu návštěvníků v navštívené zemi (jak je výše uvedeno), tak i výrobky a služby pro „průmysl cestovního ruchu“, jako

- **vládní a veřejné výdaje** (kolektivní) agentur a institucí, spojených s cestovním ruchem, které jsou zajišťovány souhrnně, jako např. propagace a podpora cestovního ruchu, řízení leteckého provozu, bezpečnostní a zdravotnické služby;

- **kapitálové investice poskytovatelů služeb v cestovním ruchu** (soukromého sektoru) a vládních institucí (veřejného sektoru) pro zajištění infrastruktury pro návštěvníky;

- **vývoz** (ostatní, ne návštěvníků) zahrnuje vyvezené spotřební zboží určené pro konečnou spotřebu návštěvníků (jako např. oděvní zboží, elektronika, pohonné hmoty) a vyvezené investiční prostředky k využití poskytovateli služeb v cestovním ruchu (jako např. v letectví, lodní dopravě).

Zpracováním „input – output modelů“ k těmto agregátním soustavám je satelitní účet schopen diferencovat mezi nabídkou „průmyslu cestovního ruchu“ a nabídkou „ekonomiky cestovního ruchu“. Satelitní účet je též schopen vymezit podíl nabídky, která je importována ze zahraničí. Konečně je satelitní účet schopen vymezit podíl nabídky (dodávek) jednotlivých složek hrubého domácího produktu, jako jsou mzdy a platy, daně a poplatky, provozní přebytek, odpisy a podpory a dotace.

Jedním z nejdůležitějších prvků satelitního účtu cestovního ruchu jsou údaje o zaměstnanosti, které mohou být kvantifikovány jak pro „průmysl cestovního ruchu“, tak i pro „ekonomiku cestovního ruchu“:

- **Zaměstnanost v průmyslu cestovního ruchu** obecně zahrnuje „pracovníky, kteří přímo přicházejí do styku s návštěvníky (v letecké dopravě, hotelových zařízeních, restauracích, půjčovnách aut, maloobchodě, zábavních podnicích atd.);

- **Zaměstnanost v ekonomice cestovního ruchu** zahrnuje zaměstnanost v „průmyslu“ a dále pracovníky

- dodavatelských odvětví (dodávky jídel pro leteckou dopravu, praní prádla, dodávky potravin, velkoobchodní služby, účetní a daňové služby atd.),
- vládních agentur a veřejných institucí, pracovníky stavebnictví a investičních odvětví a pracovníky odvětví vyvážejících zboží užívané v cestovním ruchu,
- pracovníky dalších dodavatelských odvětví (hutního, dřevařského, naftového průmyslu atd.). [19,39]

Je zřejmé, že při zpracování satelitního účtu je nutno využívat jednotně klasifikovaných pojmů, ukazatelů a definic. Součástí metodiky je vymezení těchto pojmů, jako např. ukazatelů týkajících se návštěvníků (obvyklé prostředí, délka cesty, účel návštěvy apod.), spotřeby v cestovním ruchu, jejích komponentů, klasifikací činností cestovního ruchu a produktů cestovního ruchu atd. Přesná náplň příslušných ukazatelů, jakož i klasifikace činností cestovního ruchu a produktů cestovního ruchu jsou stanoveny mezinárodními standardy a jsou součástí příslušné metodiky. [38]

Nejčastěji používanými klasifikacemi ve statistice cestovního ruchu a při kompilaci satelitního účtu jsou:

Standardní mezinárodní klasifikace turistických činností (SICTA)

Standardní mezinárodní klasifikace turistických činností (Standard International Classification of Tourism Activities - SICTA) je odvozena od Mezinárodní standardní klasifikace ekonomických činností (International Standard Industrial Classification of All

Economic Activities (ISIC – Rev.3). V rámci Evropských společenství se uvyžívá General Industrial Classification of Economic Activities (NACE), totožná s klasifikací ISIC. Českou verzí je Oborová klasifikace ekonomických činností (OKEČ), která třídí ekonomické činnosti do kategorií (abecední třídění), oddílů a pododdílů, skupin, podskupin (číselné třídění).

Klasifikace produktů (SKP)

Standardní klasifikace produktů (skupin komodit, resp. zboží a služeb) je českou verzí mezinárodní standardní klasifikace Central Product Classification (CPC Rev.1). V rámci národních účtů se využívá zejména v tabulkách produkce a užití a při členění na ně navazujících komponentů.

Klasifikace turistické poptávky, klasifikace turistické nabídky

Definice těchto ukazatelů stanoví Doporučení pro statistiku cestovního ruchu OSN a WTO (Recommendations on Tourism Statistics). Klasifikace definují účastníky cestovního ruchu a další charakteristické činitele na straně poptávky (trvání cest, prostředky dopravy, ubytovací zařízení apod.) a činitele na straně turistické nabídky (výdaje na cestovní ruch apod.).

Klasifikace individuální spotřeby podle účelu (COICOP)

Klasifikace COICOP určuje charakteristiky struktury výdajů na individuální spotřebu domácností. Tato klasifikace se využívá zejména ve statistice rodinných účtů.

Příslušné metodické zásady a klasifikace jsou plně využívány v metodice satelitního účtu cestovního ruchu. [29,47]

K problematice satelitního účtu cestovního ruchu bylo vydáno několik stěžejních základních dokumentů:

Pro harmonizaci metodiky sestavování TSA byly vytvořeny tyto základní manuály:

- Tourism Satellite Account: Recommended Methodological Framework
Manuál byl vytvořen světovými i evropskými organizacemi (EUROSTAT, WTO, OECD, OSN) za účelem sjednocení metodiky při tvorbě TSA a pro snadnější mezinárodní srovnávání vlivu cestovního ruchu v jednotlivých státech. Obsahuje základní postupy a doporučení, ale i podrobné rozdělení produktů podle klasifikace CPC (klasifikace OSN obdobná naší SKP), a to na charakteristické, související a nspecifické produkty. Tento materiál je k dispozici i v českém překladu.
- European Implementation Manual on Tourism Satellite Account
Tato publikace byla vypracována Eurostatem jako rozšíření předchozí, z níž metodologicky vychází. Zaměřuje se spíše na techniku zpracování satelitního účtu cestovního ruchu.

Jelikož metodika TSA vychází z národního účetnictví, je metodická stránka na mezinárodní úrovni upravována také jinými publikacemi jako např.:

➤ Evropský systém účtů ESA 1995

Tento obsáhlý materiál vypracovaný Eurostatem obsahuje metodiku tvorby systému národních účtů. Je v něm velké množství definic mnoha ekonomických pojmů. Satelitní účet cestovního ruchu ze systému národních účtů vychází, a proto lze tento materiál využít i pro TSA. V ČSÚ je k dispozici i v českém překladu. V současnosti se připravuje jeho novelizace. [29]

4.1. Vývoj mezinárodní metodiky TSA

Historický počátek obecné metodiky cestovního ruchu lze datovat do období po 2. světové válce. Jedná se o etapu vytváření definic a klasifikací pro statistiky mezinárodního cestovního ruchu, které byly jen těžko srovnatelné s jinými statistikami. Poprvé se například v 60. letech objevuje definice pojmů „návštěvník“, „turista“ a „jednodenní návštěvník“, které jsou dnes běžnou součástí používané terminologie. V roce 1978 pak následně schválila statistická komise OSN prozatímní směrnice pro statistiku cestovního ruchu.

Od 80. let minulého století začaly probíhat na úrovni nadnárodních organizací výzkumné práce na zavedení mezinárodně srovnatelného standardu pro měření celkových ekonomických přínosů cestovního ruchu. Základem pro srovnatelné měření významu cestovního ruchu bylo uplatnění kompatibilního systému získávání statistických informací jednotlivými státy. Výsledkem pracovní skupiny pod vedením Organisation for Economic Cooperation and Development (OECD) byly tzv. ekonomické účty cestovního ruchu (Tourism economic account). Zároveň i Světová organizace cestovního ruchu organizovala práce na přesnějším definování ukazatelů cestovního ruchu. Výsledkem byl dokument OSN a UNWTO „Doporučení ke statistice cestovního ruchu“. Tyto základní metodické rámce se potom staly podkladem pro satelitní účet cestovního ruchu (Tourism Satellite Account).[29]

Ve spolupráci UNWTO, statistické divize OSN a OECD byly formulovány první návrhy a doporučení a následně potvrzeny na mezinárodní konferenci o cestovním ruchu v Ottawě v červnu 1991. Na konferenci byla přijata rezoluce, která definovala potřebu jednotné statistiky cestovního ruchu a UNWTO za tím účelem vytvořila Řídící výbor, který dopracoval programy přijaté rezoluce k zlepšení statistiky cestovního ruchu a koordinoval spolupráci s dalšími mezinárodními i národními institucemi. Na podkladě zprávy UNWTO o přijatých programech uspořádala v roce 1993 Statistická komise při OSN své 27. zasedání, na kterém bylo oficiálně přijato Doporučení k statistice cestovního ruchu (Recommendations on Tourism Statistics) a Standardní mezinárodní klasifikace činností Cestovního ruchu (Standard International Classification of Tourism Activities). V přijatém dokumentu byly také formulovány cíle a postupy, na kterých se podílely i další organizace, zejména OECD a WTTC. Výsledkem spolupráce těchto organizací bylo zpracování metodického nástroje k

měření přínosů cestovního ruchu, nazvaného satelitní účet cestovního ruchu. K sjednocení metodiky satelitního účtu předložila UNWTO v červenci 1995 svůj vlastní návrh, který do značné míry čerpal z práce Statistics Canada a z ekonomických účtů cestovního ruchu používaných organizací OECD. Další návrhy a upřesnění byly předkládány v letech 1996 a 1997. [19,29]

V září 1999 byla po Světové konferenci o měření ekonomického dopadu cestovního ruchu vytvořena pracovní skupina UNWTO-OECD-EUROSTAT. Jejím úkolem bylo zavedení společné koncepce pro rozvoj metodiky TSA v souladu se závěry Světové konference v Nice. Práce těchto tří institucí byla předložena k projednání Komisi pro statistiku OSN, která ji dne 1. března 2000 schválila. Na jednání o TSA v New Yorku byl dokument schválen delegáty zhruba ze 100 zemí. Výsledkem spolupráce UNWTO, OECD, EUROSTATu, WTTC i řady dalších mezinárodních organizací, např. Mezinárodní organizace práce (ILO), Mezinárodní asociace hotelů a restaurací (IH&RA) a dalších, bylo vytvoření mezinárodních standardů pro měření ekonomických přínosů cestovního ruchu, které schválila Komise pro statistiku OSN.

4.2. Podstata TSA

Satelitní účet cestovního ruchu definuje řadu globálních standardů, podle nichž lze měřit skutečný přínos cestovního ruchu pro národní hospodářství. Zaměřuje se na:

- procentní podíl cestovního ruchu na tvorbě HDP,
- podíl cestovního ruchu na vytváření pracovních míst,
- na objem kapitálových investic vyvolaných cestovním ruchem,
- na daňové příjmy z aktivit cestovního ruchu,
- na vliv cestovního ruchu na platební bilanci státu,

Satelitní účet cestovního ruchu tak umožňuje zjištění, resp. vyčíslení objemu hrubého domácího produktu vytvořeného „odvětvím průmyslu cestovního ruchu“, tj. těmi odvětvími, které přímo zabezpečují služby a zboží pro účastníky cestovního ruchu, a dále šířejí definovanou „ekonomikou cestovního ruchu“, tj. navíc o efekty vyvolanými cestovním ruchem ve všech dalších odvětvích ekonomiky, např. ve stavebnictví, průmyslu apod.

Podle doporučení OSN by satelitní účet cestovního ruchu měl být veden spolu s národními účty tak, aby poskytoval mezinárodně srovnatelné údaje. Podklady budou zpracovávat a vytvářet národní statistické úřady.

Důvodem vytvoření satelitního účtu je snaha umožnit podrobnou analýzu poptávky po výrobcích a službách, které souvisejí s cestovním ruchem, ukázat na jejich provázanost v oblasti poptávky a nabídky a popsat, jak nabídka cestovního ruchu funguje ve vztahu k ostatním hospodářským činnostem. Mezinárodní doporučení nabízejí rámec, který mohou země využít při sestavování satelitních účtů pro cestovní ruch. V obecnější rovině by měl

satelitní účet umožnit lepší mezinárodní porovnání statistických údajů o cestovním ruchu. [19]

Získávání dat a informací pro jednotlivé části TSA:

Poptávka cestovního ruchu

Poptávkovou část cestovního ruchu by měly pokrývat údaje získávané ze šetření v domácnostech (výjezdový a domácí cestovní ruch) a na hranicích (příjezdový cestovní ruch). Vzhledem k velké finanční náročnosti a v některých případech problematickému provedení těchto šetření je organizují pouze některé státy, ostatní volí různá náhradní řešení.

Nabídka cestovního ruchu

Jako hlavní zdroj v nabídkové části jsou využívána data statistiky národních účtů, a to údaje o produkci, mezispotřebě, daních, dotacích, dovozu a tvorbě hrubého fixního kapitálu. Určitým problémem je časové zpoždění a pro potřeby cestovního ruchu málo podrobné členění těchto ukazatelů. Z těchto důvodů je v řadě případů nutné využívat odhady, což sebou nese riziko nepřesností, které je tím větší, čím hrubší členění ukazatelů poskytují používané zdroje.

Některé další zdroje informací

Pro doplnění hlavních informačních pramenů slouží celá řada zdrojů. Patří k nim především ubytovací a podniková statistika, platební bilance, resortní šetření, informace poskytované profesními sdruženími a odbornými institucemi, různé mezinárodní studie, využívána mohou být také jednorázová či další pravidelná šetření na hranicích. [29]

Úkolem a cílem satelitního účtu je vyčíslit, jaký podíl ekonomických přínosů jednotlivých statisticky definovaných odvětví (zejména pro tvorbu hrubého domácího produktu, pro zaměstnanost a investiční aktivity) je generován cestovním ruchem. Z předcházejícího výčtu odvětví ovlivněných cestovním ruchem je zřejmé, že je to záležitost složitá a náročná na statistické informace. Účelem, cílem a smyslem satelitního účtu cestovního ruchu je:

- poskytovat údaje o cestovním ruchu, které se striktně opírají o systém národního účetnictví a jsou slučitelné s doporučeními UNWTO a statistické komise OSN týkajícími se turistické statistiky tak, aby umožnily vzájemné porovnání s jinými odvětvími ekonomiky i mezi jednotlivými zeměmi,
- poskytovat soustavu mezinárodně porovnatelných ukazatelů a účtů, vycházejících a fungujících v rámci národních účetních principů,
- analyzovat cestovní ruch komplexně z ekonomického hlediska,
- umožnit vládním a dalším orgánům bližší pohled na cestovní ruch a jeho sociálně ekonomické funkce a na ekonomické a další přínosy cestovního ruchu,

- poskytovat informace o profilu zaměstnanosti v odvětvích cestovního ruchu;
- poskytovat údaje o velikosti kapitálových investic do cestovního ruchu a podklady pro analýzu jejich vazby na nabídku v cestovním ruchu;
- poskytovat informace o základním jmění a kapitálové základně.

Přestože satelitní účet může poskytnout důvěryhodné informace o ekonomickém významu cestovního ruchu a o jeho významu pro zaměstnanost a rozvoj regionů, je v každé zemi rozhodující přístup vládních a regionálních orgánů k cestovnímu ruchu jako ekonomicky významnému odvětví, které patří v současnosti mezi nejprogresivněji se rozvíjející odvětví s mimořádnými ekonomickými efekty. Satelitním účtem cestovního ruchu se zabývá již řada zemí jak v Evropě, tak i v zámoří a je uznávanou metodou jak mezinárodními organizacemi, tak i vládami turisticky vyspělých zemí.[19,29]

4.3. Struktura TSA

Základní struktura satelitního účtu cestovního ruchu je založená na obecné rovnováze mezi poptávkou po zboží a službách vytvářenou cestovním ruchem a jejich nabídkou. V kontextu makroekonomické analýzy lze nejlépe zkoumat vztah mezi nabídkou a poptávkou podle obecného rámce národních účtů a konkrétněji podle tabulek dodávek a užití. [19] Satelitní účet má sledovat provázanost poptávky po zboží a službách cestovního ruchu s nabídkou takového zboží a služeb a popsat, jak tato nabídka zapadá do ostatních ekonomických činností. Cílem satelitního účtu je podrobná analýza všech aspektů poptávky v ekonomice, které by mohly mít návaznost na cestovní ruch.

Satelitní účet cestovního ruchu sestává z deseti základních tabulek (viz. tabulka č. 1, str. 44). Tabulky TSA umožňují porovnání nabídky a poptávky odvětví cestovního ruchu, vypočtení hrubé přidané hodnoty cestovního ruchu a hrubého domácího produktu cestovního ruchu. Lze také posoudit význam cestovního ruchu pro celkovou zaměstnanost a tvorbu hrubého fixního kapitálu či kolektivní spotřebu.

Poptávka cestovního ruchu

Poptávkou cestovního ruchu se zabývají tabulky T1 - T4, které obsahují výdaje na návštěvníkovu konečnou spotřebu podle produktů a typů cestovního ruchu. Zahrnuta je také spotřeba na služební cesty, které podle mezinárodní metodiky patří rovněž do cestovního ruchu, i když se v tomto případě nejedná o konečnou spotřebu, nýbrž o mezipotřebu podniků. Tento fakt se musí brát v úvahu při porovnávání zdrojů a užití.

Poptávku cestovního ruchu v TSA lze zjistit dvěma následujícími přístupy, z nichž každý má své výhody i nedostatky:

1. zjišťování poptávky z datových podkladů národních účtů, konkrétněji podle tabulek dodávek a užití

2. zkoumání poptávky ze statistických šetření CR – šetření na hranicích (příjezdový popř. výjezdový CR), výběrová šetření v domácnostech (domácí a výjezdový CR), příp. jejich kombinace.

ad 1)

Využití tabulek dodávek a užití má výhodu lepší porovnatelnosti nabídky a poptávky, protože konstrukce obou stran je založena na podobném principu zjišťování podílu CR v jednotlivých odvětvích a produktech. Tento přístup však zároveň klade velký důraz na kvalitu dat z NÚ, respektive na jejich podrobnost. Při této metodě zjišťování poptávky CR je nutné podrobné dělení produktů ve zdrojových datech. V České republice ale takto podrobná data k dispozici nejsou.

ad 2)

Výhodou druhého přístupu je, že zdrojem dat jsou šetření již přímo zaměřená na návštěvníka a jeho spotřebu. Využívá se zkušeností se statistikou CR a při jejich přípravě jsou zohledněny konkrétní požadavky TSA. Nevýhodou je finanční náročnost takovýchto šetření, a proto probíhají pouze v některých zemích. Také při použití některých údajů v podrobnějším členění se musí vzít v úvahu nižší statistická spolehlivost s ohledem na rozsah výběrového souboru šetření. Přestože jsou šetření přímo zaměřena na CR, nedá se ani zde vyhnout některým odhadům a zjednodušením (konkrétní případy jsou popsány níže). Tento přístup konstrukce poptávkové strany TSA byl zvolen v ČR.[12,29]

Příjezdový cestovní ruch

Příjezdový cestovní ruch popisuje TSA tabulka T1 vyjadřující výdaje nerezidentů na konečnou spotřebu ve sledované zemi podle typů návštěvníků. Nejvhodnějším zdrojem dat pro vyplnění této tabulky je šetření nerezidentů na hranicích, které poskytuje kromě jiných informací dvě základní skupiny údajů v následující struktuře:

1) Počty zahraničních návštěvníků

- o Celkový počet nebo podklady pro zjištění tohoto počtu dle jednotlivých typů návštěvníků (turisté, jednodenní návštěvníci, tranzitující)

2) Výdaje zahraničních návštěvníků ve sledované zemi

- o Výše a struktura výdajů opět dle jednotlivých typů návštěvníků (turisté, jednodenní návštěvníci, tranzitující)

Domácí a výjezdový cestovní ruch

TSA tabulky T2 a T3 obsahují informace o výdajích na domácí a výjezdový cestovní ruch. Hlavním kritériem pro zařazení výdajů do jednoho z uvedených druhů cestovního ruchu je místo alokace finančních prostředků. Domácí cestovní ruch (tabulka T2) obsahuje i tu část výdajů vztahujících se k výjezdovému cestovnímu ruchu, jež zůstává ve sledované zemi.

Naopak výjezdový cestovní ruch (tabulka T3) zahrnuje výdaje spojené s cestou do zahraničí, ale realizované pouze mimo ekonomické území sledované země (jak již bylo zmíněno, např. marže cestovní kanceláře organizující zahraniční zájezd se započítává do spotřeby domácího cestovního ruchu). TSA tabulka T4 má kompilační charakter a znázorňuje spotřebu vnitřního cestovního ruchu, tzn. všechny finanční prostředky alokované na ekonomickém území sledovaného státu, které plynou z cestovního ruchu. Spojuje tak vlastně údaje z tabulek o příjezdovém (T1) a domácím cestovním ruchu (T2). Souhrnný ukazatel „spotřeba vnitřního CR“ je pro výpočet hospodářského dopadu cestovního ruchu ve sledované zemi následně porovnáván s domácí nabídkou. [12,29]

Nabídka cestovního ruchu

Nabídku cestovního ruchu zachycují TSA tabulky T5 a T6, pro něž je základním zdrojem dat statistika národního účetnictví.

Produkce, mezispotřeba a hrubá přidaná hodnota cestovního ruchu

TSA tabulka T5 vychází z tabulek dodávek a užití a sestává ze dvou hlavních částí. V horní části je produkce oceněná v základních cenách dělená podle odvětví (OKEČ - sloupce) a produktů (SKP - řádky). V dolní části je uvedena mezispotřeba oceněná v kupních cenách, členěná stejně jako produkce. Rozdílem produkce a mezispotřeby je hrubá přidaná hodnota, počítaná v základních cenách. Pro vyplnění tabulky je nutné vymezit charakteristická, související a nespecifická odvětví stejně jako produkty, jak to již bylo naznačeno v předchozích kapitolách.

V manuálu Tourism Satellite Account: Recommended Methodological Framework (TSA-RMF) jsou navržena jednotlivá odvětví a produkty, jež by měly být zařazeny do daných skupin. Seznam vybraných charakteristických odvětví a produktů a k tomu vybraných položek dle systému klasifikací použitých v ČR.

V tabulkách T5 a T6 jsou vždy samostatně vymezena jednotlivá charakteristická odvětví a produkty cestovního ruchu. Účty, které se vztahují k odvětvím souvisejícím s cestovním ruchem a nespecifickým odvětvím jsou znázorněny ve dvou sloupcích, které zahrnují odpovídající celkové výsledky každého souboru odvětví. Tabulky tak přehledně znázorňují výrobní účty a domácí nabídku cestovního ruchu v kontextu celého národního hospodářství.

Hrubý domácí produkt cestovního ruchu

TSA tabulka T6 tvoří jádro celého systému TSA. Umožňuje celkové porovnání spotřeby vnitřního cestovního ruchu s nabídkou, která je vyjádřena celkovými domácími dodávkami. Toto porovnání umožňuje následný výpočet hrubé přidané hodnoty a hrubého domácího produktu cestovního ruchu. Vychází se z odvětvové (výrobní) metody výpočtu HDP, tzn. že HDP se rovná součtu hrubé přidané hodnoty a čistých daní. V T6 jsou využity údaje z tabulky T5, k nimž jsou přidány daně, dotace a dovoz z tabulky finálního užití,

členěné pouze podle SKP za všechna odvětví dohromady. Součtem hrubé přidané hodnoty cestovního ruchu (rozdílu produkce a mezispotřeby) a čistých daní, tzn. daní z cestovního ruchu snížených o dotace do cestovního ruchu, se zjistí hrubý domácí produkt cestovního ruchu.

V podstatě lze rozlišit dva základní způsoby vyčíslení produkce cestovního ruchu jako celku. Prvním je stanovení podílů cestovního ruchu, tzv. tourism ratio (TR) na produkci jednotlivých produktů v jednotlivých vybraných odvětvích. V tabulkách T5 a T6 jsou pak již vyjádřeny konečné hodnoty výrobních účtů odvětví cestovního ruchu. Samotné podíly jsou přitom předem expertně odhadnuty na základě detailní znalosti specifik národní ekonomiky, spotřeby vnitřního cestovního ruchu a dalších zdrojů informací. *[U matice mezispotřeby se při odhadech TR a následné kalkulaci mezispotřeby cestovního ruchu může postupovat buď identickým způsobem jako u produkce nebo při znalosti zvláštností mezispotřeby cestovního ruchu zvolit odlišná TR. Zároveň je nutné stanovit TR také pro daně, dotace a dovoz.]*

Druhý způsob vyjadřuje výrobní účty jednotlivých produktů a odvětví za celou ekonomiku, tzn. nevyjadřuje předem nabídku pouze cestovního ruchu. Podíl spotřeby vnitřního CR (TSA tabulka T4) na nabídce jednotlivých produktů je následně vypočítán v TSA tabulce T6 a zpětně aplikován pro vyjádření hrubé přidané hodnoty v odvětvích odpovídajícím těmto produktům. [12,29]

Zaměstnanost v cestovním ruchu

Při zkoumání zaměstnanosti jsou brána v úvahu specifika cestovního ruchu, kdy návštěvnost není rovnoměrně rozložena do celého roku, naopak se vyznačuje významnou sezónností. Z těchto důvodů jsou pro popis zaměstnanosti v cestovním ruchu využívány ukazatele jako pracovní místa, ekvivalent zaměstnání na plný úvazek, celkový počet odpracovaných hodin apod. TSA obsahuje pouze základní tabulku zaměstnanosti zohledňující počet podniků cestovního ruchu a počet zaměstnaných osob členěných podle statutu zaměstnanosti (zaměstnanci a ostatní) a podle pohlaví. Podrobnější sledování zaměstnanosti cestovního ruchu je obsahem manuálu, který vypracoval Eurostat (The Eurostat manual on employment in tourism, 2002). Jelikož existují pouze omezené zkušenosti přiřazování zaměstnanosti k specifickým částem produkce, nezahrnují doporučení mezinárodních manuálů sestavování žádných souhrnných ukazatelů zaměstnanosti v cestovním ruchu. Doporučuje se popisovat zaměstnanost počtem pracovních míst a počtem zaměstnaných osob pouze v odvětvích charakteristických pro cestovní ruch. [11]

Tvorba hrubého fixního kapitálu cestovního ruchu

Dle metodiky ESA 95 tvoří tvorba hrubého fixního kapitálu (THFK) spolu s tvorbou zásob a čistým pořízením cenností položku nazývanou tvorba hrubého kapitálu. Protože druhé dvě jmenované položky reprezentují pouze velmi malou část tvorby hrubého kapitálu (kolem $\frac{1}{20}$), TSA se zabývá pouze jeho nejdůležitější položkou. Problematika THFK v jednotlivých

odvětvích cestovního ruchu je obsahem tabulky T8. Existuje však jistá odlišnost od ostatních tabulek dodávek a užití, protože se nepočítá s maticí dělenou na produkty, ale pouze na jednotlivé oddíly klasifikace aktiv (AN). Klasifikace aktiv tvorby hrubého fixního kapitálu v ČR:

AN.1111	Obydlí
AN.1112	Ostatní budovy a stavby
AN.11131	Dopravní prostředky
AN.11132	Ostatní stroje a zařízení
AN.11141	Základní stádo
AN.11142	Trvalé porosty
AN.1121	Geologický průzkum
AN.1122	Počítačové programové vybavení
AN.1123	Původní kulturní a umělecká díla
AN.1129	Ostatní nehmotná fixní aktiva
AN.2	Nevyráběná nefinanční aktiva

Způsob zjišťování tvorby hrubého fixního kapitálu cestovního ruchu může být obdobný jako v případě produkce či mezispotřeby, tzn. že k jednotlivým odvětvím cestovního ruchu jsou přiřazeny TR, kterými je THFK upravena.

Kolektivní spotřeba cestovního ruchu

Kolektivní spotřeba je obsahem tabulky T9 a rozumíme jí netržní služby vážící se k cestovnímu ruchu, např. propagace trhu, plánování, rozvoj cestovního ruchu, kontrola nad službami atd. Tyto funkce mohou být rozvíjeny vládními institucemi na úrovni národní, regionální či dokonce místní. Hodnotu těchto činností můžeme posuzovat podle stejných parametrů jako kteroukoli jinou kolektivní netržní službu, tzn. pomocí jejích výrobních nákladů. Nicméně mezinárodní metodika odhadů kolektivní spotřeby cestovního ruchu není zatím podrobně popsána a je doporučováno zpracovat tabulku T9 až v druhé etapě tvorby TSA, tj. po zvládnutí a konsolidaci základních tabulek TSA.

Nepeněžní ukazatele cestovního ruchu

Tabulky nepeněžních ukazatelů obsahují naturální ukazatele z různých statistických šetření – šetření v domácnostech, v ubytovacích zařízeních, hraniční statistika apod. Problematické či nezjišťované údaje jsou většinou odhadovány pomocí zmíněných zdrojů dat. [12,29]

Tabulka č. 1 Přehled základního systému TSA

	Český název tabulky	Upřesnění charakteru tabulky
T1	Spotřeba příjezdového CR	Výdaje nerezidentů vynaložené na cestě přímo v ČR a část výdajů zaplacených předem v zemi původu a směřujících formou plateb za ubytování, stravování, dopravu apod. do ČR.
T2	Spotřeba domácího CR	Výdaje rezidentů na CR obsahující nejen výdaje při domácích cestách, ale i domácí výdaje (část, jež zůstává v ČR) na zahraniční cesty.
T3	Spotřeba výjezdového CR	Výdaje rezidentů na cestovní ruch v zahraničí. Nezahrnuje výdaje na cestu nebo po cestě realizované v ČR.
T4	Spotřeba vnitřního CR	Objem financí utracených za cestovní ruch v národním hospodářství. Je syntézou tabulek T1 a T2.
T5	Výrobní účty odvětví CR a ostatních odvětví	Vychází z tabulek dodávek a užití. Produkce oceněná v základních cenách je členěna podle odvětví (OKEČ - sloupce) a produktů (SKP - řádky).
T6	Domácí nabídka a spotřeba vnitřního CR	Rozšiřuje tabulku T5 o daně, dotace a dovoz, umožňuje porovnání nabídky a spotřeby vnitřního CR a výpočet HDP CR.
T7	Zaměstnanost v odvětvích CR	Statistika pracovních sil v jednotlivých odvětvích CR.
T8	Tvorba hrubého fixního kapitálu CR a ostatních odvětví	Stanovení tvorby hrubého fixního kapitálu (u rezidentských výrobců) z NÚ, členěno podle klasifikace aktiv (hmotná a nehmotná) a odvětví CR.
T9	Kolektivní spotřeba CR	Měření kolektivních netržních služeb CR podle typů služby a úrovní vládních institucí. Doporučuje se využít dat výrobních nákladů vč. spotřeby fixního kapitálu.
T10	Nepeněžní ukazatele CR	Naturální ukazatele z různých statistických šetření - šetření v domácnostech, v ubytovacích zařízeních, hraniční statistika apod.

Zdroj: ČSÚ

4.4. TSA z pohledu České republiky

Historie

Problematika TSA se v České republice dostala do popředí v roce 1999, kdy bylo vládou uloženo Českému statistickému úřadu (ČSÚ), aby se zabýval sestavováním satelitního účtu cestovního ruchu. Vzhledem k tomu, že pro sestavení TSA je potřeba znát řadu poměrně detailních údajů, které v té době v ČSÚ nebyly k dispozici, trvalo několik let, než bylo možné přistoupit k pokusu o naplnění alespoň některých tabulek.

Nejprve bylo potřeba zpracovat analýzu proveditelnosti TSA, zmapovat dostupné zdroje a chybějící údaje. Poté bylo v rámci kapacitních možností ČSÚ rozhodnuto o zavedení dalších šetření, ze kterých by bylo možné čerpat potřebné informace. Současně probíhaly práce metodického charakteru jako například vymezení charakteristických, souvisejících a nespécifických činností a produktů, studium zahraniční literatury, konzultace s pracovníky dalších organizací a institucí, které k otázce cestovního ruchu mají co sdělit. Také bylo potřeba rozhodnout, jakým způsobem budou odhadovány údaje, pro které neexistují přímé

metody zjišťování. Postupně byla vytvářena česká verze metodiky satelitního účtu cestovního ruchu, která vychází z aktuální situace ve zdrojích dat.

Potřeba dat pro TSA vedla k přebudování statistického systému v oblasti cestovního ruchu v ČSÚ. Při formulování nové koncepce bylo však nutné brát v úvahu kapacitní možnosti, což znamenalo, že nebyla plně pokryta statistika příjezdového cestovního ruchu. V rámci spolupráce s Ministerstvem pro místní rozvoj (MMR) v oblasti TSA bylo dohodnuto, že šetření na hranicích zajistí MMR. ČSÚ zavedl šetření domácího a výjezdového cestovního ruchu, které probíhá formou interview při návštěvách náhodně vybraných domácností. [29,42]

Zdroje dat pro tvorbu TSA v ČR

Následující kapitola přináší základní přehled datových zdrojů, které jsou podkladem pro tvorbu TSA v České republice. Při sestavování TSA bylo postupováno s maximální snahou dodržet kontinuální časovou a metodickou srovnatelnost všech používaných podkladů, přesto bylo někdy nutné v letech 2003 a 2004 zvolit z důvodu neexistence všech podkladů informace z aktuálnějších let.

Poptávka cestovního ruchu

Data na poptávkové straně TSA pokrývají především realizovaná šetření cestovního ruchu. Ta samozřejmě neslouží pouze pro potřeby tvorby TSA, ale uspokojují zároveň požadavky tuzemských uživatelů a naplňují legislativu EU v oblasti statistiky cestovního ruchu.

Šetření návštěvnosti v hromadných ubytovacích zařízeních (HUZ)

Toto šetření ČSÚ zjišťuje počty příjezdů a přenocování turistů členěných na rezidenty a nerezidenty (a dále podle země trvalého pobytu) v jednotlivých kategoriích ubytovacích zařízení, šetří průměrný evidenční počet zaměstnanců a využití lůžek a pokojů u hotelů a pensionů. Od roku 2003 jsou do šetření zahrnuta všechna hromadná ubytovací zařízení plošně. Výsledky se publikují ve čtvrtletní periodicitě za celou ČR a za jednotlivé kraje (NUTS III).

Výběrové šetření cestovního ruchu

Výběrové šetření cestovního ruchu zjišťuje informace o domácím a výjezdovém cestovním ruchu rezidentů ČR. V současné podobě je prováděno od roce 2003 jako samostatné šetření v domácnostech. Osoby starší 15-ti let jsou dotazovány na delší, kratší a služební cesty a jednodenní výlety uskutečněné ve sledovaném měsíci mimo své obvyklé prostředí. Zjišťovány jsou zároveň výdaje na těchto cestách a výletech. Údaje zjištěné ve výběrovém šetření jsou následně pomocí koeficientů přepočteny na celou populaci starší 15-ti let.

Příjezdový cestovní ruch

Šetření příjezdového cestovního ruchu probíhá od dubna 2005 kontinuálně na 18 silničních hraničních přechodech, 2 železničních stanicích a letišti Praha - Ruzyně. Zjišťuje podklady pro odhad počtu zahraničních návštěvníků v ČR (v členění turisté, jednodenní návštěvníci a tranzitující), strukturu a výši jejich výdajů a další související charakteristiky. Průzkum probíhá face-to-face metodou při odjezdu z ČR, minimální velikost získaného vzorku je 25 tis. osob ročně. Výsledky se zveřejňují čtvrtletně a celé šetření probíhá ve spolupráci s Ministerstvem pro místní rozvoj (samotný výzkum organizuje společnost STEM/MARK). (Donedávna pro TSA sloužily pouze informace z Policie České republiky - Ředitelství služby cizinecké a pohraniční policie, kdy počet osob, které překročily státní hranice, byl zjišťován jen kvalifikovaným odhadem. Navíc do počtu příjezdů nerezidentů byly zahrnovány všechny osoby, které překročily státní hranici do ČR bez ohledu na účel návštěvy (nejednalo se tedy pouze o cestovní ruch)).[12,23,29]

Platební bilance ČNB

Data z příjmové části platební bilance ČNB slouží jako podklad statistiky národních účtů, konkrétně údajů o vývozu služeb. Ten je klasifikován do tří kategorií, přičemž každá z nich je dále členěna podrobněji podle klasifikace SKP:

- 1) vývoz dopravy
- 2) mezinárodní pohyb osob (cestovní ruch)
- 3) ostatní vývoz služeb.

Tato data jsou využívána jednak pro porovnání celkové spotřeby příjezdového CR ze šetření, jednak jsou po úpravách odborem národních účtů podkladem pro zjištění detailnější struktury spotřeby vnitřního CR.

Nabídka cestovního ruchu

Jako hlavní zdroj dat v nabídkové části TSA je využívána statistika národních účtů, a to údaje o produkci (matice P.1), mezispotřebě (P.2), dovozu (P.6), daních (D.2), dotacích (D.3) a tvorbě hrubého fixního kapitálu (P.5). Určitým problémem je časové zpoždění (zhruba 6-10 měsíců) a pro potřeby cestovního ruchu málo podrobné členění těchto ukazatelů. Z těchto důvodů je v řadě případů nutné využívat odhady, což sebou nese riziko nepřesností, které je tím větší, čím hrubší členění ukazatelů poskytují používané zdroje.

Další zdroje informací

Pro doplňování, zpřesňování či ověřování informací získávaných ze šetření a z národního účetnictví slouží celá řada zdrojů. Patří k nim především ubytovací a podniková statistika, resortní šetření, informace poskytované profesními sdruženími a odbornými institucemi,

různé mezinárodní studie, využívána mohou být také jednorázová či další pravidelná šetření zahraničních návštěvníků (realizovaná např. agenturou CzechTourism).[12]

Postup prací v ČSÚ na sestavování TSA

Jedním ze základních rysů a cílů tvorby TSA je kontinuální sestavování jak poptávkové tak i nabídkové strany systému. Stejný způsob řešení byl zvolen rovněž v České republice a klíčové tabulky účtu jsou z toho důvodu vykazovány vždy za daný rok společně. Z důvodu metodické srovnatelnosti jsou výsledky publikovány od roku 2003. Starší data mají za zdroj metodicky odlišné údaje a bez dalších korekcí, které si vyžádají specifický přístup (a tudíž další čas), nebudou v systému TSA publikována.

Následující kapitola nepopisuje pracovní postupy vyplňování jednotlivých tabulek vyčerpávajícím způsobem (k tomu bude sloužit manuál zpracovaný v ČSÚ pro pracovní účely), ale shrnuje základní metodické přístupy ve zpracování a charakterizuje vzájemné souvislosti dostupných datových zdrojů.[29]

Strana poptávky

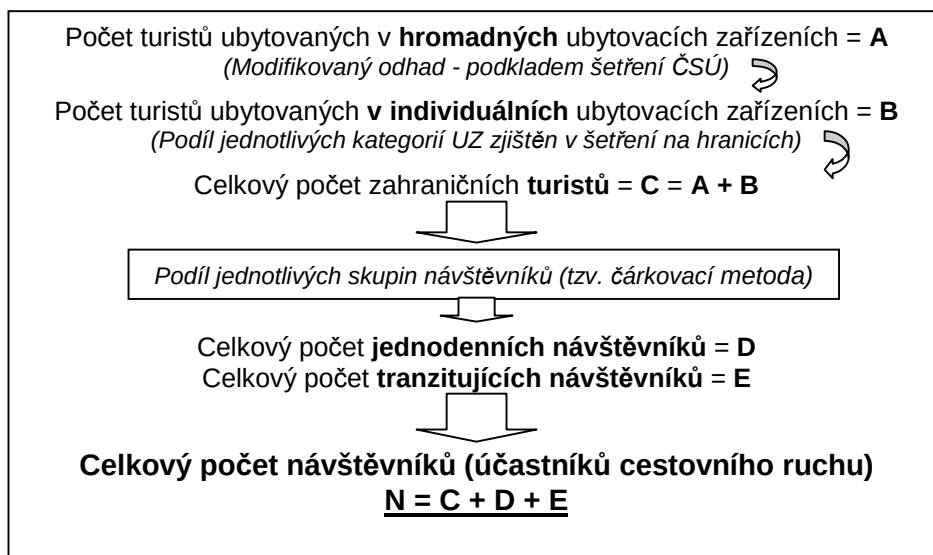
Základním pracovním schématem při tvorbě tabulky T1 o příjezdovém CR je stanovení odhadu počtu zahraničních návštěvníků v ČR v členění výletníci, turisté, tranzitující. Šetření příjezdového cestovního ruchu na hranicích není na odhad celkového počtu návštěvníků zaměřeno. Poskytuje však pracovní podklady ke zjištění struktury návštěvníků, k čemuž slouží tzv. čárkovací metoda realizovaná na hranicích ČR souběžně s šetřením. Při odhadu počtu účastníků cestovního ruchu je následně využívána statistika návštěvnosti v HUZ (ČSÚ) a podíly turistů ubytovaných v této kategorii ubytovacích zařízení. Výpočet je prováděn v časových úsecích 3 měsíců (za každé čtvrtletí kalendářního roku).

Konstrukce některých potřebných ukazatelů - průměrných výdajů na osobu a den či průměrných počtů přenocování - byla v šetření zatížena určitým zkreslením, zejména z důvodu extrémních hodnot. Z tohoto důvodu byl použit modifikovaný průměr (0,2 %), pomocí kterého bylo vyloučeno 0,1 % extrémních hodnot v maximu a minimu. Celkové roční průměrné hodnoty jsou váženy dle zastoupení odhadovaných počtů turistů v jednotlivých čtvrtletích. Tento postup je výsledkem série jednání se společností STEM/MARK.

V následujícím pracovním postupu stanovení celkové spotřeby příjezdového CR bylo nutné přistupovat rovněž k řadě zjednodušení, neboť šetření na hranicích má pro potřeby sestavování TSA relativně krátkou dobu trvání. Kvalifikovaným způsobem tak musela být extrapolována spotřeba v obdobích, která nebyla šetřením pokryta (roky 2003, 2004 a 1. čtvrtletí 2005). Výpočet příjmů z CR nerezidentů zahrnuje rovněž konstrukci částky z plateb předem v zemi trvalého pobytu, jež nakonec směřuje do České republiky. Například výdaje placené za ubytování ve formě zájezdu se prakticky vždy v plné výši přesouvají tuzemským poskytovatelům těchto služeb. Podobně část výdajů za dopravu směřuje českým

dopravcům (např. ČSA), pokud návštěvníci jejich služby využijí. Struktura výdajů příjezdového CR byla prozatím zjišťována v 6 základních (agregovaných) kategoriích, nicméně v budoucnu se plánují dodatečná šetření, která přinesou podrobnější podklady o spotřebním koši nerezidentů. [12]

Schéma č. 1 Postup odhadu celkového počtu návštěvníků



Zdroj: ČSÚ

Metodický přístup ve zpracování tabulek domácího a výjezdového CR rezidentů (v TSA tabulky T2 a T3) vychází z charakteru Výběrového šetření cestovního ruchu (ČSÚ). Toto šetření bylo již koncipováno pro potřeby TSA, nicméně potřebné ukazatele v něm nelze sledovat v tak detailním členění, jak je předepisuje manuál TSA-RMF. Základní pracovní postup spočívá v rozdělení vykonaných cest dle lokalizace cíle (ČR a zahraničí) a dle struktury výdajů (opět 6 základních kategorií – agregací). Tento krok zároveň zahrnuje odhad počtu cest a výdajů pro populaci mladší 15 let pomocí kvalifikovaně stanovených koeficientů. Následuje hlavní část konstrukce tabulek, v níž jsou poměrně složitým způsobem provedeny přesuny a správné rozčlenění výdajů dle skutečné alokace finančních prostředků. V kategorii zájezd je ponechána pouze marže CK/CA, dopočítána je plná struktura položek pro všechny druhy cest (delší, kratší, služební, jednodenní) a dochází k přerozdělení části výdajů, které jsou vynaloženy v ČR, nicméně služby související s těmito výdaji poskytují nerezidentské subjekty. Všechny postupy jsou prováděny společně pro domácí i výjezdový CR, neboť při sledování skutečné realizace spolu výdaje rezidentů na těchto cestách úzce souvisí. V závěru je provedena jistá korekce domácího CR z hlediska druhých domovů a vlastních rekreačních objektů, kdy je celková spotřeba navýšena o imputované nájemné odhadované odborem národních účtů. [12,42]

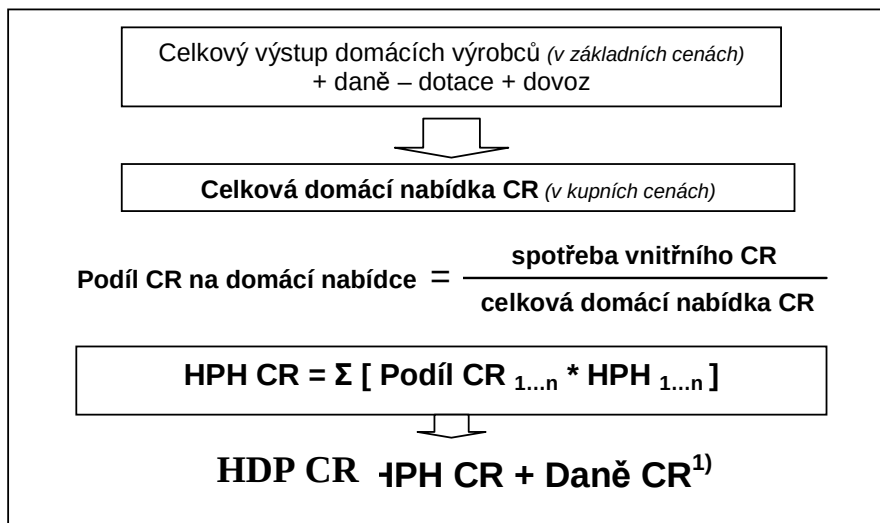
Strana nabídky

Základním východiskem tvorby tabulek nabídky (v TSA tabulky T5 a T6) je kvalitní rozčlenění a analýza datových podkladů národního účetnictví. Stěžejní jsou přitom matice produkce (P.1) a mezispotřeby (P.2), které jsou pro potřeby sestavování TSA upraveny do formátu 127 odvětví dle OKEČ (sloupce) x 229 produktů dle SKP (řádky). V rámci tohoto členění jsou vymezena charakteristická, související a nespecifická odvětví a produkty cestovního ruchu. Zohledňují se jak požadavky manuálu TSA-RMF, tak jistá specifika klasifikací používaných v ČR. Platí, že charakteristická odvětví a produkty jsou plně totožné s předpisy v manuálu. Ne vždy však musí odvětví, jehož hlavní produkcí je charakteristický produkt, být chápáno rovněž jako charakteristické. Mezi související patří v našem systému všechny zbylé produkty, které jsou součástí spotřeby vnitřního CR. Nespecifické produkty jsou pak takové, po kterých nebyla na území České republiky v rámci CR žádná poptávka a tedy je za účelem cestovního ruchu nikdo nespotořeboval. V tomto bodě je samozřejmě nutné přijímat jistá zjednodušení, neboť při vyčlenění souvisejících produktů jsou podkladem data o spotřebě vnitřního CR. Ta vychází jednak z příjmové části platební bilance ČNB a jednak ze šetření statistiky rodinných účtů. Používány jsou rovněž kvalifikované odhady. Ačkoli platí, že v souvislosti s cestovním ruchem může být spotřebován v podstatě kterýkoli produkt národního hospodářství, do spotřebního koše návštěvníka jsou vytipovány pouze nejdůležitější a nejčastěji poptávané produkty (cca 50 položek).

Zároveň podle kritérií stanovených pro určování charakteristických produktů cestovního ruchu mohou být některé činnosti považovány za charakteristické pro cestovní ruch díky významu této charakteristické komodity pro návštěvníka, i když jejich charakteristická produkce není prodávána převážně návštěvníkům. To může být případ některých stravovacích, kulturních, ale i rekreačních služeb. Podstatnou část produkce těchto odvětví totiž kromě účastníků CR využívají běžní spotřebitelé v rámci svého obvyklého prostředí. Rovněž v dopravních službách je sice samostatně vyčleněna osobní doprava, nicméně významný podíl na její produkci představuje pravidelné dojíždění pracujících do zaměstnání a studentů do škol.

Po úpravě případných nesrovnalostí v meziroční konzistentnosti dat, které se při tak podrobném rozčlenění zdrojových matic mohou vyskytovat, jsou produkce a mezispotřeba převáděny do tabulek nabídky. Související a nespecifická odvětví stejně jako produkty jsou vždy sdružovány do samostatných sloupců a řádků. Matice související s konečným užitím (tzn. daně, dotace, dovoz) již nejsou členěny dle OKEČ (tzn. jsou udávány za všechna odvětví celkem), zůstávají však děleny do podrobnosti dle produktů a takto jsou převáděny rovněž do tabulky T5. Výpočet podílu spotřeby vnitřního CR na nabídce jednotlivých produktů je následně proveden v tabulce T6.[12]

Schéma č. 2 Postup výpočtu HPH a HDP CR výrobní metodou



Pozn. n – Produkt dle SKP a jemu odpovídající odvětví dle OKEČ, 1) Daně CR snížené o dotace CR

Zdroj: ČSÚ

Po výše uvedených informacích a popisech postupů při sestavování TSA lze konstatovat, že se jedná o velmi složitý statistický nástroj, který je náročný na zdroje dat a který však obsahuje velmi důležité a unikátní informace o stavu, vývoji a přínosech cestovního ruchu v dané ekonomice.

5. Cíl a metodika práce

Hlavním cílem disertační práce je zhodnotit možné přístupy k regionalizaci Satelitního účtu cestovního ruchu a poté navrhnout metodiku vycházející z přístupu, který bude identifikován jako vhodnější pro regionalizaci TSA v českých podmínkách.

Prvním možným přístupem je tzv. přístup „top-down“, který je velmi těsně navázán na systém národních účtů a opírá se o existenci národního satelitního účtu cestovního ruchu. Druhým přístupem je přístup „regionální“ nebo-li „bottom-up“. Nezbytnou podmínkou tohoto přístupu je dostatek informací z regionální úrovně a zejména pak existence vypracovaného a fungujícího regionálního účetnictví. Podstatou tohoto přístupu je, že zkoumaný region je považován za samostatný stát a okolní regiony jsou považovány za sousední země. Výhody, nevýhody a možnost aplikace těchto dvou přístupů v českých podmínkách budou zhodnoceny ve výstupech disertační práce.

Hlavní cíl práce doprovází několik vedlejších cílů, a to především:

- zhodnotit zahraniční zkušenosti s regionalizací TSA ve vybraných evropských zemích;
- zjistit míru znalosti o satelitním účtu cestovního ruchu ze strany regionálních aktérů na poli cestovního ruchu v ČR popřípadě zjistit míru zájmu o jeho regionální disagregaci;
- určit bariéry, pokud existují, které brání nejen regionalizaci TSA v českých podmínkách ale i rozvoji kvalitního regionálního účetnictví v ČR.

Pro naplnění stanovených cílů bude zapotřebí použít různé metody a techniky. Mezi nejdůležitější z nich patří zejména:

Analýza textů a dokumentů:

Dostupné dokumenty, texty, zprávy byly podrobeny jak sekundární analýze tak i obsahové analýze. Mezi formální dokumenty se řadí zejména statistické ročenky, oficiální dokumenty vydané Světovou organizací cestovního ruchu, OECD, Eurostatem a Českým statistickým úřadem. Analyzovány byly také výstupy z konferencí, prezentace předních odborníků v odvětví cestovního ruchu a statistiky, dostupné vědecké a odborné publikace, a řada dalších pramenů.

Rozhovory a osobní setkání:

Tyto kvalitativní metody byly využity zejména pro naplnění cíle o zhodnocení zahraničních zkušeností s regionalizací TSA. Jedná se o osobní rozhovory s experty z Rakouska a dále o zástupce statistické jednotky v rámci Světové organizace cestovního ruchu.

Strukturovaný dotazník:

Strukturovaný dotazník je nejrozšířenější kvantitativní metoda sociologického výzkumu a bude použita k naplnění cíle „zjistit míru znalosti o satelitním účtu cestovního ruchu ze strany regionálních aktérů na poli cestovního ruchu v ČR popřípadě zjistit míru zájmu o jeho regionální disagregaci“. Sestrojený dotazník byl rozeslán 350 subjektům, které se angažují v oblasti cestovního ruchu na regionální úrovni. Týká se to zejména krajských úřadů, městských a obecních úřadů a dále informačních center. Dotazník byl rozdělen do 3 sekcí:

- A) Identifikace subjektu – název a sídlo subjektu, identifikace činnosti, počet pracovníků, atd.
- B) Statistika cestovního ruchu – znalost statistik poskytované ČSÚ, využití dostupných statistik pro vlastní práci a rozhodování, náměty na zkvalitnění statistiky o cestovním ruchu.
- C) Satelitní účet cestovního ruchu – znalost problematiky TSA, představa o možném využití dat z TSA, zájem o informace o TSA, atd.

Měření závislosti – regresní a korelační analýza:

Použití této statistické metody o hledání statistických závislostí mezi dvěma a více znaky pomůže vyhodnotit, zda je daná proměnná pro regionalizaci TSA zvolená správně a zda existuje dostatečně silná závislost mezi ní a počtem hostů v ubytovacích zařízeních (jelikož se bude jednat o regionalizaci poptávkové strany TSA).

Analýza kategoriálních dat:

Pro zpracování výstupů z dotazníkového šetření bylo využito statistického programu SPSS určeného právě pro sociologické výzkumy a výstupy z dotazníkových šetření. Byly sestaveny i kontingenční tabulky, které ukazují závislost či nezávislost mezi dvěma kategoriálními proměnnými. Kontingenční tabulka je základem pro testování závislostí a pro výpočet měr intenzity závislostí.

6. Regionalizace Satelitního účtu cestovního ruchu – zhodnocení přístupů

Cestovní ruch je, jak již bylo řečeno, společensko-ekonomický jev zasahující do řady odvětví a úseků národního hospodářství. Základem cestovního ruchu v ekonomicky vyspělých zemích Evropy je domácí cestovní ruch, jehož základnou jsou jednotlivé regiony, jejich přírodní, kulturní a historické danosti a stupeň rozvoje ekonomicko-společenských předpokladů, ve kterých se realizuje. Tyto skutečnosti pak vedle společensko-politických aspektů bezprostředně ovlivňuje příjezdový zahraniční cestovní ruch do těchto regionů.

Potřeba realizovat TSA v prostorové dimenzi vyvstává v souvislosti s územními rozdíly poptávky i nabídky cestovního ruchu, které lze v rámci většiny ekonomicky vyspělých zemí nalézt. Jedná se většinou o diverzitu možností (zdrojů) cestovního ruchu a jejich nerovnou distribuci v prostoru. Předpokladem disagregace TSA je ovšem odpovídající kvalita národních systémů nebo alespoň dostatečné zkušenosti a upevněná metodika jeho tvorby. Z toho důvodu je možné do současné doby nalézt jen několik případů či pokusů regionalizace satelitních účtů cestovního ruchu.

Poptávka po regionálních účtech v cestovním ruchu roste. Má na tom podíl zejména stoupající celosvětový trend decentralizace politické moci a decentralizace řízení národních zdrojů ve federálních státech, regionech, obcích, atd. To v důsledku vede k tomu, že instituce na těchto úrovních potřebují odpovídající statistiky a informace. Cestovní ruch je navíc velmi úzce navázán na územní a geografickou strukturu od níž se odvíjejí turistické aktivity a jsou pak v každém regionu specifické. Takové informace jsou dále přenositelné a důležité pro podnikatelskou sféru, která tak sleduje současné trendy, sezónní výkyvy v poptávce po zbožích či službách atd.

Z pohledu Světové organizace cestovního ruchu UNWTO má regionalizace TSA několik základních aspektů:

- cestovní ruch je v podstatě územní záležitostí, rozvoj cestovního ruchu v regionech je zajímavý pro regionální úřady a destinační managementy
- informace o cestovním ruchu v regionech nemohou být získávány pouze regionalizací národních zdrojů a dat o cestovním ruchu
- regiony musí mít nezbytné administrativní zkušenosti a zdroje, aby mohly rozvíjet měření a analýzy přínosů cestovního ruchu
- ze strany nabídky by se v regionálním pojetí TSA měly objevovat i indikátory související s podnikáním, které by identifikovaly vhodné podnikatelské příležitosti a možné zhodnocení objemu a intenzity podnikání v oblasti turismu a determinovaly rozsah sítě cestovního ruchu vytvořené soukromým a veřejným sektorem na regionální úrovni s návaznou možností vytvoření klastrů
- vzhledem k nedostatku informací na regionální úrovni se musí jako první krok přistoupit k metodám odhadu pro ty hlavní proměnné, které nejvíce přispívají

ekonomice cestovního ruchu. Tyto odhady ukáží jaká data jsou v regionech potřeba sbírat a upozorní tak na nezbytný politický zájem a finanční podporu k posílení celého informačního systému o cestovním ruchu.

UNWTO navrhuje přístup k regionalizaci TSA limitovaný na dvě teritoriální úrovně. První z nich je region, identifikovaný jako administrativní celek odpovídající prvnímu stupni uzemní disagregace země v termínech svého politického a administrativního členění (NUTS2 v EU, provincie v Kanadě, jednotlivé státy v USA nebo Brazílii). Druhou úroveň tvoří turistická destinace jako subregionální území s podstatnou aktivitou z oblasti cestovního ruchu (obce, sdružení obcí, atd.)

Tento přístup ze strany UNWTO je uplatnitelný pro velké země jako například Kanadu, Španělsko. Pro Českou republiku postačí členění na NUTS III tedy kraje.

6.1. Zhodnocení přístupů k tvorbě regionálního TSA (R-TSA)

Dříve než budou hodnoceny přístupy k tvorbě R-TSA, je důležité upozornit na fakt, že neexistuje žádný koncepční rámec pro sestavení regionálního TSA, tak jak byl vytvořen pro národní úroveň TSA. Pokud v obecné rovině, nejen se vztahem k cestovnímu ruchu a k jeho satelitnímu účtu, národní účty hovoří o regionálních účtech, pak to není nikdy na stejné úrovni. Problémem je zejména to, že mnoho národních účtů není možné aplikovat na regionální úroveň. Pouze Systém evropských účtů ESA-95 má podobné schéma i pro regionální úroveň, a to zejména proto, že se na této regionální úrovni odehrává rozdělování strukturálních a dalších fondů EU. Tyto evropské regiony (pod označením NUTS 2) mohou v blízké budoucnosti formulovat vlastní přístup k regionálním účtům, a ten se následně může stát odrazovým můstkem pro vytvoření koncepční regionální metodiky regionálního účetnictví.

Podle Světové organizace cestovního ruchu existují dva možné přístupy k regionalizaci satelitního účtu cestovního ruchu. První přístup je označován jako „meziregionální“ nebo-li přístup označován také pojmem „**top-down**“. Tento přístup je velmi těsně navázán na systém národních účtů a opírá se o existenci národního satelitního účtu. Touto cestou se vydala například Kanada a Norsko. Druhým přístupem je takzvaný „regionální“ nebo-li „**bottom-up**“ přístup. Nezbytnou podmínkou tohoto přístupu je dostatek informací z regionální úrovně. Tento přístup uplatňuje například Rakousko.

Specifika a charakter přístupu „top-down“

Tento přístup je vhodný pro ty země, které mají sestavený národní TSA. Je však nutné mít přístup k regionálním indikátorům vztahujících se k cestovnímu ruchu, aby na základě nich mohly být národní agregáty regionalizovány. Jde o kvalifikované odhady a musí být řádně vysvětleny limity tohoto postupu.

Musí zde být zachováno přímé napojení na systém národních účtů. V tomto přístupu musí naplněny dva základní požadavky:

- veškeré průzkumy musí být prováděny v rovnoměrném regionálním členění
- zvolené indikátory a statistiky musí být reprezentativní pro každý z regionů

Základem tohoto přístupu je tedy najít vhodné kritérium, které poslouží k regionalizaci dat z národního TSA.

Výhody přístupu

- je požadováno menší množství informací
- při existenci TSA je většina dat známa
- nižší náročnost na čas a lidské zdroje
- není nutné nastavovat partnerství s regionálními aktéry v odvětví cestovního ruchu, které musí být dlouhodobě udržitelné
- regiony jsou velmi dobře srovnatelné mezi sebou

Nevýhody přístupu

- není využito přímých informací z obcí a regionů
- může dojít k nesprávnému zvolení kritéria (regionálního indikátoru), podle kterého bude regionalizace provedena
- jedná se o odhady a nikoliv přesná data

Specifika a charakter přístupu „bottom-up“

Nezbytnou podmínkou tohoto přístupu je dostatek informací z regionální úrovně a zejména pak existence vypracovaného a fungujícího regionálního účetnictví. Podstatou tohoto přístupu je, že zkoumaný region je považován za samostatný stát a okolní regiony jsou považovány na sousední země.

Před začátkem jakékoliv regionalizace tímto přístupem je potřeba si uvědomit definice všech vstupujících proměnných z regionálního pohledu a identifikovat si strukturu dostupné regionální statistiky (tzn. používané metody pro měření proměnných, používané standardy a klasifikace, velikost souboru, atd.). Regionální TSA je náročné na specifické informace a analýzy. Při tvorbě R-TSA narazí jeho tvůrci na spoustu mezer na regionální a subregionální úrovni. Vyřešit se to dá samozřejmě doplňujícím šetřením, použitím administrativních dat, nebo aplikací modelových technik. Například Francie má bohaté zkušenosti s prováděním dodatečných šetření v regionech pomocí regionálních agentur. Jejich primárním zájmem je určit počet přenocování, sezónnost v dané oblasti, vytipovat charakteristické chování turistů v daném regionu. Obtížnou oblastí pro provádění šetření je tzv. druhé bydlení a jeho účastníci. V takových to oblastech, pro které je druhé bydlení charakteristické, se provádějí kvalifikované odhady. Je však velmi těžké odhadnout spotřebu této skupiny, která je velmi podobná jako spotřeba rezidentů v obvyklém prostředí. Tuto oblast řeší například radnice ostrova Tenerife na Kanárských ostrovech, kde mají propracovaný systém sběru informací ve veškerých typech ubytovacích zařízení na ostrově a statistiky aktualizují každého půl roku. Je

nutno však dodat, že sběr dat na ostrovech je vzhledem k možné přepravě a sledování turistů značně jednodušší záležitostí než ve vnitrozemských státech či regionech.

Při aplikaci tohoto přístupu je potřeba určit, zda sledované proměnné existují i na národní úrovni a ustanovit si další specifické proměnné charakteristické pro zvolený region. Musí být zajištěna komplexita dat po celém regionu.

V přístupu „bottom-up“ existují dvě možné procedury, postupy:

- Agregace, což představuje velmi náročný proces na sladění a nastavení jednotné linie u všech regionů, které se do agregace zapojují.
- Interpolace, která se opírá o fakt, že regionální produkce je stoupající měrou reflektována v národním TSA. Ačkoliv se to může jevit na první pohled jako nemožné, tento přístup s sebou nese větší přesnost v celém rozsahu poptávky a nabídky (samozřejmě s přihlédnutím k současnému stavu regionálních statistik).

Výhody přístupu

- přímé použití relevantních zdrojů a dat na regionální úrovni
- vyšší vypovídací schopnost o zkoumaném regionu, což znamená větší vypovídací hodnota pro podnikatele a další aktéry v regionu v oblasti cestovního ruchu

Nevýhody přístupu

- je obtížné zajistit konzistentnost dat mezi různými regiony
- vyšší časová náročnost na provádění regionálních šetření
- vyšší cena za provádění regionálních šetření
- nutnost nastavení a udržení partnerství s regionálními aktéry v odvětví cestovního ruchu

Shrnutí

V současné době není možné přesně identifikovat aktivity cestovního ruchu na regionální úrovni pomocí ani jednoho ze zmíněných přístupů, a to z několika důvodů:

- *ne všechny proměnné cestovního ruchu jsou lehce přenositelné z národní úrovně na regionální úroveň (doprava, import zboží,..)*
- *některé aktivity nemohou být vůbec regionalizovány (podpora centrální vlády některých specifických služeb, služby s meziregionálním přesahem, meziregionálním přeprava turistů, služby cestovních agentur a kanceláří, cestovní balíčky, atd.)*
- *ačkoliv oficiálně existují hranice mezi regiony, jedná se o volný pohyb lidí, služeb, zboží, kapitálu, což znamená, že v praxi neexistují nástroje pro monitorování toků mezi regiony.*

Z pohledu meziregionálního srovnání přístup „bottom-up“ neumožňuje srovnání regionů tak jako přístup „top-down“ to i za cenu, že se pracuje s odhady nikoliv s přesnými daty sebranými přímo v regionech.

6.2. Zhodnocení mezinárodních zkušeností s regionalizací TSA včetně zvolených přístupů

Co se týče samotné regionalizace TSA a sestavení R-TSA v jednotlivých státech, pak je zcela zjevné, že touto problematikou se zabývají zejména ty státy, které považují cestovní ruch za jedno z nejdůležitějších odvětví rozvoje jejich národních ekonomik. V evropském prostoru se regionalizací TSA zabývá především Španělsko, Finsko, Norsko, Rakousko, Francie a další. Pro představu o tom jak některé země přistupují k sestavení R-TSA je zde uvedeno několik vybraných příkladů.

Rakousko

Cestovní ruch hraje v ekonomice této alpské země opravdu významnou roli. Zavedení TSA se proto stalo nezbytnou nutností, ačkoli Rakousko již v minulosti provádělo ekonomické vyhodnocování tohoto odvětví (v roce 1995 například zhotoven input-output model k měření ekonomického dopadu cestovního ruchu). Satelitní účtování se provádí od roku 2001 (referenční rok 1999) a na tvorbě se podílí Statistický úřad (Statistics Austria, ST.AT) a Rakouský institut pro ekonomický výzkum (Austrian Institute of Economic Research, WIFO) jako organizace Ministerstva průmyslu a práce (Federal Ministry for Economic Affairs and Labour, BMWA).

Kompilace strany poptávky vychází z rozčlenění typů a kategorií cestovního ruchu (podobné systému TSA České republiky). Výdaje jsou realizovány rezidenty i nerezidenty a z toho důvodu jsou peněžní toky rozčleněny na:

- Spotřebu příjezdového cestovního ruchu
- Spotřebu domácího cestovního ruchu
- Spotřebu výjezdového cestovního ruchu

Strana nabídky TSA je v Rakousku sestavována z matic národního účetnictví. Za přidanou hodnotu je považována čistá hodnota vygenerovaná všemi odvětvími cestovního ruchu, jež poskytují návštěvníkům, osobám považovaným za návštěvníky a třetím stranám zboží a služby za účelem ekonomického zisku. Do satelitního účtu vstupuje celková domácí produkce a celková vnitřní spotřeba, k odvozování jsou stanovovány „tourism ratio“ (podíly CR). Jejich vymezení vychází z tabulky T4 (spotřeba vnitřního CR), kdy je určen podíl zjištěné poptávky daného produktu na hodnotě jeho celkové produkce (nabídky). Následně jsou tyto podíly aplikovány na hrubou přidanou hodnotu odpovídajících (srovnatelných) činností a je zjištěna přidaná hodnota odvětví cestovního ruchu. Ze součtu lze následně zjistit podíl cestovního ruchu na tvorbě HDP.

Celkové spotřební výdaje návštěvníků dosáhly v roce 2003 hodnoty 27,5 mld. Euro. Z toho 52,4 % utratily zahraniční návštěvníci, 44,1 % rezidenti a 3,5 % výdajů připadalo na návštěvy druhých domovů rovněž rezidenty.

Ve výsledcích rakouská statistika rozlišuje jednak cestovní ruch jako takový (zde navíc zvlášť vyčleňuje služební cesty) a jednak cestovní ruch společně s aktivitami volného času,

přičemž za ně považuje spotřebu rezidentů v obvyklém prostředí (např. jednodenní výlety nebo návštěvy druhých domovů). Aplikace input-output multiplikátorů pro volnočasové aktivity vede ke zjišťování přímé a nepřímé přidané hodnoty. Pro tento účel dochází opět k očišťování o služební cesty.

Co se týče problematiky regionalizace TSA pak Rakousko sestrojilo R-TSA pro spolkové země Horní Rakousko, Dolní Rakousko a Vídeň. Rakousko uplatňuje přístup „bottom-up“, kde v podstatě spolkové země (regiony) považuje za celek tak jako při sestavování TSA na národní úrovni. Výrazný rozdíl je však ve zdrojích dat pro regionální úroveň TSA. Na R-TSA pracuje vždy regionální pobočka Turist Board ve spolupráci s Austrian Institute of Economic Research. Základním zdrojem dat a informací jsou při sestavování R-TSA podniky a svoji roli tam hrají zejména obce. To znamená, že získávání dat není odkázané na obchodní rejstřík, ale data jsou aktivně získávána ve spolupráci s obcemi, což napomáhá komplexnosti a zároveň detailnosti získaných dat na regionální, lokální až místní úrovni. Ze zákona jsou podniky povinny poskytovat informace. Celý systém je nastaven tak, že Statistický úřad Rakouska vypracoval dotazník, který poskytl obcím. Za vyplněné dotazníky zároveň obcím platí. Obce pak distribuují dotazník podnikatelům (majitelům hotelů, penzionů, a dalším ubytovacím zařízení) s požadavkem na jejich vyplnění. Podnikatel za vyplněný dotazník dostává poplatek, který obec obdržela od statistického úřadu (viz. výše). Sběr dotazníků se provádí jednou měsíčně a statistický úřad pak získaná data a informace, která jsou již částečně sumarizovaná od obcí, zpracovává. Dotazníky existují v elektronické i v tištěné podobě. V Rakousku je celkem 2 500 obcí a do šetření je zahrnuto 1 600 obcí. Obec je začleněna do šetření, pokud vykazuje více než 1 000 přenocování za rok. Tímto způsobem je sledováno 99% všech přenocování v Rakousku. Pro představu, v Rakousku je celkem kolem 70 tis. ubytovacích zařízení. Odhaduje se, že 7-10% je šedá ekonomika nebo-li nenahlášení hosté, a tak se provádí námatkové kontroly. Datová banka tu existuje již od sedmdesátých let 20. století.

Šetření není zaměřeno pouze na počet ubytovaných turistů, jejich národnost, počet strávených nocí v ubytovacím zařízení, ale i na způsob a druh dopravy, výdaje před cestou, během cesty a po cestě. Tyto údaje jsou důležité například pro určení HDP. Celé šetření není navázáno na finanční systém, takže jeden z nejčastějších důvodů pro neochotu spolupráce, a to daňové úniky, je eliminován.

Při samotném sestavování regionálních TSA vzniká značné zpoždění, neboť u některých ukazatelů jako je například HDP, se dělají odhady na základě údajů z minulých let. Specifikem pro sestavování R-TSA je také to, že sousední regiony zkoumaného regionu se chovají jako kdyby šlo již o jiný stát, tudíž pokud jejich občané cestují do sledovaného regionu, jsou považovány za nerezidenty. Je zřejmé, že tyto údaje se velmi těžce získávají neboť neexistuje „hraniční“ kontrola mezi dvěma regiony v rámci jedné země. Pokud tuto problematiku budeme vnímat z národního pohledu pak se vyskytuje stejný problém v rámci Shengenského prostoru, kde byly zrušeny hraniční kontroly. V mnoha zemích se před vstupem

do Shengenského prostoru využívala právě data získaná celní správou na hranicích země. To byl jeden z problémových okruhů na straně poptávky. Na straně nabídky při sestavování R-TSA se můžou statistici opírat o šetření domácností, které se dělá pro celé Rakousko. Pro spolkové země se šetření domácností neprovádí, a tak opět tato data jsou odhadována a zatížena určitou chybou.

Jak je patrné vyskytuje se mnoho potíží a otázek při sestavování regionálních satelitních účtů. Žádná země ani mezinárodní organizace nevydala platnou metodiku k sestavení R-TSA. I v případě Rakouska to statistici řeší spíše konzultacemi s odborníky z Kanady a Španělska. *[Konzultace rakouských expertů k problematice regionalizace TSA, říjen 2006, Praha ČSÚ]*

Shrnutí

Rakousko je jednou z mála evropských zemí, která sestavuje kvalitní regionální TSA, a to pro 3 spolkové země. Po pečlivém prozkoumání zdrojů dat, které Rakouský statistický úřad používá ke sestavení R-TSA lze konstatovat, že se nejedná čistě o přístup „bottom-up“, i když se využívá mnoho charakteristických prvků z tohoto přístupu. Jedná se spíše o kombinaci obou přístupů. Při sestavování R-TSA se daná spolková země chová jako země na národní úrovni a aplikuje se na ní metodika TSA, ale jen v některých ohledech. Velkým pozitivem v přístupu Rakouska je kontinuální dlouhodobý průzkum, ze kterého se získávají data na straně poptávky (viz. výše). Strana nabídky se však doplňuje odhady a disagregací národní úrovně TSA, tedy uplatňuje se přístup „top-down“. Rakousko tedy kombinuje oba přístupy „top-down“ i „bottom-up“.

Španělsko

Tato země Pyrenejského poloostrova se jako jeden z hlavních inovátorů tvorby TSA na mezinárodním fóru pokouší rovněž realizovat regionální podobu satelitního účtu cestovního ruchu. Ačkoli prozatím byly zveřejněny pouze omezené statistické výstupy, nelze Španělsku upřít ohromný přínos z hlediska metodických přístupů (metodického vývoje). Regionalizace TSA je v této zemi střednědobým projektem a experti v současné době řeší především otázky vhodných procedur a zdrojů a charakteristických znaků regionalizace španělského systému (TSA-Sp). Stejně jako v případě dalších zemí např. Kanady i zde je regionální rozměr chápán jako užitečný nástroj plánování politiky cestovního ruchu na lokální úrovni. *[Španělsko je tvořeno 17 autonomními oblastmi složenými z 52 provincií (47 na Iberském poloostrově, 1 na Baleárských ostrovech, 2 na Kanárských ostrovech) a 2 enklávami Ceuta a Melilla na marockém pobřeží, které mají statut autonomních měst.]*

V rámci regionalizace TSA se Španělsko zaměřuje na řešení tří metodických zvláštností:

- Regionalizace a její napojení na systém národních účtů
- Potřeba měřit meziregionální toky jako krok před měřením meziregionální bilance CR
- Regionalizace agregátů CR (HDP) a ošetření pojetí mezispotřeby (služebních cest)

Statistika cestovního ruchu má v zemi značný rozsah a velmi kvalitní úroveň, bez níž by níže popsané metodické přístupy regionalizace TSA nemohly být realizovány. Místní zdroje dat podrobněji vystihuje následující schéma:

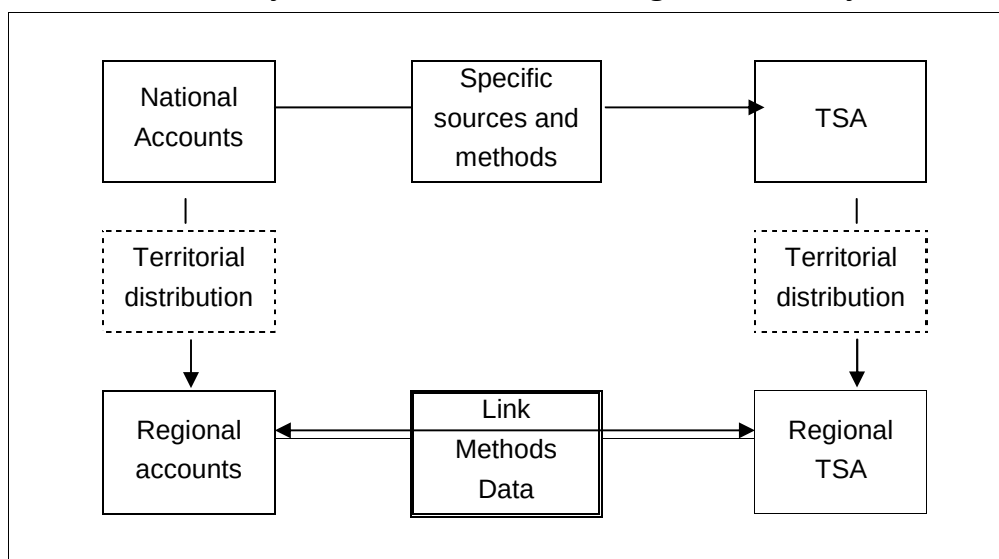
Schéma č. 3 Dostupnost statistických dat ve Španělsku

	Finanční data	Nefinanční data
Poptávka	Šetření domácností FAMILTUR EGATUR	Šetření příjezdového CR (FRONTUR) Šetření domácího CR (FAMILTUR)
Nabídka	Roční ekonomické šetření služeb	DIRCE ekonomické šetření
Vzájemný vztah		Vlastnictví ubytování v CR

Zdroj: Cañada (2002)

Regionalizace vychází ze systému národních účtů (tvůrcem Španělský statistický úřad, INE), jehož výsledky jsou distribuovány regionálně, aby charakterizovaly rozdílnou ekonomiku jednotlivých autonomních oblastí. Regionální hodnoty jsou následně záchytným bodem v adaptaci do regionálního TSA Španělska. Názorněji tento postup přibližuje následující schéma č. 4.

Schéma č. 4 Vztahy mezi TSA, národními a regionálními účty



Zdroj:Cañada (2002)

Podstatnou součástí regionalizace TSA je dále zkoumání toho, jaké je chování regionů z hlediska bilance, tzn. jestli se jedná o exportéry nebo importéry cestovního ruchu. Pro tyto účely je nezbytné sestavení matice výdajových toků (viz. schéma č. 5), kde jsou ve vzájemném vztahu data za rezidenty a návštěvníky. Pole na diagonále zachycují toky uvnitř regionu (intra-regionální), ostatní reprezentují toky mezi regiony navzájem (meziregionální). Přidána jsou i data za nerezidentní návštěvníky a cesty do zbytku světa a přínos cestovního ruchu k ekonomice území jako celku je tak úplný. Z matice se následně zjišťuje podíl cestovního ruchu na tvorbě regionálního a národního HDP. [Konstrukce regionálního TSA prostřednictvím regionálních národních účtů naráží na jeden podstatný statistický problém a

tím je zachycení právě toků cestovního ruchu mezi regiony. Tento problém se samozřejmě vztahuje na všechny transakce týkající se obchodu se zbožím a toku služeb mezi regiony.]

Schéma č. 5 Matice regionálních výdajových toků cestovního ruchu

Region of origin (origin of flows)	Region of allocation of tourism expenditure					Total expenditure by region of residence
	Region 1	Region 2	Region n	Sub-total	Rest of the world	
Region 1						
Region 2						
Region n						
Sub-total				Dom.T.C.	Outb T.C.	Nat. T.C.
Non residents				Inb. T.C.		
Total tourism Consumption	A			Int. T.C.		
Intra-regional Business trips	B					
Total tourism Final Consumption	C=A-B					

Zdroj: Cañada (2004)

Dom. T. C.=Domestic tourism consumption

Outb.T.C.=Outbound tourism consumption

Nat.T.C.= National tourism consumption

Inb. T.C.= Inbound tourism consumption

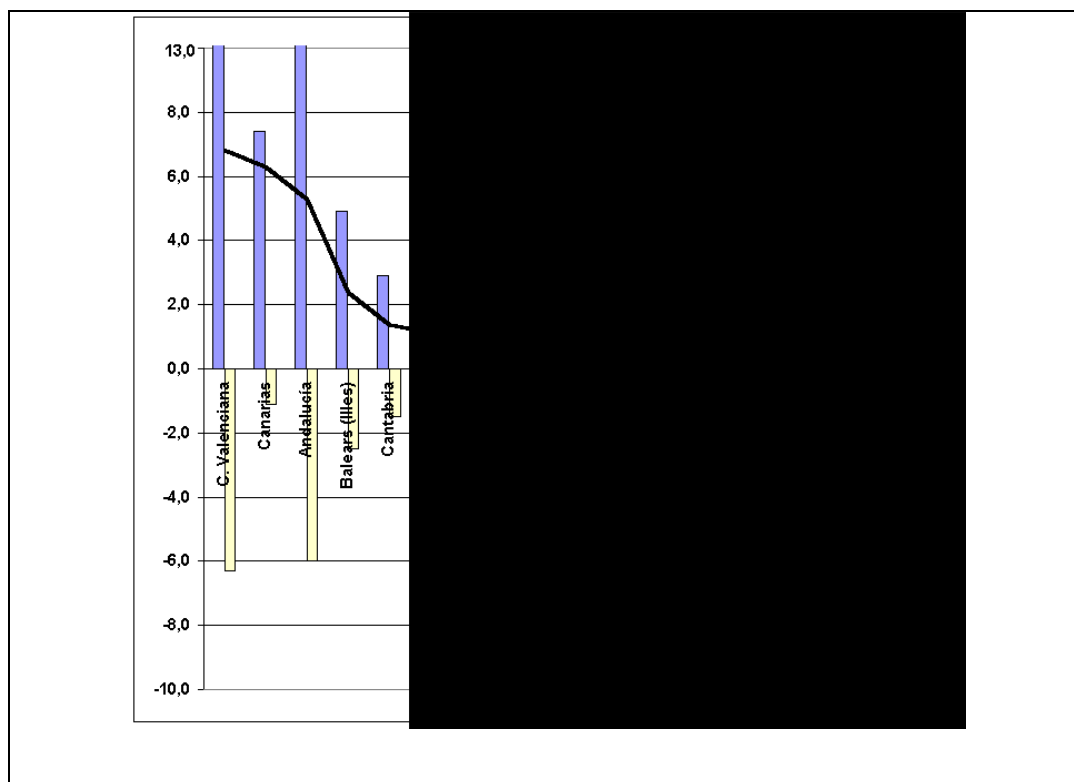
Int.T.C.=Internal tourism consumption

V regionálním pojetí TSA důležitou roli hraje rovněž pojetí služebních cest. Podle španělské metodiky jsou účastníci těchto cest chápáni v daném regionu jako nerezidenti, pokud cestují z regionu jiného. Tzn. výdaje utracené podnikem z regionu 1 v regionu 2 jsou pro region 2 přínosem k tvorbě jeho HDP a lze je chápat jako spotřebu nerezidentů, zatímco z hlediska regionu 1 se jedná o importovanou mezispotřebu. Výhodou je sestavení obdobné matice jako v případě výdajových toků, ovšem pouze pro statistiku služebních cest.

Pro zemi je typická silná decentralizace politická, stejně jako velké rozdíly v ekonomické vyspělosti jednotlivých regionů. Rovněž postavení z hlediska atraktivity cestovního ruchu je různé. Na pomyslné stupnici intenzity cestovního ruchu stojí Kanárské ostrovy nebo Baleáry na straně jedné a například západošpanělská Extremadura na straně druhé. Publikované statistické výsledky členěné do regionů jsou bohužel prozatím omezené a

mají obecnější charakter. Zveřejněna byla data o koncentraci cestovního ruchu (kromě ostrovů, vyniká samozřejmě středomořské pobřeží a Madrid), výkonu cestovních kanceláří nebo využívání druhých domovů k rekreaci (bilance mezi regiony). Tvůrci rovněž zpracovali bilanci cestovního ruchu v regionech (viz. graf. č. 2), v jejíž konstrukci vycházeli z dat o přenocování v ubytovacích zařízeních (toky do mínus toky vně konkrétního regionu). Rozdělili tak oblasti na turisticky exportní (s kladnou bilancí) a importní (se zápornou bilancí).

Graf. č. 12 Bilance cestovního ruchu v regionech Španělska, počet přenocování v mil.



Pozn.: údaje za rok 2001

Zdroje: Cañada, Roig (2002)

Shrnutí

Na první pohled by se zdálo, že Španělsko je typická země, která při sestavování regionálních TSA bude používat „bottom-up“ přístup. Důvody proto jsou zřejmé – existence jednotlivých států s vysokou autonomií, velké rozdíly v jednotlivých autonomiích co se týče rozvoje a úrovně cestovního ruchu, atd. Přesto se Španělsko vydalo přístupem „top-down“. Je nutné zde vyzdvihnout, že tento přístup ve Španělsku doplňují ve značné míře informace z regionálních účtů, které ve Španělsku existují pro každou autonomní oblast. Tento fakt můžeme použít jako základ k tvrzení, že i tato země postupuje při sestavování R-TSA cestou kompromisu mezi oběma přístupy.

Finsko

Satelitní účet cestovního ruchu Finska byl poprvé představen v roce 1999. Od té doby byl dvakrát aktualizován a poslední byl zveřejněn v roce 2004. Finsko se pustilo do regionalizace svého TSA, což se jim poprvé povedlo v květnu 2005 na datech z roku 2002. Regionalizace probíhá na regionech NUTS III stejně jako v případě Rakouska.

Finsko ve svých regionálních satelitních účtech publikuje tabulky 1, 2, 4, 6 a 7, které jsou níže blíže popsány.

R-TSA Tabulka 1 – Spotřeba příjezdového cestovního ruchu – rozdělení spotřeby nerezidentů dle produktů. Celková spotřeba je uvedena v TSA a spotřeba pro RTSA je dělena z celkové spotřeby podle platební bilance. Celkové příjmy z cestovního ruchu jsou rozděleny do produktů v regionech pomocí dat z šetření na hranicích vztahující se k spotřebě, jednodenních návštěvníků ve Finsku, a k dalším aktivitám. V odhadu spotřeby byly využity regionální průzkumy a statistika obsazenosti hromadných ubytovacích zařízení. Celková spotřeba charakteristických produktů v roce 2002 byla 1,600 miliónů EUR (tj. 68%), z čehož největší skupinu tvořily služby související s leteckou dopravou. Největší spotřeba byla v regionu Uusimaa (region, ve kterém leží hlavní město Helsinky) v důsledku zejména letecké dopravy, vodní dopravy a nejvyšších cen za potraviny a služby.

R-TSA Tabulka 2 – Spotřeba domácího cestovního ruchu – rozdělení podle produktů. Základem jsou dvě skupiny – jednodenní návštěvníci a turisté s přenocováním. Domácí spotřeba zahrnuje také část spotřeby výjezdového cestovního ruchu, která zůstává ve Finsku. Data pro tuto tabulku jsou získávána z „Finish Travel Survey“. Počty jednodenních návštěvníků jsou odhadovány na základě tzv. Passenger Transport Survey“, který provádí ministerstvo dopravy a komunikací. Data pro spotřebu jednodenních návštěvníků jsou vyhodnocovány z regionálních průzkumů a ostatních zdrojů. Část spotřeby výjezdového cestovního ruchu, která zůstává ve Finsku je odhadována na základě počtu zahraničních cest z Finish Travel Survey. V roce 2002 byla spotřeba domácího cestovního ruchu 3,074 miliónů EUR a je složena ze spotřeby jednodenních návštěvníků a spotřeby turistů, kteří přenocují. Pokud se připočte spotřeba za výjezdový cestovní ruch 1,110 mil. EUR (tabulka T3) dostaneme celkovou spotřebu domácího cestovního ruchu 4,194 mil. EUR. Nejvíce zastoupenou skupinou produktů, která ve spotřebě měla nejvyšší podíl, byla skupina obsahující jídlo, pití, ubytování, silniční osobní doprava a letecká doprava. Nejúspěšnějším regionem z pohledu domácího cestovního ruchu je Uusimaa (30% podíl).

R-TSA Tabulka 4 – Vnitřní spotřeba cestovního ruchu – jedná se o celkovou spotřebu domácích i zahraničních návštěvníků ve Finsku, která se získala z tabulek 1, 2 a 3. Tabulka v dalších buňkách obsahuje navíc i další neméně důležitá data jako například výdaje, které jsou placeny zaměstnavateli pro jejich zaměstnance na služební cesty. Je to považováno za jakýsi meziprodukt spotřeby v národních a regionálních účtech a nezaznamenává se v tabulce 2. Další zajímavý údaj je o spotřebě připisované druhému bydlení, která je spotřebována jejími vlastníky.

Celkem v roce 2002 byla vnitřní spotřeba cestovního ruchu ve Finsku 8,303 milióny EUR z čehož 50,5% spotřeby se přičítá rezidentům nebo-li domácímu cestovnímu ruchu, 28,5% zahraničním návštěvníkům a zbytek tedy 21% pak připadá na pracovní cesty a spotřebu související s druhým bydlením. Co se týče regionalizace, pak nejvyšší spotřeba přičítaná druhému bydlení se vyskytuje v regionech, ve kterých leží velká oblíbená jezera (region Pirkanmaa, atd.) a spotřeba související s pracovními cestami je nejvyšší v regionech s velkými městy (Uusimaa – 37,4% vnitřní spotřeby).

R-TSA Tabulka 6 – Domácí nabídka a spotřeba vnitřního cestovního ruchu. V této tabulce se setkává nabídka s poptávkou. Výstup průmyslu cestovního ruchu v základních cenách je rozdělen do nabídky podle produktů. Celkový výstup je rozdělen do mezispotřeby v kupních cenách a do hrubé přidané hodnoty v základních cenách. Dále je tam vyjádřena přidaná hodnota a HDP. Celkový výstup v roce 2002 byl 10,232 miliónů EUR, ze kterého bylo poptávkou po cestovním ruchu vytvořen výstup v hodnotě 5,497 mil. EUR, což je 53,7%. Výstupy generované cestovním ruchem jsou v každém odvětví dále děleny podle produktů. Regionem, kde bylo cestovním ruchem vygenerován největší výstup, byl opět region Uusimaa, a hodnota celkového výstupu tohoto regionu dosáhl 2,734 miliónů EUR. Co se týče přidané hodnoty, pak přidaná hodnota produkovaná cestovním ruchem v každém regionu je spočítána odečtením podílu mezispotřeby v cestovním ruchu od výstupu generovaný cestovním ruchem, a to v každém odvětví. Nejvýznamnějším údajem popisující důležitost cestovního ruchu z této tabulky je hrubá přidaná hodnota cestovního ruchu v základních cenách. Tato hodnota se opět přepočítává na regiony, kde nejvyšší je v regionu Åland.

R-TSA Tabulka 7 – Zaměstnanost v cestovním ruchu – zaměstnanci pracující v odvětví, která jsou charakteristická pro cestovní ruch. Zaměstnanost je velmi významným faktorem dopadu cestovního ruchu. Indikátor užívaný v současných studiích je počet pracovních míst v každém odvětví vztahující se k cestovnímu ruchu. Při vyčíslování zaměstnanosti v cestovním ruchu je několik málo charakteristik, které jsou dané a dále se s nimi pracuje při regionalizaci TSA. Například v hotelích a restauracích je podíl najaté pracovní síly okolo pěti procent odpracovaných a placených hodin v celém sektoru. Najatá pracovní síla je více využívána v severních regionech Finska více než v jižních regionech země. Nejsou zatím známy počty zaměstnanců pracujících v obchodě vztahující se k cestovnímu ruchu. Údaje o zaměstnanosti jsou získávány převážně z regionálních účtů. V roce 2002 zaměstnával celý průmysl cestovního ruchu 126,600 osob, ze kterých bylo 19 000 na „volné noze“. Z pohledu regionů opět nejvyšší čísla vykazuje region Uusimaa s podílem 40%. [Regional Tourism Satellite Account (RTSA) in Finland- Data, Concepts, Methods and Key Results, 46th Congress of the European Regional Science Association, 2006, Volos]

Shrnutí

Finsko používá k regionalizaci přístup „top-down“ a kombinuje ho s regionálními účty, které existují pro jednotlivé oblasti Finska. Silnou stránkou finského TSA a následného sestavování

R-TSA na straně poptávky je tzv. Passenger Transport Survey nebo-li průzkum přepravy cestujících, ze kterého se pro TSA dají vytěžit zajímavá data, která v dalších zemích chybí. Jedná se o data o jednodenních návštěvnících. Za použití regionálních účtů se i v tomto případě dá hovořit o kombinované aplikaci obou přístupů s příkloněním k přístupu „top-down“.

7. Možnosti regionalizace TSA v ČR

7.1 Zhodnocení přístupů k regionalizaci TSA v českých podmínkách

Český statistický úřad pracuje na sestavení TSA od roku 1999, kdy mu byl tento úkol zadán vládou ČR. První data, která jsou publikována v rámci národního TSA jsou z roku 2003 a současné době se publikují data kontinuálně až do roku 2006.

„Top-down“ přístup

Sestavováním TSA na národní úrovni je splněna nutná podmínka pro možnost aplikaci přístupu „top-down“ pro sestavení regionálního TSA. Z metodického hlediska se v rámci tohoto přístupu jedná opravdu o regionalizaci elementů TSA, které byly dříve stanoveny pro zemi/stát jako celek. Česká republika disponuje satelitním účtem doposud nekompletním, TSA je naplněn do 4/5. Důležité je však naplnění prvních sedmi tabulek, což ČR splňuje, neboť ty v sobě odrážejí stranu poptávky a nabídky a také zaměstnanost v oblasti cestovního ruchu.

Základní požadavek v rámci přístupu „top-down“ Česká republika splňuje. Jelikož zdroji dat k naplnění TSA (poptávkové a nabídkové strany) je šetření v domácnostech, statistika návštěvnosti v hromadných ubytovacích zařízeních, šetření příjezdového cestovního ruchu agenturou STEM/MARK, národní účty, a další celoplošné šetření, lze říci, že všechny tyto zdroje jsou prováděny komplexně pro celou republiku a je tak splněna podmínka komplexity a rovnoměrného regionálního členění. Druhá podmínka se týká výběru indikátoru pro regionalizaci, který musí být reprezentativní pro každý z regionů. Tento předpoklad se může potvrdit až při samotné tvorbě regionalizace.

„Bottom-up“ přístup

Co se týče přístupu „bottom-up“ je zhodnocení jeho aplikace v českých podmínkách poněkud složitější. Z metodického pohledu se jedná o konstrukci potřebných ukazatelů pro každý autonomní region zvlášť, přičemž k regionu lze přistupovat jako ke státu a aplikovat na něj v podstatě národní model tvorby TSA.

Největším problémem se jeví uchopení regionu z pohledu cestovního ruchu v českých podmínkách a dále pak je nutné zhodnotit úroveň a vyspělost českého regionálního účetnictví.

Regionální statistika se totiž zabývá různými typy území, které se zdaleka ne vždy orientují pouze podle územně-správního členění státu. Region se definuje jako území s více či méně přesně vyznačenými hranicemi. Za regiony lze tak považovat celou řadu administrativních i neadministrativních územních celků. Z pohledu cestovního ruchu se může jednat o mikroregiony, euroregiony, chráněné krajinné oblasti, národní parky, turistické oblasti, turistické regiony apod., které vznikají na základě charakteristik území nebo za různým účelem (čerpání prostředků z EU apod.). Co se týče oficiálního územního členění ČR pak je používána klasifikace NUTS (La Nomenclature des Unités Territoriales Statistiques /Nomenclature Unit of Territorial Statistic), která byla zavedena Statistickým úřadem Evropských společenství – Eurostatem ve spolupráci s ostatními orgány EU pro potřeby klasifikování jednotné unifikované struktury územních jednotek. Konstrukce klasifikace vycházela z jednotných metodických principů Eurostatu s přihlédnutím k administrativnímu uspořádání konkrétního státu. Důvodem stanovení NUTS je, aby jednotlivé regiony/úrovně byly navzájem porovnatelné. Dnem 1. ledna 2000 vstoupila v České republice v platnost Klasifikace územních statistických jednotek CZ-NUTS, která nahradila do té doby platný číselník krajů a okresů a zavedla systém klasifikace územních statistických jednotek používaný v zemích EU. Podchytila současně nově vzniklé územně správní uspořádání České republiky v členění na 14 krajů.

Klasifikace CZ-NUTS je určena především pro statistické účely, dále pro potřeby analytické a pro potřeby poskytování údajů ve vztahu k EU, zejména pro úkoly spojené s čerpáním prostředků ze strukturálních fondů EU.

Územní jednotky NUTS v ČR pro potřeby statistické a analytické a pro potřeby EU se vymezují takto:

územní jednotka NUTS I – je tvořena územím celé ČR (Čechy, Morava a Slezsko)

územní jednotky NUTS II – sdružené kraje,

územní jednotky NUTS III – kraje,

územní jednotky NUTS IV – okresy,

územní jednotky NUTS V – obce.

Obrázek č. 1 Rozdělení NUTS II → NUTS III

Hlavní město Praha	Hlavní město Praha
Střední Čechy	Střední Čechy
Severozápad	Ústecký • Karlovarský
Jihozápad	Plzeňský • Jihočeský
Severovýchod	Liberecký • Královehradecký • Pardubický
Jihovýchod	Vysočina • Jihomoravský
Střední Morava	Olomoucký • Zlínský
Moravskoslezsko	Moravskoslezský

I pro oblast cestovního ruchu se ČR člení na regiony, které jsou totožné s kraji, tzn. s NUTS III. ČR je tedy rozdělena do 14 regionů, jejichž účelem je v oblasti cestovního ruchu především propagace svého turistického potenciálu v zahraničí, vydávání propagačních tiskovin a prezentace na výstavách a veletrzích. Toto členění používá zejména agentura CzechTourism.

Obrázek č.2 Kraje České republiky NUTS III



Zdroj: CzechTourism

Dále agentura CzechTourism iniciovala rozdělení území na turistické regiony a oblasti, což mělo vést k ucelené a dostatečně atraktivní turistické nabídce. Turistické regiony jsou definovány jako území, pro něž je typický určitý druh cestovního ruchu, který jednotlivé prvky dané oblasti spojuje a sjednocuje, ale zároveň i odlišuje od ostatních regionů. Základem pro uplatnění turistického regionu na trhu je existence turistických produktů. Hlavní význam turistických regionů tkví v možnosti ucelené prezentace země, která nabízí souhrn turistických produktů reprezentovaných jednotlivými turistickými regiony. Slouží zejména prezentaci ČR v zahraničí, ale i podpoře domácího cestovního ruchu. Turistické regiony většinou nekorespondují s územněsprávním členěním státu, protože turista se primárně nezajímá o administrativní hranice, ale o určité kompaktní území poskytující možnosti provozování specifických aktivit pro daný turistický region. Turistické regiony byly vymezeny v letech 1998–1999 na základě jednání v regionech. Výsledkem je členění na 15 turistických regionů.

Obrázek č. 3 **Turistické regiony ČR**



Zdroj: CzechTourism

Vznik krajů vznesl do členění turistických regionů určité otazníky. Členění krajů totiž vychází k hranic okresů. Cestovní ruch však vychází z jiných kritérií a tak politické členění neodpovídá potřebám cestovního ruchu. První kategorické požadavky na přizpůsobení turistických regionů hranicím krajů již přehlušily logické názory na respektování přirozených hranic regionů. Proč trhat Šumavu, Krkonoše či Český ráj na dvě až tři části a každou část rozvíjet a propagovat jiným způsobem? Území je třeba prezentovat kompaktně, a proto také CzechTourism inicioval před několika lety vznik programů rozvoje cestovního ruchu regionů a krajů. Zohledněno bylo členění na turistické regiony a tím jsou i dány předpoklady, aby krajské samosprávy rozvíjely přirozené turistické regiony, které leží ve více krajích, podle společného plánu. Z praxe je známo, že to tak funguje.

Turistické regiony se mohou dále dělit na menší území, na tzv. turistické oblasti, které slouží především pro rozvoj domácího cestovního ruchu. V současné době existuje v rámci ČR 44 turistických oblastí. Členění turistického území na menší celky je stabilizováno, ale přináší stále i řadu otázek.

Obrázek č.4 Turistické oblasti ČR

TURISTICKÉ OBLASTI ČR



Zdroj: CzechTourism

Dále je v současné době je v ČR evidováno téměř 500 mikroregionů. Převážná většina evidovaných mikroregionů má právní formu svazku obcí dle zákona č. 128/2000 Sb., o obcích. Evidovány jsou však i zájmová sdružení právnických osob dle občanského zákoníku. V některých případech se vyskytuje i jiná forma mikroregionů, případně mikroregiony, které existují bez jakéhokoli právního ustavení. Do mikroregionů je rovněž zapojen stále vyšší počet obcí. Obecně lze konstatovat, že v poslední době vznikající mikroregiony mají stále častěji komplexní charakter a jsou zaměřeny na komplexní rozvoj mikroregionu.

Převažujícími cíli spolupráce v mikroregionech jsou:

- řešení všestranného rozvoje členských obcí a regionu, poradenská činnost pro obce a jejich samosprávy,
- zmnožení sil a prostředků při prosazování záměrů rozvoje obcí, efektivnější využití různých podpůrných prostředků,
- koordinace významných investičních akcí, obecních územních plánů a územní plánování v regionálním měřítku,
- všeobecná ochrana životního prostředí zájmového území, ekologická stabilita, propagace, cestovní ruch,
- koordinace a podpora činnosti kulturních, společenských a zájmových organizací,
- spolupráce s ostatními mikroregiony, městy, aj.

Kvalitní a dostupná statistika cestovního ruchu jistě může být v některých případech velmi žádána a využívána právě na úrovni mikroregiony.

Euroregiony jsou nadnárodním typem svazků či sdružení měst a obcí. Cílem euroregionu je podpora a realizace projektů odrážející všechny formy spolupráce mezi smluvními

stranami. Hlavním důvodem zakládání takovýchto svazků je odstraňování nerovností mezi regiony na obou stranách hranice. Spolupráce zasahuje do všech oblastí života občanů na kulturní, sociální, hospodářské a infrastrukturní úrovni. V ČR dnes funguje 13 euroregionů, které zahrnují území více než 40 ze 76 stávajících okresů. Pro porovnání lze uvést, že v současnosti existuje v Polsku rovněž 13, na Slovensku 7, v Rakousku 9, v Německu 21 euroregionů.

Obecné cíle jejich činnosti lze shrnout jako:

- zkvalitnění přeshraniční spolupráce ve vymezeném území a výstavba infrastruktury přesahující společné hranice regionů,
- přeshraniční spolupráce v oblastech ekonomiky a dopravy, zaměstnanosti, turistiky, zemědělství a lesnictví, ekologie a ochrany přírody, vzdělání, sportu a kultury.

Hlavní náplní jejich činnosti bývá:

- obstarávání národních a mezinárodních dotačních programů,
- společné přeshraniční plánování a rozvoj, spolupráce a pomoc u projektů s přeshraničním dopadem,
- koordinace přeshraničních aktivit.

Obrázek č.5 Rozložení Euroregionů v České republice



Zdroj: Centrum pro regionální rozvoj

Z výše uvedeného vyplývá, že z pohledu cestovního ruchu je velmi obtížné určit územní členění, za které by měla statistika cestovního ruchu nejvyšší vypovídající schopnost.

Kromě jasného vymezení regionů z hlediska cestovního ruchu vyžaduje přístup „bottom-up“ do určité míry vyspělé regionální účetnictví. Regionální účetnictví v ČR se řídí oficiálním členěním a za region považuje jednotlivé NUTS. Samotné regionální účetnictví sleduje vybrané

ukazatele na neobecnější úrovni jako např. obyvatelstvo, trh práce, makroekonomické ukazatele, zemědělství, stavebnictví, životní prostředí, území a osídlení, průmysl, doprava, školství, atd. V těchto ukazatelích je zastoupen i cestovní ruch a to z hlediska počtu ubytovacích hromadných zařízení, počtu lůžek, počet hostů v hromadných ubytovacích zařízení a čisté využití lůžek. Další ukazatele na regionální úrovni regionální účetnictví v oblasti cestovního ruchu nesleduje.

Po zhodnocení obou přístupů se jeví na první pohled jako snadnější přístup „top-down“. Avšak na základě zahraničních zkušeností je třeba se zamyslet nad tím, zda nějaká střední cesta nebo-li cesta kompromisu. Jedná se o snahu sloučit oba výše zmíněné přístupy alespoň v jednom podstatném aspektu: v možnosti sestavování odhadů národního satelitního účtu souběžně s disagregovanými odhady pro regiony nebo území, z nichž se daný státní celek skládá. Výhoda takového přístupu je následně jednak z hlediska používaných zdrojů, ale zejména v udržení vzájemné kompatibility. Žádá si ovšem vytvoření specifických koncepčních a statistických nástrojů, které kompatibilitu obou přístupů zaručí a především zajistí soulad v rámci rozdílných územních úrovní (centrální a regionální).

Z obecného hlediska je vhodné regionalizaci TSA analyzovat z těchto různých hledisek („technických perspektiv“), viz schéma č. 6 :

- Dostupnost statistických dat
- Analýza metodologických specifik
- Požadovaná (potřebná) data

Schéma č. 6 Alternativy regionalizace TSA a hodnotící elementy

	Dostupnost dat	Metodologické problémy	Požadovaná data
Poptávka			
Nabídka			
Vzájemný vztah			
Makro-agregáty			

Zdroj: ČSÚ

Nutná je nepochybně spolupráce v širším spektru institucí, přičemž tato kooperace musí probíhat na různých řádovostních úrovních. Jednání by měla probíhat mezi vládními institucemi (národní vláda, místní vlády), veřejnými i soukromými subjekty v regionech, stejně jako statistickými úřady. Jen tak lze dosáhnout kvalitního přístupu k řešení koncepčních, metodologických a statistických aspektů tvorby regionalizace TSA.

Shrnutí

Jako vhodnější přístup k regionalizaci TSA v českých podmínkách se jeví přístup „top-down“, který si klade jako základní podmínku existenci národního TSA, což ČR splňuje. Následným krokem samozřejmě bude muset být určení vhodného kritéria, podle něhož bude regionalizace provedena. Druhý přístup „bottom-up“ se neukázal jako vhodný, a to zejména

ze dvou pohledů. Za prvé nejednoznačným vymezením regionu v kontextu s cestovním ruchem a za druhé ne příliš propracovaných regionálním účetnictvím v ČR. Tento problém taktéž vyplývá z dotazníkového šetření, kde je zřejmé, že neexistuje jednotná metodika ke sběru dat na regionální úrovni v oblasti cestovního ruchu. Instituce, které byly součástí šetření, většinou sledují svoje vlastní statistiky na základě svého vlastního uvážení a možností jak z hlediska lidských zdrojů tak i z hlediska času a finančních prostředků (viz. následující kapitola 7.2.)

7.2. Vyhodnocení dotazníkového šetření o statistice cestovního ruchu a TSA v České republice

Jako jeden z vedlejších cílů práce byl stanoven cíl „zjistit míru znalosti o satelitním účtu cestovního ruchu ze strany regionálních aktérů na poli cestovního ruchu v ČR popřípadě zjistit míru zájmu o jeho regionální disagregaci“. K naplnění tohoto cíle bylo využito strukturovaného dotazníku, který je uveden v příloze č.2.

V rámci dotazníkového šetření bylo celkem rozesláno 350 dotazníků organizacím zabývajícím se cestovním ruchem či subjektům kompetentním v oblasti cestovního ruchu v regionech ČR. Jednalo se o krajské úřady, informační centra či střediska, centra pro regionální rozvoj, správy CHKO, správy národních parků, euroregiony, magistráty, městské úřady a obecní úřady. Návratnost byla 37%, vrátilo se 128 řádně vyplněných dotazníků, a to zejména z měst a informačních center.

Následné vyhodnocení dotazníkového šetření je rozděleno do dvou částí. První část interpretuje celkové výsledky a zahrnuje všechny instituce, které vyplněný dotazník poskytly a druhá část se zaměřuje na tři nejdůležitější skupiny respondentů, a to města (obce), krajské úřady a informační centra.

A) Celkové vyhodnocení dotazníků

Otázky v dotazníku byly rozděleny do tří skupin:

- I. Identifikace subjektu,
- II. Statistika cestovního ruchu,
- III. Satelitní účet cestovního ruchu (TSA)

I. Identifikace subjektu:

(název subjektu, název útvaru, předmět činnosti, počet pracovníků)

S ohledem na rozmanitost oslovených organizací se počet pracovníků zabývajících se cestovním ruchem u jednotlivých respondentů pohyboval v intervalu od 1 do 60 (pokud vynecháme extrémní hodnotu 105 zaměstnanců v Pražské informační službě). Celkový průměr počtu zaměstnanců je 5. Pokud bychom sledovali průměrný počet zaměstnanců v jednotlivých typech organizací pak by to bylo následující: městské úřady 3, krajské úřady 4, informační centra 5 (bez PIS 3), CHKO 3 a ostatní (centrály cestovního ruchu, regionální agentury, euroregiony,...) 7 pracovníků. Jako hlavní předměty činnosti související s

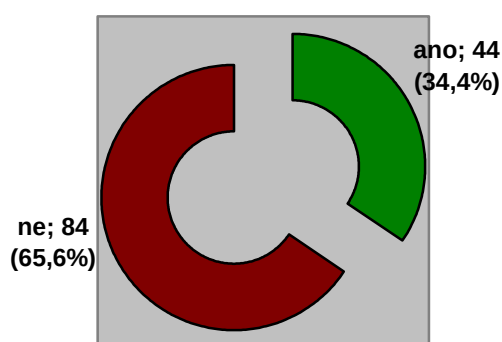
cestovním ruchem respondenti uváděli: propagaci města, regionu či oblasti (89,1 %); spolupráci s jinými subjekty v oblasti cestovního ruchu (82,8 %); informační činnost, poskytování a šíření informací (80,5 %); tvorbu informačních materiálů (79,7 %) a tvorbu koncepcí, strategií, rozhodovací činnost (34,4 %).

II. Statistika cestovního ruchu:

Téměř polovina oslovených respondentů (49,1 %) získává z vlastních zdrojů či šetření data o počtu návštěvníků kulturních památek ve svém regionu, sleduje návštěvnost informačních turistických center (44,5 %) a v menší míře, jak uvedlo 28,9 % respondentů sledují počty zahraničních turistů ubytovaných v konkrétních regionech. Necelých 9 % respondentů pak dokonce eviduje data o výdajích zahraničních návštěvníků.

Co se týče využívání sekundárních dat nabízených Českým statistickým úřadem z oblasti cestovního ruchu 65,6% respondentů uvedlo, že je nevyužívají, přičemž hlavním důvodem je, že jsou pro jejich potřeby nevyužitelná. Nevyužitelnost dat pak zdůvodňují především potřebou „větší územní podrobnosti dat“. Necelých 35% respondentů data Českého statistického úřadu využívá, nejčastěji se jedná o data týkající se: domácího a výjezdového cestovního ruchu (86,4%), návštěvnosti v hromadných ubytovacích zařízeních cestovního ruchu (59,1 %), kapacity hromadných ubytovacích zařízení cestovního ruchu (54,6%) a hraniční statistiky (43,2%). Tito respondenti pak sekundární data Českého statistického úřadu z oblasti cestovního ruchu v převážné míře využívají k analytickým účelům (následně pro plánování, rozhodování atd.) a k vedlejším informativním účelům (77,3%).

Graf č. 13: Vyhodnocení otázky (2.2.) - Využíváte statistická data Českého statistického úřadu z oblasti cestovního ruchu?



Zdroj: Vlastní zpracování

Tabulka č. 2: Vyhodnocení otázky (2.3.) - Která data ČSÚ z následující nabídky využíváte?

Druhy dat	Absolutní četnosti odpovědí	Relativní četnosti odpovědí
1. Domácí a výjezdový cestovní ruch.	38	86,4 %
2. Návštěvnost v hromadných ubytovacích zařízeních CR.	26	59,1 %
3. Kapacity hromadných ubytovacích zařízení CR.	24	54,6 %
4. Hraniční statistika.	19	43,2 %
Celkem	107	x

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření

Tabulka č. 3: Vyhodnocení otázky (2.4.) - Za jakým účelem data ČSÚ využíváte?

Účel využití dat ČSÚ	Absolutní četnosti odpovědí	Relativní četnosti odpovědí
1. K analytickým účelům (následně pro plánování, rozhodování atd.).	38	75,0 %
2. K vedlejším informativním účelům.	26	77,3 %
3. K dalšímu publikování.	24	15,9 %
4. Ke zveřejnění na webových stránkách města, organizace, společnosti.	19	13,6 %
Celkem	107	x

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření

Tabulka č. 4: Vyhodnocení otázky (2.6.) – Máte nějaké náměty na zkvalitnění statistiky cestovního ruchu? (Pokud ano, prosím vypište jaké.)

Náměty na zkvalitnění statistiky cestovního ruchu	Absolutní četnosti odpovědí	Relativní četnosti odpovědí
1. Máme*	23	18,0 %
2. Nemáme	105	82,0 %
Celkem	128	100 %

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření

)* Nejčastěji:

- o zjišťovat data o cestovním ruchu na úrovni nižší než NUTS III,
- o vedení statistiky po turistických oblastech – možnost získání informací dle turisticky zajímavých území bez ohledu na správní členění,
- o zlepšit úplnost a přesnost vykazovaných údajů, data zveřejňovat dříve – zlepšit pružnost zpracování a přístupnost dat,
- o mobilní výzkumy v lokalitách dle potřeby,
- o provádět monitoring návštěvnosti informačních center – zachytit by individuální turisty,
- o vytvoření metodiky získávání a vyhodnocování dat,
- o upřesnit termín sezóna,
- o lépe definovat hromadná ubytovací zařízení,
- o odstranit nepřesnosti v datech – pohyb návštěvníků – rozklad údajů,
- o lepší informovanost o novinkách – lepší spolupráce.

III. Satelitní účet cestovního ruchu (TSA):

Skutečnost, že je satelitní účet cestovního ruchu (TSA) zcela novým nástrojem hodnocení ekonomických dopadů (přínosů) cestovního ruchu na ekonomiku potvrdilo i realizované dotazníkové šetření. Téměř 65 % respondentů uvedlo, že o satelitním účtu nic neví a nikdy o něm neslyšelo, zhruba 20 % pak mělo určitou představu a pouze necelých 15 % o něm bylo informováno. Drtivá většina dotázaných (91,4 %), by se pak rozhodně chtěla o satelitním účtu cestovního ruchu dozvědět více informací, přičemž preferují informace poskytované elektronickou formou (75,8 %), popř. formou tištěnou (45,3 %) v menší míře pak účast na specializovaném semináři (18,8 %). Více než polovina respondentů je přesvědčena, že data nabízená satelitním účtem cestovního ruchu rozhodně bude využívat a necelých 30 % uvedlo, že je možné, že je budou využívat.

Tabulka č. 5: Vyhodnocení otázky (3.1.) – Víte (jste informováni o tom), co je satelitní účet cestovního ruchu?

Co je satelitní účet cestovního ruchu?	Absolutní četnosti odpovědí	Relativní četnosti odpovědí
1. Ano, vím.	19	14,8 %
2. Ano, mám určitou představu.	26	20,3 %
3. Ne, nevím, nikdy jsem o něm neslyšel(a)	83	64,9 %
Celkem	128	100,0 %

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření

Tabulka č. 6: Vyhodnocení otázky (3.2.) – Dokážete si představit využití statistických dat ze satelitního účtu cestovního ruchu?

Využití dat ze satelitního účtu cestovního ruchu	Absolutní četnosti odpovědí	Relativní četnosti odpovědí
1. Ano, rozhodně.	24	53,3 %
2. Je možné, že ho budeme využívat.	13	28,9 %
3. Neumím si představit využití jeho výstupů.	8	17,8 %
4. Ne, není pro nás užitečný	0	0,0 %
Celkem	45	100,0 %

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření

Tabulka č. 7: Vyhodnocení otázky (3.3.) – Máte zájem dozvědět se více informací o satelitním účtu cestovního ruchu?

Zájem o informace o satelitním účtu cestovního ruchu	Absolutní četnosti odpovědí	Relativní četnosti odpovědí
Ano	117	91,4 %
Ne	11	8,6 %
Celkem	128	100,0 %

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření

Význam, jaký cestovnímu ruchu ve svém regionu či kraji oslovené organizace přiřkládají, dokládá tabulka č. 8.

Tabulka č. 8: Vyhodnocení otázky (3.6.) – Jaký význam přiřkládáte cestovnímu ruchu ve vašem regionu/kraji

Význam přiřkládaný cestovnímu ruchu	Absolutní četnosti odpovědí	Relativní četnosti odpovědí
1. Zcela zásadní význam pro ekonomický rozvoj, zaměstnanost apod.	57	44,5 %
2. Důležitý faktor rozvoje.	67	52,3 %
3. Okrajový význam pro rozvoj.	1	0,8 %
4. Nevím, nedokážu posoudit.	3	2,4 %
Celkem	128	100,0 %

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření

B) Výstupy a jejich interpretace podle typu subjektů

Za velmi zajímavé výstupy lze považovat zejména odpovědi městských úřadů, krajských úřadů a informačních center, a to z důvodu, že tyto instituce mají významný vliv na rozvoj cestovního ruchu v regionech. Z hlediska členění dotazníku jsme se zaměřili na druhou a třetí část, které vypovídají o využívání statistických dat jednotlivými institucemi a o jejich znalostech či zájmu o satelitní účet cestovního ruchu.

Ke zpracování této části byl využit statistický software SPSS.

II. Statistika cestovního ruchu

- A městské a obecní úřady
- B krajské úřady
- C informační centra

III. Satelitní účet cestovního ruchu (TSA)

- A městské a obecní úřady
- B krajské úřady
- C informační centra

II.A. Městské a obecní úřady

Do dotazníkové šetření se aktivně zapojilo celkem 31 městských úřadů, obecních úřadů a magistrátů. 35,5 % dotázaných pracovníků městských úřadů uvádí, že sledují jiná data a informace než jsou uvedena v dotazníku. Z větší části se jedná o počet návštěvníků tamního informačního centra. Nejvíce z nabízených možností města sledují počty návštěvníků kulturních památek a počty zahraničních turistů ubytovaných v regionu. Výsledky této otázky uvádí tabulka č. 9.

Tabulka č. 9: Vyhodnocení otázky (2.1.) - Jaké informace v oblasti cestovního ruchu získáváte z vlastních, případně z jiných zdrojů (šetření)?

Jaké informace v oblasti cestovního ruchu získáváte z vlastních, případně z jiných zdrojů (šetření)?		Absolutní četnost	Relativní četnost	Skutečná relativní četnost*	Kumulativní relativní četnost
Platná data	počty návštěvníků kulturních památek	8	25,8	28,6	28,6
	počty zahraničních turistů ubytovaných v konkrétním regionu	1	3,2	3,6	32,1
	jiné	11	35,5	39,3	71,4
	počty návštěvníků kulturních památek+ počty zahraničních turistů ubytovaných v konkrétním regionu	6	19,4	21,4	92,9
	počty návštěvníků kulturních památek + výdaje zahraničních návštěvníků	1	3,2	3,6	96,4
	počty zahraničních turistů ubytovaných v konkrétním regionu + + výdaje zahraničních návštěvníků	1	3,2	3,6	100,0
	Celkem	28	90,3	100,0	
Chybějící data		3	9,7		
Celkem		31	100,0		

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření

*Relativní četnost bez započítání chybějících dat

35,5 % z dotazovaných městských úřadů využívá statistická data, která v oblasti cestovního ruchu poskytuje Český statistický úřad.

Tabulka č. 10: Vyhodnocení otázky (2.2.) - Využíváte statistická data Českého statistického úřadu z oblasti cestovního ruchu?

Využíváte statistická data ČSÚ	Absolutní četnost	Relativní četnost	Skutečná Relativní četnost	Kumulativní Relativní četnost
Platná NE data	20	64,5	64,5	64,5
ANO	11	35,5	35,5	100,0
Total	31	100,0	100,0	

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření

Ze zbývajících 64,5 % oslovených měst, které nevyužívají výše zmíněná data, bylo nejčastěji příčinou to, že jsou data pro jejich účely nevyužitelné (55 %), z 35 % pracovníci městských úřadů neznají poskytovaná data a 10 % uvedlo jiné důvody.

Dále vyplývá, že ze všech dotázaných úřadů pouze 25,8 % využívá data o domácím a výjezdovém cestovním ruchu. V této hodnotě jsou však započtena města, která v předešlé otázce odpověděla, že nevyužívají žádná data od ČSÚ. Pokud tedy očistíme otázku od těchto respondentů, vychází nám, že z těch městských či obecních úřadů, které data ČSÚ využívají, je jich 72,7 % těch, kteří využívají právě data o domácím a výjezdovém cestovním ruchu.

Ta města, která data využívají, využívají z 36,4 % výhradně data o domácím a výjezdovém cestovním ruchu, 6,5 % kombinuje tato data s hraniční statistikou, 3,2 % sleduje jak data o domácím a výjezdovém cestovním ruchu, hraniční statistiku, návštěvnost hromadných ubytovacích zařízení a kapacity hromadných ubytovacích zařízení. Samostatně hraniční statistiku sleduje 6,5 %. Nejméně se využívají data o kapacitě hromadných ubytovacích zařízení a o návštěvnosti těchto zařízení.

II.B. Krajské úřady

V rámci dotazníkového šetření bylo osloveno všech 14 krajských úřadů na území ČR včetně hlavního města Prahy. Bohužel ochotu vyplnit dotazník projevilo pouze 10 z nich.

Krajské úřady nejčastěji sledují vlastním šetřením nebo z jiných zdrojů (bez ČSÚ) jiné statistiky než jim byly nabídnuty v dotazníku. Jedná se především o motivaci návštěvníků, skladba návštěvníků, délka pobytu, způsob dopravy a stravování, profil návštěvníků, návštěvnost propagačních akcí jako veletrhy a výstavy. Z 26 % jsou sledovány počty zahraničních turistů v regionu a z 21 % počty návštěvníků kulturních památek. Jelikož v otázce byly možné kombinace celkový počet odpovědí je vyšší než počet dotázaných institucí.

Tabulka č. 11: Vyhodnocení otázky (2.1.) – Jaké informace v oblasti cestovního ruchu získáváte z vlastních, popřípadě z jiných zdrojů (šetření)?

Jaké informace v oblasti cestovního ruchu získáváte z vlastních (cizí bez ČSÚ) zdrojů	Absolutní četnost	Relativní četnost	Skutečná relativní četnost	Kumulativní relativní četnost
Platná data				
počty návštěvníků kulturních památek	5	21,7	21,7	21,7
počty zahraničních turistů ubytovaných v regionu	6	26,1	26,1	47,8
výdaje zahraničních návštěvníků za konkrétní akce	2	8,7	8,7	56,5
výdaje zahraničních návštěvníků v regionu	3	13,0	13,0	69,6
jiné	7	30,4	30,4	100,0
Celkem1	23	100,0	100,0	

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření

Všechny krajské úřady uvedly, že využívají data Českého statistického úřadu, a to zcela jednoznačně data o domácím a výjezdovém cestovním ruchu, návštěvnosti v hromadných ubytovacích zařízeních, 70 % pak využívá data o kapacitách hromadných ubytovacích zařízení a 30 % pracuje s hraniční statistikou.

Krajské úřady využívají statistická data získaná od ČSÚ k dalšímu zpracování, tedy k analytickým účelům, k informativním účelům, již méně pak (40 %) k dalšímu publikování a pouze 20 % používá takto získaná data k publikování na svých webových stránkách.

II.C. Informační centra

Vyplněný dotazník vrátilo zpět celkem 56 informačních center či středisek. Z celkového počtu 56 dotazovaných informačních center (IC) 80,4 % získává alespoň nějaké statistická data a informace o cestovním ruchu a zbývajících 19,4 % nevyužívá žádné informace ani data ke své práci. 40 % informačních center z těch, která využívají vůbec nějaké informace a statistická data uvedli jinou alternativu než nabízí dotazník. Téměř ve všech těchto případech jde o zjišťování počtu návštěvníků daného informačního centra. Necelých 36 % využívá data o počtu návštěvníků kulturních památek v regionu nebo v místě. Velmi malé procento IC má informace o zahraničních turistech, kteří v místě přenocují v hromadných ubytovacích zařízeních. Výdaje zahraničních turistů na konkrétní akce či jejich celkové výdaje, které utratí během svého pobytu v regionu IC nesledují a nevyužívají.

89,3 % dotazovaných informačních center nevyužívá data Českého statistického úřadu o statistice cestovního ruchu.

Z necelých 11 % IC, která využívají data z ČSÚ, jde nejčastěji o domácí a výjezdový cestovní ruch, dále o návštěvnost v hromadných ubytovacích zařízeních. Výsledky této otázky však nelze v žádném případě generalizovat, neboť respondentů, kteří na tuto otázku odpověděli je velmi málo.

Stejně tak je na tom i otázka 2.4 o účelu využitelnosti dat z ČSÚ. Nejčastěji získanou statistiku využívají informační centra k vedlejším informativním účelům.

Nejčastějším důvodem, proč IC nevyužívají statistická data ČSÚ je jejich nevyužitelnost pro účely IC, a to uvedlo 62 % respondentů. 30 % pracovníků IC, která statistická data ČSÚ nevyužívají, vůbec tato data nezná a nemá o nich přehled. Pouze 4 respondenti uvedli jiný důvod např. nedostatek času.

III.A. Města

Z 31 dotázaných městských úřadů 61,3 % pracovníků v cestovním ruchu neví, co je satelitní účet cestovního ruchu, představu o něm má 19,4 % a stejné procento tvoří i podíl těch, kteří se v této problematice orientují a vědí co je TSA.

Tabulka č. 12: Vyhodnocení otázky (3.1.) – Víte (jste informováni o tom), co je satelitní účet cestovního ruchu?

Víte co je TSA		Absolutní četnost	Relativní četnost	Skutečná relativní četnost	Kumulativní relativní četnost
Platná data	nevím	19	61,3	61,3	61,3
	vím	6	19,4	19,4	80,6
	Mám představu	6	19,4	19,4	100,0
	Celkem	31	100,0	100,0	

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření

Téměř polovina respondentů (45,2 %) na otázku, zda si dokáží představit využití statistických dat z TSA neodpověděla, tak jak vyplývalo z instrukcí dotazníku. Z té poloviny, která odpověděla na otázku 3.2. „Dokážete si představit využití statistických dat ze satelitního účtu cestovního ruchu“ bylo 41 % kladných odpovědí, tedy, že si respondenti rozhodně umí představit využití dat z TSA. 23,5 % respondentů vidí možnost v jejich využití ke své práci a shodně po 17,6 % respondentů si buď jejich využití neumí představit anebo výstupy z TSA jsou pro ně zcela neužitečné.

V zásadní otázce č. 3.3. „Máte zájem dozvědět se více informací o satelitním účtu cestovního ruchu“ byly výsledky téměř jednoznačné. 93,5 % respondentů má zájem o informace o satelitním účtu cestovního ruchu.

Jak již bylo řečeno, 93,5 % respondentů, tedy pracovníků městských úřadů, vyjádřilo svůj zájem o získání více informací o TSA, a to zejména elektronickou formou jako např. CD-ROM, internetová prezentace, atd. Tento závěr vyplývá z otázky č. 3.4. „Jakou formu informací o statistice cestovního ruchu preferujete“. 25,8 % procent respondentů by mělo zájem o nakombinování elektronické a tištěné formy předávání informací.

Pro města, která byla oslovena má cestovní ruch velký význam. Vyplývá to z výsledků otázky č. 3.6. Jaký význam přikládáte cestovnímu ruchu ve vašem regionu. Ani jedno z měst neuvedlo možnost, že by měl cestovní ruch pouze okrajový význam pro jeho rozvoj a naštěstí všichni zodpovědní pracovníci za cestovní ruch byli schopni tento význam posoudit, takže se ani v jednom případě neobjevila odpověď: nevím, nedokážu posoudit. Pro 64,5 % obcí je oblast cestovního ruchu důležitý faktor rozvoje a pro 35,3 % měst má cestovní ruch dokonce zcela zásadní význam pro ekonomický rozvoj a zaměstnanost.

Tabulka č. 13: Vyhodnocení otázky (3.6.) – Jaký význam přikládáte cestovnímu ruchu ve vašem regionu/kraji?

Význam cestovního ruchu v regionu	Absolutní četnost	Relativní četnost	Skutečná relativní četnost	Kumulativní relativní četnost
Platná zcela zásadní	11	35,5	35,5	35,5
data důležitý faktor rozvoje	20	64,5	64,5	100,0
Celkem	31	100,0	100,0	

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření

Z kontingenční tabulky, ve které se kříží informace, zda respondenti ví, co je TSA a zda se chtějí dozvědět víc informací o TSA vyplývá, že pouze jeden zástupce městského úřadu v oblasti cestovního ruchu nezná satelitní účet cestovního ruchu a zároveň se ani nechce o něm nic dozvědět. 94,7 % respondentů, kteří nevědí nic o TSA mají zájem o informace. Všichni respondenti co odpověděli, že vědí co je TSA se přesto chtějí dozvědět více informací a taktéž 83,3 % co mají nějakou představu o TSA.

Tabulka č. 14: Kontingenční tabulka – znalost o TSA x zájem o informace o TSA

TSA * infoTSA Crosstabulation

			infoTSA		Celkem
			ne	ano	
TSA	nevím	Count	1	18	19
		% within TSA	5,3%	94,7%	100,0%
		% within infoTSA	50,0%	62,1%	61,3%
		% of Total	3,2% ^a	58,1%	61,3%
	vím	Count	0	6	6
		% within TSA	,0%	100,0%	100,0%
		% within infoTSA	,0%	20,7%	19,4%
		% of Total	,0%	19,4%	19,4%
	Mám představu	Count	1	5	6
		% within TSA	16,7%	83,3%	100,0%
		% within infoTSA	50,0%	17,2%	19,4%
		% of Total	3,2%	16,1%	19,4%
Celkem	Count	2	29	31	
	% within TSA	6,5%	93,5%	100,0%	
	% within infoTSA	100,0%	100,0%	100,0%	
	% of Total	6,5%	93,5%	100,0%	

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření

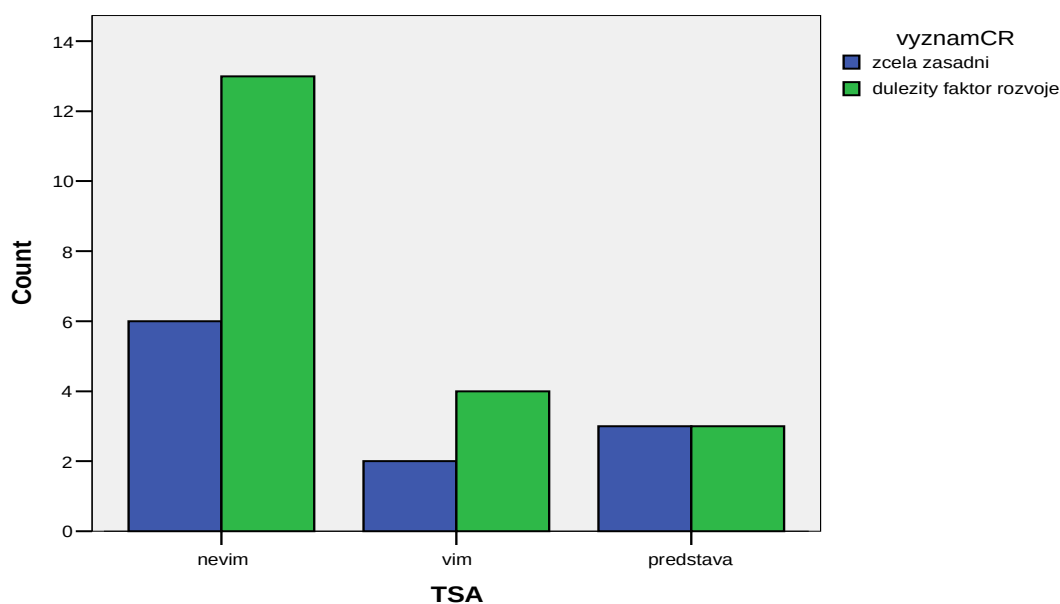
Z níže uvedené kontingenční tabulky vyplývá, že z 64,5 % měst, která považují cestovní ruch za důležitý faktor rozvoje, pouze 20 % ví co je TSA, 15 % jich má představu a 65 % neví o satelitním účtu. Z 35,5 % měst, která uvádějí, že cestovní ruch má pro ně zcela zásadní význam pro jejich rozvoj, zástupci pracující v cestovním ruchu na městských úřadech nemají z 54,5 % ponětí o satelitním účtu cestovního ruchu, 27,3 % má o TSA představu a pouze 18,2 % ví, co si pod TSA představit.

Tabulka č. 15: Kontingenční tabulka – znalost TSA x význam cestovního ruchu

TSA * významCR Crosstabulation					
			významCR		Total
			zcela zásadní	důležitý faktor rozvoje	
TSA	nevím	Count	6	13	19
		% within TSA	31,6%	68,4%	100,0%
		% within významCR	54,5%	65,0%	61,3%
		% of Total	19,4%	41,9%	61,3%
	vím	Count	2	4	6
		% within TSA	33,3%	66,7%	100,0%
		% within významCR	18,2%	20,0%	19,4%
		% of Total	6,5%	12,9%	19,4%
	představa	Count	3	3	6
		% within TSA	50,0%	50,0%	100,0%
		% within významCR	27,3%	15,0%	19,4%
		% of Total	9,7%	9,7%	19,4%
Total	Count		11	20	31
	% within TSA		35,5%	64,5%	100,0%
	% within významCR		100,0%	100,0%	100,0%
	% of Total		35,5%	64,5%	100,0%

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření

Graf č. 14: Znalost TSA x význam cestovního ruchu



Zdroj: Vlastní zpracování

III.B. Krajské úřady

Mezi úředníky krajských úřadů je pouze 10 % těch, kteří nevědí co je satelitní účet cestovního ruchu, což v takto malém vzorku čítá jednoho respondenta.

Z 80 % úředníci krajských úřadů ví jak využít data z TSA, 1 respondent na otázku neodpověděl a 1 připouští možnost využití dat TSA. Ze strany pracovníků krajských úřadů byl projeven 100 % zájem o získávání informací o satelitním účtu cestovního ruchu.

III.C. Informační centra

Téměř 80 % pracovníků informačních center neví co je satelitní účet cestovního ruchu a naopak znalost o TSA projevilo 5,4 %.

Z případů, kdy zaměstnanci IC vědí nebo mají představu o TSA si téměř polovina z nich neumí představit využití dat, které TSA obsahuje.

Zájem dozvědět se více o TSA projevilo téměř 88% respondentů. Je zřejmé, že pracovníci IC nebudou s daty TSA pracovat tak často a tak zásadně jako např. zaměstnanci krajských úřadů, respektive lidé, kteří řídí rozvoj cestovního ruchu v regionech, ale domníváme se, že povědomí o satelitním účtu cestovního ruchu by rozhodně měli mít i oni.

Největší zájem (57 %) projevili respondenti o elektronickou formu zasílání informací o podstatě, průběhu a veškerých informací o TSA. Druhou nejpreferovanější formou je kombinace tištěné a elektronické formy a dále pak samostatně tištěná forma ze 12 %.

Velká část z celkového počtu dotázaných pracovníků IC považuje cestovní ruch za významný faktor rozvoje v jejich regionu, a to z 92,2 %. 41,1 % přiřazuje cestovnímu ruchu zcela zásadní význam a 51,8 % ho považuje za důležitý faktor rozvoje.

Z těch respondentů, kteří nevědí nic o TSA se jich 11,4 % ani nechce o něm nic dozvědět a zbylých 88,6 % má o informace zájem. Naproti tomu všichni co vědí co je TSA se i přesto chtějí dozvědět více informací.

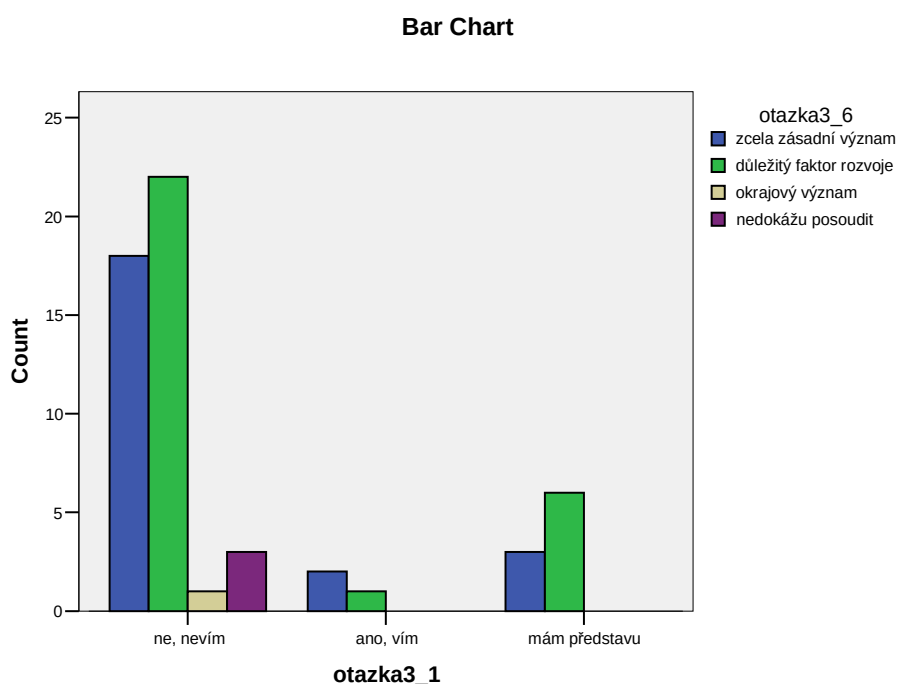
Z těch pracovníků IC, kteří nevědí co je TSA považuje polovina z nich cestovní ruch za důležitý faktor rozvoje ve svém regionu, 41 % za zcela významný faktor. Zároveň obráceným směrem nám kontingenční tabulka říká, že z těch respondentů IC, kteří přikládají cestovnímu ruchu zcela zásadní význam v regionu 78 % neví o TSA, 8,7 % ví a 13 % má o něm představu.

Tabulka č. 16: Kontingenční tabulka – znalost TSA x význam cestovního ruchu

			otazka3_6				Total
			zcela zásadní význam	důležitý faktor rozvoje	okrajový význam	nedokážu posoudit	
otazka3_1	ne, nevím	Count	18	22	1	3	44
		% within otazka3_1	40,9%	50,0%	2,3%	6,8%	100,0%
		% within otazka3_6	78,3%	75,9%	100,0%	100,0%	78,6%
		% of Total	32,1%	39,3%	1,8%	5,4%	78,6%
	ano, vím	Count	2	1	0	0	3
		% within otazka3_1	66,7%	33,3%	,0%	,0%	100,0%
		% within otazka3_6	8,7%	3,4%	,0%	,0%	5,4%
		% of Total	3,6%	1,8%	,0%	,0%	5,4%
	mám představu	Count	3	6	0	0	9
		% within otazka3_1	33,3%	66,7%	,0%	,0%	100,0%
		% within otazka3_6	13,0%	20,7%	,0%	,0%	16,1%
		% of Total	5,4%	10,7%	,0%	,0%	16,1%
Total	Count	23	29	1	3	56	
	% within otazka3_1	41,1%	51,8%	1,8%	5,4%	100,0%	
	% within otazka3_6	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	
	% of Total	41,1%	51,8%	1,8%	5,4%	100,0%	

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření

Graf č. 15: Znalost TSA x význam cestovního ruchu



Zdroj: Vlastní zpracování

Shrnutí

Z dotazníkového šetření vyplývá, že zaměstnanci subjektů, které působí v oblasti cestovního ruchu na regionální úrovni nevyužívají ve velké míře statistiky o cestovním ruchu, které poskytuje ČSÚ, o satelitním účtu mnoho nevědí a ve většině případů sledují nějakou svoji statistiku. Závěrem lze konstatovat naprostou nejednost v regionálním vnímání, využívání a zpracování statistiky z oblasti cestovního ruchu. Pozitivním závěrem je, že i když většina respondentů neví, co je satelitní účet cestovního ruchu a k čemu by jeho výstupy využili, mají zájem se dozvědět o tomto nástroji více informací.

8. Návrh metodiky regionalizace TSA v českých podmínkách

Vzhledem k výše provedeným analýzám lze konstatovat, že pro české podmínky se v současné době jako vhodnější přístup pro regionalizaci TSA jeví přístup „**top-down**“. Česká republika splňuje pro tento přístup hlavní podmínku, a to existenci satelitního účtu na národní úrovni. Naopak podmínky pro druhý přístup, tedy přístup „**bottom-up**“ nesplňuje. Jedná se zejména o existenci propracovaného kontinuálního regionálního účetnictví, které bohužel v České republice není na takové úrovni, aby se z něho mohlo vycházet při regionalizaci TSA. Naopak lze dle výše uvedených analýz konstatovat, že regionální statistika, zejména pak regionální statistika cestovního ruchu, je v ČR velmi špatná. Příčin je hned několik: nejasné vymezení územních celků z pohledu cestovního ruchu, nejednotná metodika pro sledování základních ekonomických jevů v oblasti cestovního ruchu na regionální úrovni, neschopnost navázání dlouhodobého partnerství regionálních subjektů, které působí v oblasti cestovního ruchu v jednom regionu, atd.

Na základě existujících podkladů a zejména zdrojů dat je dále navržena metodika regionalizace TSA v ČR, a to regionalizace poptávkové strany TSA. Pokud budeme uvažovat o možnosti regionalizace TSA pak je nutné, aby bylo zvoleno kritérium, na základě kterého bude poptávková strana regionalizována. Taková proměnná musí být v čase kontinuální, musí být bez problému sledovatelná a musí být v silné závislosti na poptávkovou stranu TSA.

Poptávková strana TSA je tvořena pěti základními tabulkami:

T1 – Spotřeba příjezdového cestovního ruchu v ČR

T2 – Spotřeba domácího cestovního ruchu v ČR

T3 – Spotřeba výjezdového cestovního ruchu v ČR

T4 – Spotřeba vnitřního cestovního ruchu v ČR

T5 – Výrobní účty jednotlivých odvětví cestovního ruchu a ostatních odvětví v ČR

Hlavní náplní těchto tabulek jsou data, která ukazují výše výdajů, které turisté utratí za jednotlivé služby a zboží v cestovním ruchu v dané zemi. Výše těchto výdajů je samozřejmě v těsné závislosti na počtu turistů, kteří se účastní cestovního ruchu ve sledovaném období. V tabulkách T1 – T3 jsou zachyceny tři kategorie turistů – rezidenti cestujících v rámci ČR tzv. domácí cestovní ruch, rezidenti vyjíždějící za hranice ČR, kteří však část výdajů na cestu nechávají v ČR tzv. výjezdový cestovní ruch a nerezidenti přijíždějící do ČR tzv. příjezdový cestovní ruch.

Dále už je popsána navržená metodika regionalizace poptávkové strany TSA v jednotlivých fázích.

NÁVRH METODIKY REGIONALIZACE POPTÁVKOVÉ STRANY SATELITNÍHO ÚČTU CESTOVNÍHO RUCHU ČR

1. FÁZE URČENÍ KRITÉRIA PRO REGIONALIZACI TSA A OTESTOVÁNÍ JEHO ZÁVISLOSTI NA SPOTŘEBĚ V CESTOVNÍM RUCHU

Jedním ze základních požadavků pro použití přístupu „top-down“, který byl vyhodnocen jako vhodnější přístup pro regionalizaci TSA v českých podmínkách, je reprezentativnost zvoleného kritéria pro každý z regionů. Jako kritérium (proměnnou) podle kterého bude provedena regionalizace poptávkové strany TSA zvolíme zaměstnanost. Jedná se o proměnnou, která by měla být snadno sledovatelná i na úrovni regionů jak ze strany Českého statistického úřadu tak i ze strany Ministerstva práce a sociálních věcí ČR a měla by v regionech zaručovat reprezentativnost.

K určení závislosti mezi proměnnou zaměstnanost v cestovním ruchu a spotřebou v cestovním ruchu si zvolíme konkrétní proměnnou, která bude reprezentovat právě spotřebu. Jako nejvhodnější se jeví proměnná počet hostů v hromadných ubytovacích zařízeních (HUZ). Tato proměnná je dlouhodobě sledovaná Českým statistickým úřadem a od počtu hostů v HUZ se odvíjí mnoho dalších údajů jako např. výdaje.

Po určení obou proměnných následuje otestování závislosti, a to pomocí regresní a korelační analýzy. V současných podmínkách nemůže zde být názorně předvedena regresní a korelační analýza na níže uvedených datech v tabulce č. 17, neboť je k dispozici příliš malá časová řada dat, a to na straně zaměstnanosti v cestovním ruchu. Je nutné zde upozornit na fakt, že při korelaci časových řad je nutné časovou řadu očistit od trendu a sezónnosti a korelovat její rezidua.

Tabulka č. 17: Počet zaměstnanců v cestovním ruchu a počet hostů v HUZ 2003-2006

Rok	Zaměstnanci (FO)	Počet hostů v HUZ
2003	228620	11 346 482
2004	232097	12 219 689
2005	237890	12 361 793
2006	239465	12 724 926

Zdroj: vlastní zpracování

Pramen: ČSÚ

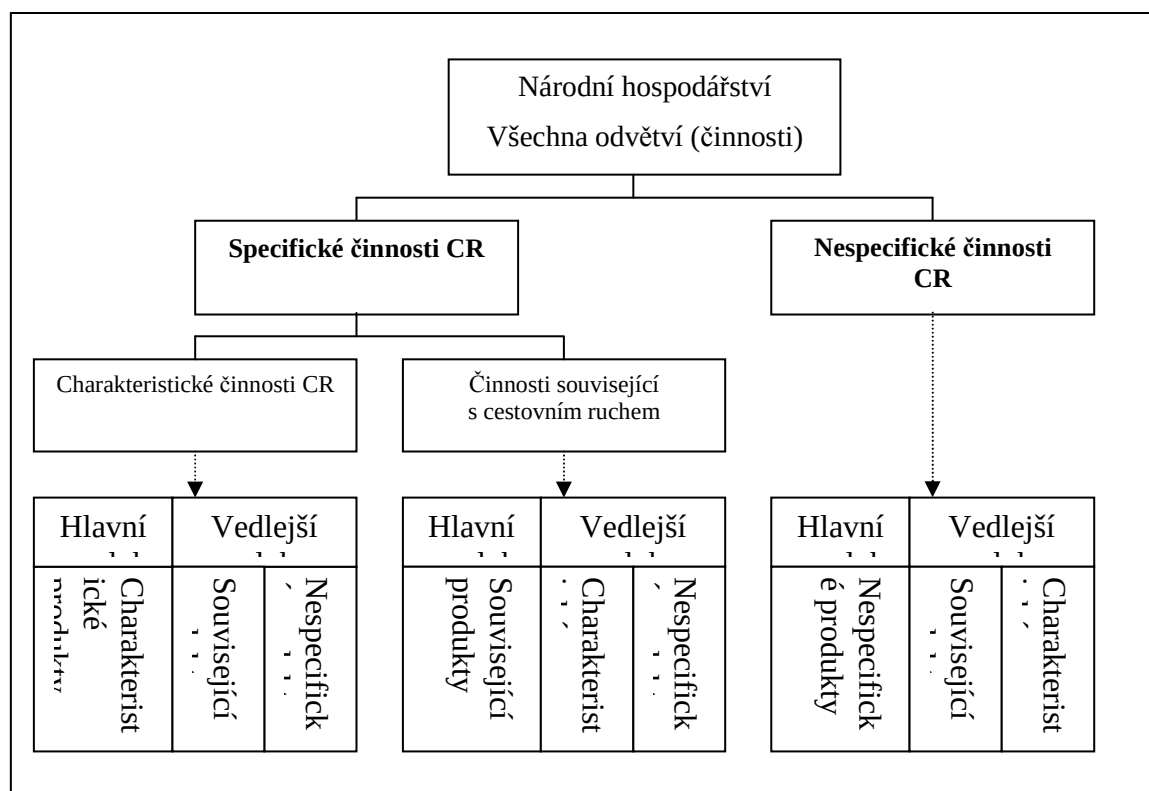
Při dalším postupu návrhu metodiky budeme však předpokládat, že se statisticky prokáže silná závislost mezi zaměstnanci v cestovním ruchu a počtu hostů v HUZ, což je z logického úsudku velmi pravděpodobné.

2. FÁZE STANOVENÍ ZÁKLADNÍCH KATEGORIÍ ZVOLENÉHO KRITÉRIA

V první fázi byla za základní kritérium (proměnnou), podle kterého bude provedena regionalizace, zvolena zaměstnanost v cestovním ruchu. Zaměstnanost v cestovním ruchu se vyznačuje značnou rozmanitostí, a to především v počtu odpracovaných hodin, sezónností, práce na poloviční úvazek, převažující věková kategorie mladých lidí a žen.

Z hlediska zaměstnanosti je potřeba si určit kategorie, ve kterých bude zaměstnanost sledována. Zvolené kategorie by měly korespondovat s členěním produktů v cestovním ruchu sledovaných v rámci TSA. Produkty vytvořené národní ekonomikou jsou pro účely sestavení TSA rozděleny na specifické produkty a nespécifické produkty. Dále ty specifické produkty jsou rozděleny na charakterické produkty pro cestovní ruch a související produkty s cestovním ruchem. Charakteristickými produkty se rozumí, že kdyby nebylo turistů a jejich poptávky, pak by celková poptávka po těchto produktech výrazně klesla nebo zcela zanikla (ubytovací služby, letecká přeprava, cestovní kanceláře, atd.). Související produkty jsou hojně využívány turisty a jsou pro ně významné stejně tak jako pro poskytovatele zboží a služeb, ale nejsou charakteristické pro cestovní ruch (lokální přeprava, taxi služby, pronájem automobilů, muzea, atd.). Nespécifické produkty jsou takové produkty, jejichž spotřeba turisty není nijak významná a výrazně neovlivňuje poptávku (potraviny, noviny, domácí potřeby, drogerie, atd.). Přehledně je členění produktů v cestovním ruchu ukázáno v následujícím schématu č. 7.

Schéma č. 7 Vymezení specifických a nespécifických činností v cestovním ruchu



Zdroj: ČSÚ

Aby mohlo být zvolené kritérium zaměstnanost v cestovním ruchu správně použito pro regionalizaci TSA, měly by jeho zvolené kategorie korespondovat se skupinami produktů spotřeby v cestovním ruchu, tak jak je sledována v tabulkách T1-T5 v satelitním účtu. Členění produktů v cestovním ruchu uvádí následující tabulka č.21.

Tabulka č. 21: Seznam charakteristických odvětví a produktů cestovního ruchu

Seznam charakteristických odvětví CR (sloupce)	OKEČ ¹⁾	Seznam charakteristických produktů CR (řádky)	SKP ¹⁾
1 - Hotely a podobná ubytovací zařízení	551, 552	1 - Ubytovací služby	
2 - Druhé domovy	i. n.	1.1. Hotely a ostatní ubytovací služby	551, 552
3 – Restaurace a podobná zařízení	553, 554,	1.2. Služby druhých domovů	i. n.
4 – Osobní železniční doprava	555	2 - Stravovací služby	553, 554,
5 – Osobní silniční doprava	601	3 - Služby osobní dopravy	555
6 – Osobní lodní doprava	602	3.1. Služby železniční dopravy	601
7 – Osobní letecká doprava	611, 612	3.2. Služby silniční dopravy	602
8 – Doplnkové služby osobní dopravy	621, 622	3.3. Služby lodní dopravy	611, 612
9 – Pronájem dopravního zařízení/vybavení	632	3.4. Služby letecké dopravy	621, 622
10 – Cestovní agentury a podobná zařízení	711, 712	3.5. Doplnkové služby osobní dopravy	632
11 – Kulturní služby		3.6. Pronájem dopravního zařízení/ vybavení	711, 712
12 – Sportovní a ostatní rekreační služby cestovního ruchu	633	3.7. Údržbářské a opravárenské služby	
	923, 925	4 – Služby cestovní kanceláře/agentury a průvodce	502, 504
	926, 927	4.1. Služby cestovních agentur	
		4.2. Služby cestovních kanceláří	633
		4.3. Turistické informace a průvodcovské služby	633
		5 - Kulturní služby	
		5.1. Divadla a koncerty	
		5.2. Muzea a ostatní kulturní služby	923
		6 - Rekreační a ostatní zábavní služby	925
		6.1. Sport a rekreačně sportovní služby	
		6.2. Ostatní zábavní a rekreační služby	926
		7 - Různé služby cestovního ruchu	927
		7.1. Finanční a pojišťovací služby	
		7.2. Pronájem ostatního zboží	660
		7.3. Ostatní služby cestovního ruchu	714
			.

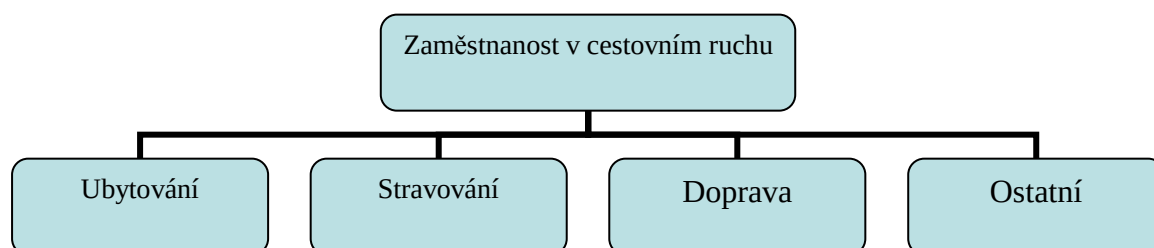
i. n. – imputované nájemné druhých domovů

1) odvětví a činnosti vyčleněné v TSA ČR

Při tvorbě jednotlivých kategorií zaměstnanosti v cestovním ruchu vytvoříme z charakteristických produktů či služeb dvě skupiny, a to ubytování a stravování. Tyto dvě skupiny také odpovídají klasifikaci OKEČ 55 nově od 1.1.2008 klasifikaci CZ NACE 55 a 56, což usnadní získání potřebných dat. Další skupinu bude tvořit doprava, a to doprava osobní-železniční, pozemní, letecká, vodní. Jedná se o související služby s cestovním ruchem.

Poslední skupina bude souhrnem rekreačních, kulturních a sportovních služeb, služeb cestovních kanceláří a agentur, pronájmem dopravních prostředků, a dalších rekreačních a zábavných činností (strukturovaně viz. následující schéma č. 8).

Schéma č. 8 Rozdělení zaměstnanosti v cestovním ruchu do kategorií



Zdroj: Vlastní zpracování

3. FÁZE URČENÍ ZDROJŮ DAT

Na základě úvodních dvou fází a vytyčení kritéria v členění do jednotlivých kategorií je nyní nutné určit si zdroje dat, ze kterých budou čerpána potřebná data, a to jak pro spotřebu v cestovním ruchu tak i pro zaměstnanost v cestovním ruchu.

A) Zdroje dat pro spotřebu cestovního ruchu v ČR

TSA – Satelitní účet cestovního ruchu ČR

Tabulky poptávkové části TSA T1 – T5, pramen Český statistický úřad.
Viz. příloha č.

B) Zdroje dat pro zaměstnanost v cestovním ruchu ČR na úrovni regionů NUTS III

TSA – Satelitní účet cestovního ruchu ČR

Český statistický úřad vydal v letošním roce modul zaměstnanosti v cestovním ruchu tedy naplnil tak tabulku T7. Při práci na modulu zaměstnanosti vycházeli experti jednak

z údajů o zaměstnanosti v národním účetnictví, kde je základem podnikové statistické výkaznictví. K přepočítávání údajů o podnikatelích z tohoto výkaznictví je ovšem používán koeficient vycházející z Výběrového šetření pracovních sil, které je popsáno níže.

V modulu zaměstnanosti se pracuje na nejpodrobnější možné úrovni spolehlivosti, kterou představují skupiny v klasifikaci OKEČ (3-místné rozdělení). Všechna data obsažená v modulu zaměstnanosti cestovního ruchu představují tzv. domácí koncept zaměstnanosti tzn. týkají se osob pracujících na ekonomickém území ČR. Do tohoto konceptu jsou tedy zahrnuti i nerezidenti, kteří pracují v ČR a naopak tam nejsou zahrnuti rezidenti pracující v zahraničí. Základní jednotkou je počet fyzických osob.

Modul zaměstnanost v cestovním ruchu obsahuje informace z období 2003 – 2006 a to o:

- počtu pracovních míst a zaměstnaných osob v cestovním ruchu v ČR podle odvětví
- počet zaměstnaných osob v cestovním ruchu v ČR podle sezónnosti
- počet zaměstnaných osob v cestovním ruchu v ČR podle pracovního úvazku
- počet zaměstnanců v cestovním ruchu v ČR podle trvalosti úvazku
- počet zaměstnaných osob v cestovním ruchu v ČR podle pohlaví
- počet zaměstnaných osob v cestovním ruchu v ČR podle věkových skupin
- počet zaměstnaných osob v cestovním ruchu v ČR podle dosaženého vzdělání
- počet zaměstnaných osob v cestovním ruchu v ČR podle státní příslušnosti
- propojení s TSA – Výkony v zaměstnanosti v cestovním ruchu v ČR
- souhrnné ukazatele v národním hospodářství a cestovním ruchu v ČR

Z výše uvedeného vyplývá, že nově sestrojený modul zaměstnanosti bohužel neobsahuje data o zaměstnanosti v cestovním ruchu v regionálním členění.

VŠPS - Výběrové šetření pracovních sil

Výběrové šetření pracovních sil je prováděno u respondentů bydlících v náhodně vybraných bytech. Šetřené charakteristiky každého respondenta jsou vztaženy k jeho postavení v referenčním týdnu. Takto je možno postihnout prakticky všechny skupiny obyvatelstva a posoudit jejich uplatnění na trhu práce z hlediska věku, pohlaví, vzdělání, odvětví, postavení v zaměstnání, mobility pracovní síly, sociálního postavení a řady dalších. Proti běžnému výkaznictví a dalším evidenčním zdrojům šetření umožňuje kvalifikovaně odhadnout nejen výši a charakter zaměstnanosti a celkové nezaměstnanosti z různých hledisek, ale i rozsah a charakter ekonomické neaktivity obyvatelstva.

Předmětem šetření ve VŠPS jsou domácnosti bydlící v náhodně vybraných bytech. Šetření podléhají všechny osoby obvykle bydlící ve vybraném bytě, přičemž není rozhodující a není ani sledováno, mají-li zde pobyt trvalý, přechodný, dlouhodobý nebo nehlášený. Výjimkou jsou vojáci základní služby, kteří byli do roku 2004 z praktických důvodů šetření v místě svého bydliště před nástupem do vojenské služby. U osob mladších než 15 let se sledují jen základní údaje týkající se vztahu k osobě v čele domácnosti, věku, pohlaví,

národnosti a státní příslušnosti. Za osoby starší 15 let se vyplňují další otázky, které popisují jejich uplatnění na trhu práce. Šetření se nevztahuje na osoby bydlící dlouhodobě v hromadných ubytovacích zařízeních. Z toho důvodu jsou údaje za určité skupiny obyvatelstva, zejména za cizí státní příslušníky žijící a pracující na území republiky, k dispozici v omezené míře. Podle doporučení Eurostatu lze údaje za tyto osoby získat buď z administrativních zdrojů nebo zvláštním šetřením organizovaným zásadně mimo rámec VŠPS.

Panel vybraných bytů je v průběhu šetření obměňován. Každé čtvrtletí je do výběru zařazeno 20 % nově vybraných bytů, které jsou po pěti čtvrtletích z panelu vyřazeny. První tři roky šetření byla velikost výběrového souboru necelých 23 tis. bytů. Po posílení výběru v největších okresech dosahoval výběr velikosti kolem 26 tis. vybraných bytových jednotek na území České republiky, tj. cca 0,7 % všech trvale obydlených bytů. V současné době dosahuje velikost výběru průměrně 26 tis. bytů, ve kterých je každé čtvrtletí šetřeno necelých 63 tis. respondentů všech věkových skupin, z nichž je cca 54 tis. respondentů ve věku 15 a více let.

VŠPS je kontinuální šetření, jehož výsledky jsou vyhodnocovány a publikovány ve čtvrtletní periodicitě. Výsledky šetření jsou zveřejňovány tři měsíce po skončení čtvrtletí.

Ani VŠPS se neukázalo jako vhodný zdroj dat pro určení zaměstnanosti v cestovním ruchu v členění na regiony. Jeho vzorek je příliš malý, jedná se o náhodný výběr, kde jedna domácnost setrvá ve vzorku 5 opakovaných šetření.

MOS – Městská a obecní statistika

MOS je spravována Českým statistickým úřadem a poskytuje základní informace o obcích v ČR. Tato statistika bohužel neobsahuje data, která by se dala použít pro statistiku cestovního ruchu. Ukazuje sice rozlohu, polohu, demografické údaje o obci, základní obecní vybavenost, zdravotnická zařízení, sportovní areály, knihovny, kulturní zařízení, podniky v členění podle právního typu a podle velikosti nikoliv však již podle činnosti, kterou daný podnik vykonává jako svoji hlavní či vedlejší činnost. Nesleduje se ani počet ubytovacích a stravovacích kapacit. MOS je vytvářena s dobrým úmyslem, ale její další využití je velmi diskutabilní. MOS by se mohla dále rozvíjet, aby poskytovala více informací v lepším členění a výstupy by tak byly komplexnější a lépe využitelné. Studii na toto téma zadalo ministerstvo pro místní rozvoj v roce 2005. Závěry z této studie však nebyly použity a zůstaly tak majetkem ministerstva.

Městská a obecní statistika neobsahuje data o zaměstnanosti a není tak použitelná jako zdroj dat k dané metodice.

VŠCR – Výběrové šetření cestovního ruchu

Česká statistika cestovního ruchu přešla od r. 2003 z ročního na čtvrtletní zjišťování o výjezdovém a domácím cestovním ruchu České republiky. Jeho zdrojem je výběrové šetření

cestovního ruchu (dále jen VŠCR). Šetření slouží i potřebám satelitního účtu cestovního ruchu ČR na straně poptávky. Údaje o výjezdovém a domácím cestovním ruchu se zjišťují u jednoho vybraného člena domácnosti staršího 15 let, který obvykle bydlí v šetřeném bytě. Ten je dotazován na cesty, jež uskutečnil ve sledovaném měsíci za účelem trávení volného času a rekreace a služební cesty mimo své obvyklé prostředí (trvalé a přechodné bydliště, pracoviště, škola apod.). Údaje zjištěné ve výběrovém šetření jsou pomocí koeficientů přepočteny na celou populaci starší 15 let. Jedná se o dvoustupňový náhodný výběr. Jednotkou výběru prvního stupně je sčítací obvod a na druhém stupni se provádí prostý náhodný výběr bytů ve sčítacích obvodech. VŠCR probíhá na území ČR s měsíční periodicitou a vyhodnocování výsledků se provádí čtvrtletně.

VŠCR se sice používá i pro sestavení poptávkové strany satelitního účtu cestovního ruchu v ČR, ale sleduje zejména cesty tzn. kam respondent jezdí, jak často, zda tráví dovolenou v tuzemsku či v zahraničí. Nesleduje však již zaměstnanost v tomto odvětví.

Ani z jednoho výše uvedeného zdroje nebylo možné získat data, která by uváděla zaměstnanost v cestovním ruchu v členění na regiony NUTS III, tedy na úrovni krajů. Bylo nutné získat potřebná data o zaměstnanosti v cestovním ruchu z Registru ekonomických subjektů (RES).

Registr ekonomických subjektů je veřejným seznamem, který je veden podle §20 zákona č. 89/1995 Sb., o státní statistické službě. Tento registr poskytuje seznam existujících subjektů včetně jejich základních charakteristik, a to včetně OKEČ a příslušnost k regionu až na úroveň NUTS IV. RES tedy může poskytnout chybějící informace o zaměstnanosti v odvětví cestovního ruchu podle předem vymezených OKEČ (viz. fáze 2).

Nevýhodou registru ekonomických subjektů je, při sestavování RES je použita podniková metoda. To znamená, že dané subjekty jsou přiřazovány k tomu regionu, kde je zapsáno hlavní sídlo podniku a dále se již neregistrují závody podniku či detašovaná pracoviště. Tudíž při důrazu právě na získání regionálního členění dat, mohou být tato data zatíženou chybou. Jako příklad lze uvést železniční osobní dopravu, kde jsou všichni zaměstnanci v RES přiřazeni k hlavními městu Praze, neboť v Praze je sídlo společnosti Českých drah. Důsledkem je, že velká města jako Praha, Brno, Ostrava pak vykazují vyšší počet zaměstnanců, než jaká je skutečnost.

Nicméně byla z RES 2005 vygenerována data o počtu zaměstnanců dle stanovených OKEČ za celou ČR a za jednotlivé regiony NUTS III. Na jednom z regionů bude následně modelově ukázána navržená metodika.

Celkem bylo vygenerováno 249 743 údajů. Údaje byly zpracovány v databázi Access, byly rozděleny do vytyčených kategorií zaměstnanosti v cestovním ruchu – ubytování, stravování, doprava, ostatní – a přiřazeny k jednotlivým krajům. Dále byly spočítány hodnoty

počtu zaměstnanců v jednotlivých kategoriích tak jak jejich členění udává metodika RES. Zpracováním těchto údajů vznikla následující tabulka.

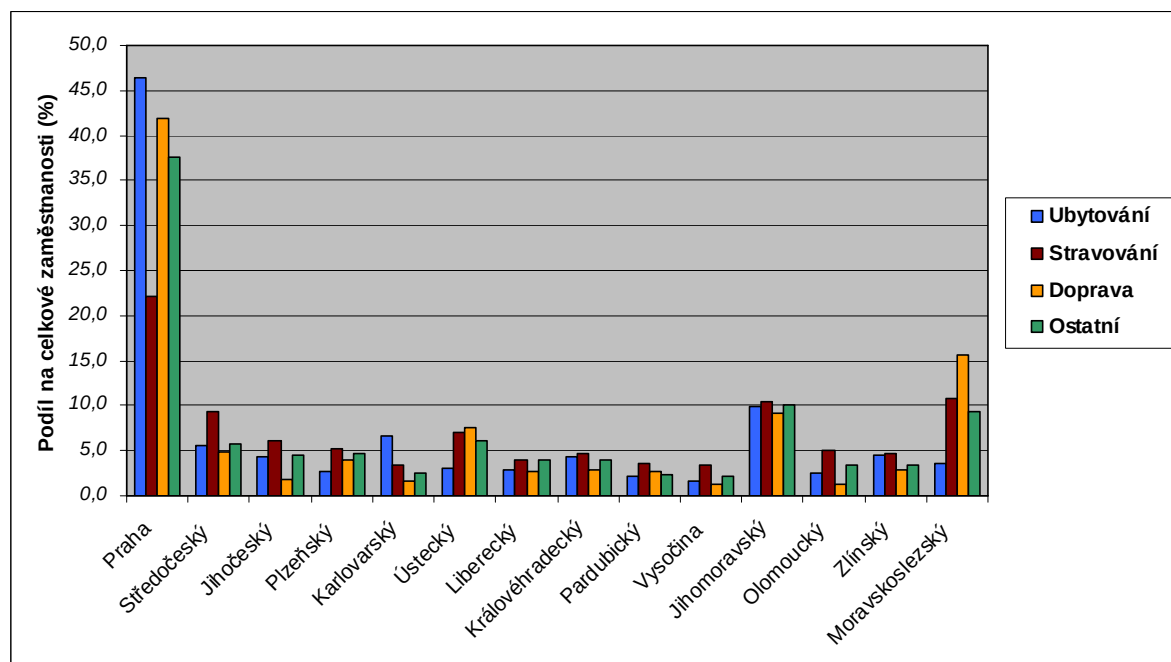
Tabulka č. 22: Podíl zaměstnanců v odvětví cestovního ruchu v krajích ČR v jednotlivých kategoriích

Podíl zaměstnanců v krajích ČR v jednotlivých kategoriích				
Kraje ČR	Ubytování	Stravování	Doprava	Ostatní
Praha	46,4	22,1	41,9	37,7
Středočeský	5,6	9,3	4,9	5,7
Jihočeský	4,3	6,2	1,8	4,5
Plzeňský	2,6	5,3	3,9	4,8
Karlovarský	6,6	3,5	1,7	2,6
Ústecký	3,0	7,0	7,5	6,1
Liberecký	2,9	4,0	2,7	3,9
Královéhradecký	4,4	4,8	2,9	4,0
Pardubický	2,2	3,5	2,7	2,3
Vysočina	1,6	3,4	1,3	2,2
Jihomoravský	9,9	10,5	9,1	10,0
Olomoucký	2,5	5,0	1,3	3,4
Zlínský	4,5	4,7	2,9	3,4
Moravskoslezský	3,5	10,7	15,6	9,4

Zdroj: Vlastní zpracování

Kategorie ostatní obsahuje – Činnost CK a průvodcovskou činnost, Pronájem dopravních prostředků, Kulturní a sportovní činnosti

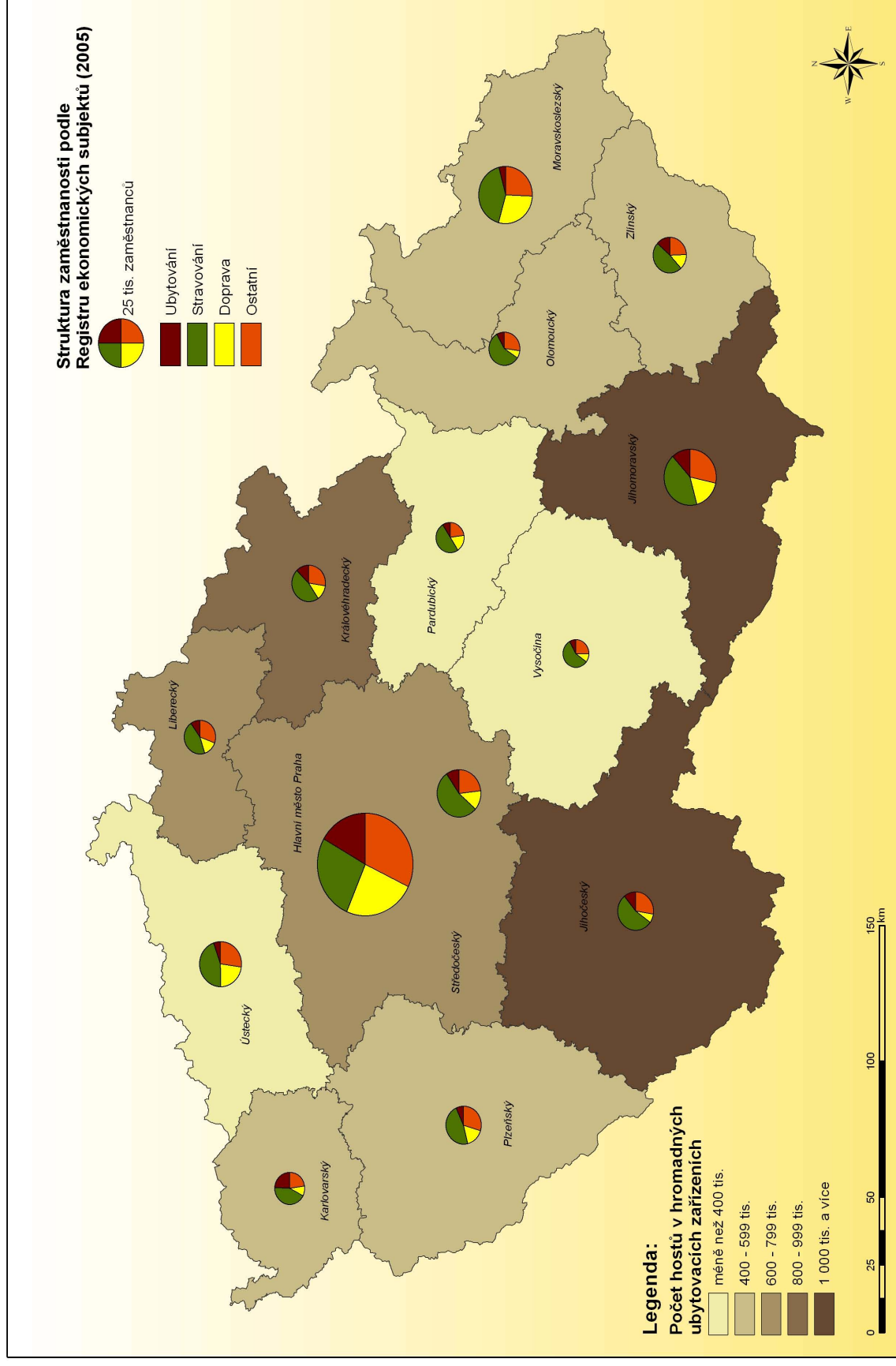
Graf č. 16: Podíl zaměstnanosti v cestovním ruchu v jednotlivých krajích ČR, rok 2005



Zdroj: Vlastní zpracování

Data byla zpracována i z geografického pohledu, což ukazuje následující obrázek č. 6 - **mapa o počtu hostů v HUZ a počtu zaměstnanců v cestovním ruchu dle vybraných kategorií v jednotlivých krajích ČR za rok 2005.**

Obrázek č. 6: Počet hostů v HUZ a počet zaměstnanců v cestovním ruchu ve vybraných kategoriích v krajích ČR za rok 2005



Modelově bude metodika ukázána na Královéhradeckém kraji pro který byla z RES získána následující data:

Tabulka č. 23: Počet zaměstnanců v cestovním ruchu v Královéhradeckém kraji v roce 2005

Odvětví NH	ČR (FO)	HK (FO)	Podíl v %
Ubytování	36068	1580	4,38
Stravování	122074	5817	4,77
Doprava	58103	1667	2,87
Ostatní	85457	3412	3,99
Činnost CK + průvodc. činnost	11316	303	2,68
Pronájem dopr. prostředků	1867	46	2,46
Kulturní a sportovní činnosti	72274	3063	4,24

Zdroj: Vlastní zpracování

FO ...fyzická osoba

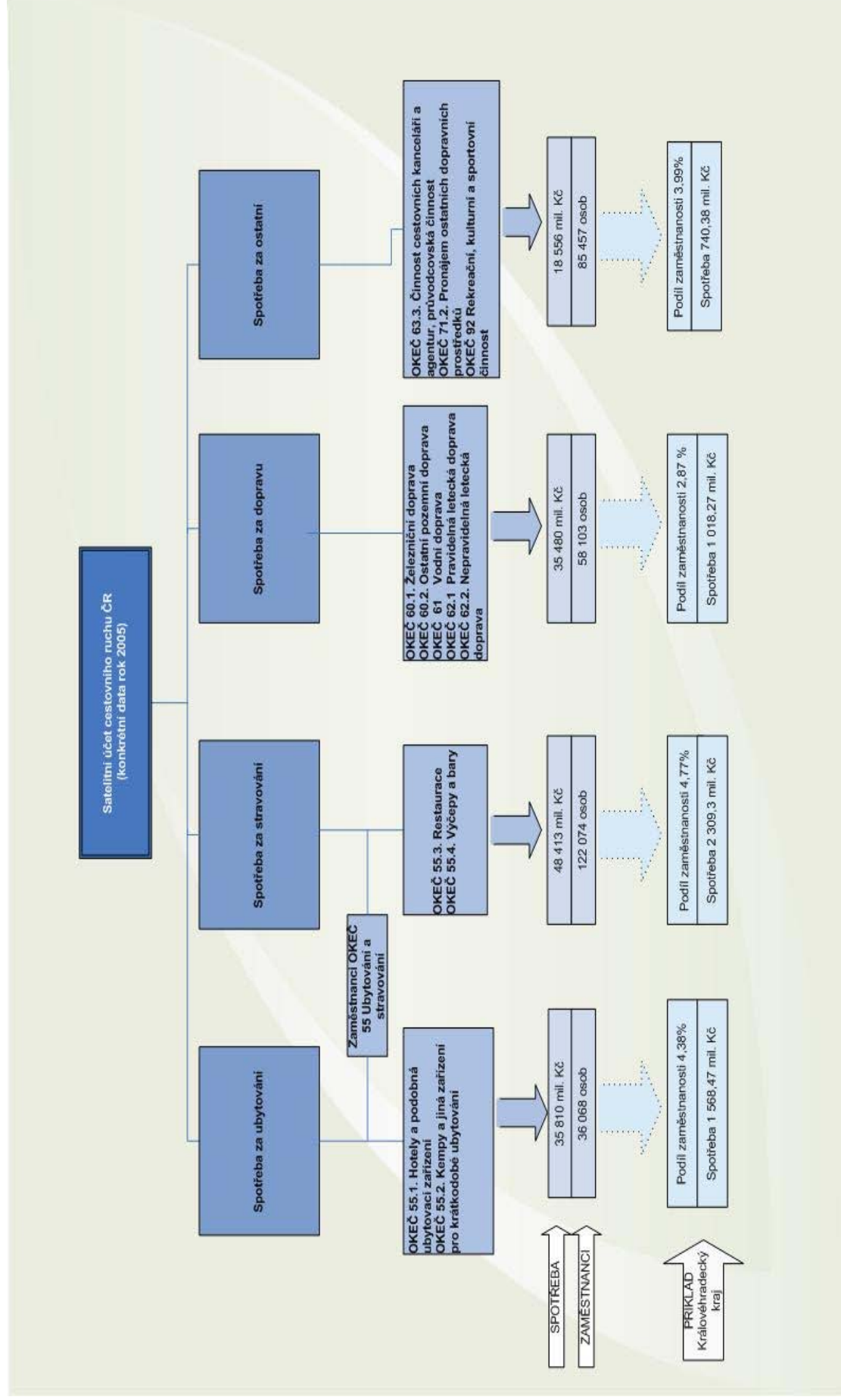
HK ...Královéhradecký kraj

4. FÁZE POSTUP VÝPOČTU

Do výpočtu vstupují v podstatě dvě proměnné – zaměstnanost v cestovním ruchu a spotřeba vnitřního cestovního ruchu. Co se týče spotřeby jedná se o spotřebu jak zahraničních turistů tak i (příjezdový cestovní ruch), domácích turistů (domácí cestovní ruch) v členění podle produktů uváděných v TSA – ubytovací služby, stravovací služby, služby osobní dopravy. Tyto tři kategorie zůstanou zachovány i pro proměnnou zaměstnanost v cestovním ruchu. Další kategorie spotřeby budou agregovány do jedné společné kategorie, a to kategorie ostatní (stejně tak v případě proměnné zaměstnanost) – služby cestovních kanceláří/agentur a průvodce, kulturní služby, rekreační a ostatní zábavní služby, různé služby cestovního ruchu.

Výpočet je založen na podílu zaměstnanosti v cestovním ruchu v daném regionu (kraji) na celkové zaměstnanosti v cestovním ruchu a je ve stejných kategoriích vztažen ke spotřebě cestovního ruchu. Postup ukazuje následující schéma č.9.

Schéma č. 9: Postup výpočtu při regionalizaci spotřeby cestovního ruchu podle kritéria zaměstnanost v cestovním ruchu



Zdroj: Vlastní zpracování

Závěrem k navržené metodice lze dodat, že tímto způsobem jsme získali jednak naprosto chybějící data o zaměstnanosti v cestovním ruchu v jednotlivých regionech a modelově i výši spotřeby vnitřního cestovního ruchu, a to v Královéhradeckém kraji v členění na jednotlivé produkty cestovního ruchu. Informace získané dle navržené metodiky mohou představitelé krajů použít při plánování podpory cestovního ruchu v domácím regionu z národních i evropských zdrojů a podnikatelé při rozhodování o setrvání na trhu nebo o možnostech investování do cestovního ruchu. V praxi je tato metodika velmi dobře využitelná a nijak náročná pokud pomineme náročnost získání dat pro zaměstnanost v cestovním ruchu v regionálním členění v České republice.

9. Bariéry pro regionalizaci TSA v českých podmínkách

Dotazníkové šetření a další zjištění provedená v rámci disertační práce potvrdila očekávání, že v informacích regionálního charakteru týkajících se cestovního ruchu neexistuje kromě šetření ČSÚ a MMR žádný jednotný systém. Navíc dotazníkové šetření a praxe ukazuje na velký zájem o data v cestovním ruchu v regionálním členění. Výrazně se to například ukázalo při zpracovávání a projednávání regionálních operačních programů ČR s Evropskou komisí v roce 2007. Regionální operační programy jsou určeny pro rozvoj jednotlivých regionů, a to včetně podpory oblasti cestovního ruchu. Absence dat však může v průběhu realizace nebo v období evaluace ROP ukázat na špatné zaměření podpory, která byla nastavena právě v roce 2006 a 2007, tedy v době, kdy nebyla k dispozici potřebná data.

Mezi hlavní bariéry, které brání regionalizaci TSA v českých podmínkách lze označit zejména následující:

- Není sestaven Satelitní účet cestovního ruchu ČR v celém rozsahu. V letošním roce došlo k výraznému posunu v sestavení TSA, a to naplněním tabulky T7 – Modul zaměstnanosti. Bohužel ani tato tabulka neuvádí zaměstnanost v regionálním členění. Chybí sestavit tabulky T8 – Tvorba hrubého fixního kapitálu cestovního ruchu a ostatních odvětví a T9-Kolektivní spotřeba cestovního ruchu, která udává kolektivní netržní služby cestovního ruchu podle typů služeb a úrovni vládních institucí. Je nutné však podotknout, že v sestavování TSA Česká republika dostihla ve velmi krátkém časovém horizontu země, které se TSA dlouhodobě věnují a v současné době je členem Výboru pro statistiku v rámci Světové organizace cestovního ruchu. Účast ve Výboru zajišťuje MMR.
- Politici na vládní ani na regionální úrovni nejsou přesvědčeni o významnosti a přínosech cestovního ruchu pro naši ekonomiku. V důsledku toho zanikají finanční nástroje na státní úrovni a v současné době existuje již jen podpora ze strukturálních fondů EU, i když její objem je vysoký. Co však bude po roce 2013 až skončí čerpání financí z evropských zdrojů určené na období 2007-2013? Při předpokladu, že se ČR stane natolik silnou ekonomikou, zařadí se mezi země EU, které nemají slabé regiony a tudíž na ně nedostávají žádnou nebo velmi malou finanční podporu. Vše nasvědčuje tomu, že pro českou republiku je programové období 2007-2013 posledním obdobím, kdy může čerpat finanční prostředky ze strukturálních fondů EU v takové míře.
- Největší bariérou regionalizace satelitního účtu je nedostatek spolehlivých informací na regionální úrovni, což souvisí s rozsahem již existujících šetření o domácím a

příjezdovém cestovním ruchu organizovaných ČSÚ a MMR. Tyto instituce jsou závislé na státním rozpočtu, který v případě ČSÚ nemá žádné rezervy, v případě MMR zatím dokonce není garantována ani pravidelnost šetření na hranicích v současném rozsahu. Je proto potřeba sjednotit úsilí směřující k vytvoření informačního systému sloužícího k vytvoření regionálních TSA všech zainteresovaných orgánů (ČSÚ, MMR, kraje). V současné době je informační systém na krajské úrovni značně roztržštěný, informace o cestovním ruchu v jednotlivých krajích nejsou zjišťovány metodicky srovnatelně, úplně a systematicky, takže – ač téměř v každém kraji nějaké informace existují – nejsou využitelné pro potřeby regionálního TSA.

- Nedostatek financí na zajištění kontinuálního šetření. Existující finance se využívají neefektivně různými institucemi na stejné věci jako například vícekrát vytvářené dotazníky se stejným nebo podobným cílem, tvorba analýz a zapracování výstupů a další. Jedná se o plýtvání lidských zdrojů a času.
- Velkou bariérou v českých podmínkách je vytvoření partnerství, a to jak mezi státními institucemi a veřejnými institucemi na úrovni krajů a tak i mezi veřejným a soukromým sektorem obecně. Při navázání partnerství by se zvětšila jednak vyjednávací síla vůči vládě, zvýšil by se objem finančních prostředků, které by mohly být na regionalizaci TSA použity a zvýšila by se efektivita práce na regionálních TSA.

10. Závěr a diskuse

Ekonomické odvětví cestovního ruchu je právem považováno za velký zdroj příjmů a především za zdroj zaměstnanosti v národním hospodářství každé země. Disertační práce se zabývala komplexním pohledem na cestovní ruch a to zejména v kontextu měřitelnosti jeho přínosů.

Sjednocením statistiky cestovního ruchu se zabývalo v minulosti mnoho mezinárodních organizací (OECD, UNWTO, WTTC, OSN) a některé státy jako např. Kanada, Španělsko. Po tomto důležitém kroku vyvstala potřeba nejen jednotně pojmenovávat všechny vstupy a výstupy v odvětví cestovního ruchu, ale dokázat je také měřit a porovnávat mezi sebou. Na tyto potřeby navázala poměrně dlouhodobá práce na metodice satelitního účtu cestovního ruchu (TSA), který by poskytl statistické informace o dopadech cestovního ruchu na ekonomiku dané země a umožnil i srovnání vývoje cestovního ruchu v jednotlivých zemích.

Jak se v posledních letech ukazuje, vytvořením metodiky TSA a jeho samotným naplňováním tento proces nekončí, právě naopak. Celosvětově probíhá decentralizace v rozhodování a řízení, což platí i pro cestovní ruch, a tak se objevila potřeba mít k dispozici informace a data o cestovním ruchu na regionální úrovni. Statistici a experti v oblasti cestovního ruchu začali uvažovat o sestavení regionálních satelitních účtů (R-TSA), avšak vzhledem k náročnosti a složitosti této problematiky, nebyla dosud jednotná metodika pro regionalizaci TSA nikým vydána. Diskuse a setkání odborníků se tedy posunula o stupeň níže, tedy k právě k oné regionalizaci satelitního účtu cestovního ruchu. V současné době probíhá zejména výměna zkušeností s regionalizací TSA mezi těmi státy, které se rozhodly pro jeho sestavení. Mezi úspěšné země na poli regionalizace TSA lze jmenovat Španělsko, Kanadu, Rakousko, Finsko, Norsko.

Za základní důvody, které vedou odborníky k regionalizaci TSA, lze považovat následující:

- informace, data a výstupy z R-TSA na regionální úrovni budou základem veřejným představitelům na regionální úrovni (NUTS II, kraje, obce) při tvorbě koncepčních a strategických dokumentů k rozvoji daného regionu či lokality;
- výstupy budou sloužit k zaměření podpory cestovního ruchu, a to jak z národních tak i z evropských zdrojů;
- regionální data se stanou významnými vstupy při procesu rozhodování o konkrétních investicích v cestovním ruchu a jeho infrastruktuře;
- regionální informace pomohou lépe zacílit marketingové kampaně regionálních produktů cestovního ruchu;
- informace a výstupy pomohou při identifikaci budoucích investičních příležitostí v regionu;

- regionální TSA ukáže konkrétní výstupy, a to zejména důležité a praktické informace - za co turisté utrácejí, kolik utrácejí a kde utrácejí.

Závěrem disertační práce lze konstatovat, že všechny její cíle byly naplněny. Základem se stalo zhodnocení existujících přístupů k regionalizaci TSA, a to přístupu „top-down“ a přístupu „bottom-up“. První z přístupů se na první pohled zdál jako výrazně jednodušší, jelikož jeho jedinou podmínkou je „pouhá“ existence satelitního účtu cestovního ruchu na národní úrovni. Po důkladném zhodnocení se však ukázalo, že i když je tento přístup rychlejší, méně náročnější na zdroje dat, čas a lidskou práci, má jednu velkou nevýhodu. V rámci přístupu „top-down“ se pracuje pouze s odhady dat na regionální úrovni nikoliv s konkrétními daty, která by vycházela přímo z regionu, kde se cestovní ruch odehrává. Nespornou výhodou je naopak možnost komparace všech regionů na základě stejných vstupujících proměnných a dalších kritérií. Druhý přístup „bottom-up“ naopak klade důraz na práci s daty na regionální úrovni, která se získávají šetřením přímo v daném regionu. Přístup je velmi náročný a drahý, avšak informace získané z regionálního TSA sestaveného právě přístupem „bottom-up“ jsou nejvýstižnější a mají velmi vysokou vypovídací schopnost.

K oběma přístupům byly uvedeny příklady v rámci zhodnocení regionalizaci TSA ve vybraných zemích. Do hodnocení byly zahrnuty tři evropské země, a to Španělsko, Rakousko a Finsko. Španělsko a Rakousko patří k zemím, které se výrazně podílejí na celosvětové diskusi k sestavování a naplňování satelitních účtů a cestovní ruch jako ekonomické odvětví zaujímá v jejich ekonomikách přední místo. Po pečlivém prostudování všech dostupných metodických i analytických materiálů je možno konstatovat, že ani jedna země nepřistupuje k regionalizaci čistě pouze jedním z přístupů, ale jedná se vždy o kompromis, hledání střední cesty mezi oběma výše zmíněnými přístupy.

Po zhodnocení přístupů a zahraničních zkušeností se pozornost obrátila k České republice. Metodou dotazníkové šetření byla nejprve zjišťována míra znalosti a využívání statistiky cestovního ruchu, kterou poskytuje Český statistický úřad a poté i povědomí o satelitním účtu cestovního ruchu. Cílovou skupinu tvořili regionální aktéři v cestovním ruchu jako například zaměstnanci krajských a městských úřadů, informačních center, CHKO a další. Zjištění, které vyplývá ze závěrů dotazníkového šetření, není příliš optimistické. Lidé, kteří pracují na krajských, městských či obecních úřadech nebo v informačních centrech v regionech ČR, nevyužívají ve velké míře statistiku, kterou poskytuje ČSÚ a mnohdy, bez metodického vědomí a znalostí, provádí své vlastní šetření. Taková šetření většinou poslouží velmi krátkodobě k aktuálnímu rozhodování v daném čase, ale například přínos z hlediska komparace s ostatními regiony nemá téměř žádný. O satelitním účtu cestovního ruchu a jeho existenci neví plných 65% pracovníků v cestovním ruchu. Pozitivní je, že téměř 94% z nich chce tyto informace získat.

Při zhodnocení výše uvedených přístupů k regionalizaci TSA v českých podmínkách se ukázalo, že přístup „bottom-up“ není vhodný. Aplikaci tohoto přístupu brání zejména úroveň regionální statistiky obecně v ČR a nejasné vymezení regionů z pohledu cestovního ruchu. Jako základ lze za vymezení regionu považovat NUTS III, kraj. Avšak z pohledu cestovního ruchu tak dochází k nelogickému členění území, jako příklad lze uvést Krkonoše, které leží ve dvou krajích - Královéhradeckém a Libereckém. Kromě oficiálního členění na NUTS III existuje v cestovním ruchu řada dalších členění, které sledují různé důvody a účely. Existují turistické regiony, turistické oblasti, mikroregiony, Euroregiony a další seskupení. Z tohoto hlediska nelze v České republice uplatnit přístup „bottom-up“.

Jako vhodnější k regionalizaci TSA se v současné době v českých podmínkách ukazuje přístup „top-down“. V kontextu tohoto přístupu byla navržena metodika k regionalizaci poptávkové strany Satelitního účtu cestovního ruchu ČR. Jako kritérium pro regionalizaci byla zvolena zaměstnanost v odvětví cestovního ruchu. A to zejména z toho důvodu, že se jedná o komplexní proměnnou, která pokrývá všechny regiony a úzce souvisí s počtem turistů respektive počtem hostů v hromadných ubytovacích zařízeních, což je proměnná, která vstupuje do poptávkové strany TSA. Navržená metodika je popsána ve všech svých fázích a je doplněna příslušnými popisy postupů, výpočty, schémata a mapou. Kritickým bodem celé metodiky bylo určení zdroje dat pro zvolené kritérium zaměstnanost v cestovním ruchu. Ukázalo se, že pro tak základní charakteristiku české ekonomiky neexistuje podrobná statistika dle jednotlivých odvětví ani ze strany ČSÚ ani ze strany Ministerstva práce a sociálních věcí ČR. Pro výpočet v rámci metodiky musela tak být použita data z Registru ekonomických subjektů. Konkrétní konečný výpočet, který je poslední fází navržené metodiky je ukázaná na příkladu Královéhradeckého kraje, který je z pohledu cestu vyváženým regionem.

Disertační práce má metodický charakter s významným dopadem do praxe v ekonomickém odvětví cestovního ruchu České republiky. Co se týče nových poznatků, které tato práce přináší, pak je to naprosto ojedinělé zhodnocení přístupů k regionalizaci jak na obecné úrovni tak ve vztahu k České republice, zhodnocení zahraničních zkušeností a povědomí českých regionálních aktérů o TSA a zejména návrh metodiky k regionalizaci poptávkové strany Satelitního účtu cestovního ruchu ČR.

Zhodnocení přístupů je přínosné zejména pro metodiky, a to jak na národní tak i na regionální úrovni. Samotná metodika jasně a přehledně ukazuje, jak regionalizovat poptávkovou stranu TSA, nebo-li vnitřní spotřebu cestovního ruchu v ČR.

Přímé využití poznatků v praxi bude následovat ihned po obhájení disertační práce před odbornou komisí, a to představiteli regionálních rad, kteří již o to projeví zájem.

Samotným závěrem, je na základě vlastních zkušeností, nutno potvrdit, že problematika regionalizace TSA cestovního ruchu je velmi složitá a vytvoření jednotné metodiky, by zcela nereflektovalo odlišnosti jednotlivých zemí, regionů, provincií.

Věřím, že poznatky z této disertační práce, zejména pak navržená metodika, budou velkým přínosem všem aktérům na poli cestovního ruchu ve veřejném i soukromém sektoru.

11. Zdroje a literatura

1. 95/57/EC On the collection of statistical information in the field of tourism (O.J.L 291, 06.12.1995, p. 32 – 39)
2. Cañada, A.; Extensions of the Spanish TSA. Regional Estimates; 7th International Forum On Tourism Statistics; Stockholm; 2004
3. EUROSTAT; European Implementation, Manual on Tourism Satellite Accounts, final draft
4. EUROSTAT; Tourism Statistics, 2007
5. Evropská komise; Evropský cestovní ruch – Nová partnerství pro zaměstnanost: Závěry a doporučení Skupiny vyšší úrovně pro cestovní ruch a zaměstnanost, říjen 1998
6. Hindls, R., Kaňková, J., Novák, I.: Metody statistické analýzy pro ekonomy, Management Press, Praha 1997
7. INE; Cuenta Satellite del Turismo de España – metodologa; Madrid, 2000
8. Instytut Turystyki; Metodologia Regionalnego Ruchunku Satelitarnego Turystyki dla Polski, Warszawa 2005
9. London Development Agency; Local Area Tourism Impact Model, May 2008
10. Meloun, M., Militký, J.: Statistické zpracování experimentálních dat, ISBN 80-7219-003-2 Praha, 1998
11. MMR; TSA v ČR v letech 2003-2006, Modul zaměstnanosti, květen 2008
12. MMR; TSA v ČR v letech 2003-2006, leden 2008
13. MMR; Závěrečná zpráva z projektu MOS – Městská a obecní statistika, 2006
14. Němčanský, M.: Odvětví cestovního ruchu, vybrané kapitoly 2. díl, Slezská univerzita v Opavě, Karviná, 1999
15. Němčanský, M.: Odvětví cestovního ruchu, vybrané kapitoly 1. díl, Slezská univerzita v Opavě, Karviná, 1999
16. OECD; Measuring the Role of Tourism in OECD Economies, 2000, ISBN 92-64-18500-3
17. OECD; Tourism Policy and International Tourism in the OECD Countries, Paris, 1991
18. OECD; Tourism Statistics: Design and Application for Policy OECD, Paris, 1996
19. OECD; TSA: Recommended Methodological Framework, 2001
20. OECD; Tourism in OECD Countries 2008: Trends and Policies; 2008;
21. OECD; Innovation and Growth in Tourism; 2006
22. OECD; Seminar on Tourism Policy and Economic Growth; Berlin, 2001
23. Petříčková, L., Tittelbachová, Š.: Nový nástroj pro získávání dat - satelitní účet cestovního ruchu, Mladá věda, 2004, ISBN 80-8069-455-9

24. Regional Tourism Satellite Account (RTSA) in Finland- Data, Concepts, Methods and Key Results, 46th Congress of the European Regional Science Association, 2006, Volos
25. Řezanková,H.; Analýza kategoriálních dat pomocí SPSS, VŠE Praha, 1997
26. Sdělení komise Radě, Evropskému parlamentu, hospodářskému a sociálnímu výboru a výboru regionů, COM(2001) 665, 2001
27. Seger, J., Hindls, R.: Statistické metody v ekonomii. H&H, 1993
28. Singular Czech s.r.o.; Statistika v cestovním ruchu; Praha 2007
29. Souborné informace ČSÚ, Příprava satelitního účtu cestovního ruchu v ČR, kód:1522-04, 2004
30. Usnesení Evropského parlamentu ze dne 29. listopadu 2007 o obnovené politice EU v oblasti cestovního ruchu: Vstříc silnějšímu partnerství pro evropský cestovní ruch (2006/2129(INI))
31. UNWTO; Adapting the National Tourism Satellite Account (TSA) Project to Subnational Levels – a discussion paper, Madrid, 2005
32. VŠE kolektiv autorů; Cestovní ruch pro všechny; MMR, Praha 2007
33. Vzdělávací centrum pro veřejnou zprávu ČR-kolektiv autorů; Národní a regionální politiky a strategické dokumenty v oblasti cestovního ruchu; Praha 2007
34. WIFO; A Tourism Satellite Account for Austria, Vinna, 2002
35. WTO; General Guidelines for National Tourism Administrations relative to the development of the Tourism Satellite Account, Madrid 2002
36. WTO; Report of the Secretary-General, The Tourism Satellite Account „ A strategic project for the WTO, 2000, CE/63-64/4
37. WTO; Statistika tuzemského cestovního ruchu – technický manuál, Madrid, 1995
38. WTO; WTO Tourism Satellite Account, The Conceptual Framework,Madrid, 1999
39. WTO;Pojmy, definice a klasifikace statistiky cestovního ruchu – technický manuál, Madrid, 1995
40. WTO, Barometr, 2008
41. WTTC; Simulating Travel and Tourism Satellite Accounting research: A Technical Manual, London, 1999
42. Zeipelt, R., Hellerová, A. a kolektiv; Využití datových souborů, které obsahuje satelitní účet cestovního ruchu pro rozhodování na regionální úrovni v oblasti cestovního ruchu; projekt MMR č. WA-010-05-Z05; Praha; 2007
43. Ročenka cestovního ruchu, ubytování a pohostinství, MagConsultng, Praha 2007
44. www.cnb.cz
45. www.czechtourism.cz
46. www.wttc.org
47. <http://epp.eurostat.ec.eu.int>
48. www.unwto.org

49. www.czso.cz
50. www.europa.eu.int
51. www.oecd.org
52. www.mmr.cz
53. www.vzdelavaniivcr.cz
54. www.statistik.at
55. www.ine.es
56. www.lda.gov.uk
57. www.mpsv.cz

12. Seznam použitých zkratk

AN – Klasifikace aktiv

COICOP - Klasifikace individuální spotřeby podle účelu

CPC – Central Product Classification

CR – Cestovní ruch

ČNB – Česká národní banka

ČR - Česká republika

ČSÚ – Český statistický úřad

ČZÚ – Česká zemědělská univerzita

ESA – European System of Accounts

EU – Evropská unie

EK – Evropská komise

ES – Evropské společenství

EUROSTAT - Statistical Office of the European Communities

HDP – Hrubý domácí produkt

HPH – Hrubá přidaná hodnota

HUZ – Hromadné ubytovací zařízení

IH&RA – International Hotel & Restaurant Association

ILO – International Labour Organization

INE – Instituto Nacional para Estadística

IOP – Integrovaný operační program

LATI – London Area Tourism Impact

MMR – Ministerstvo pro místní rozvoj

NACE - Nomenclature d'activite de communities Europeen

NSRR – Národní strategický referenční rámec

NÚ – Národní účetnictví

OECD - Organisation for Economic Cooperation and Development

OEF - Oxford Economic Forecasting

OKEČ - Odvětvová klasifikace ekonomických činností

R-TSA – Regionální satelitní účet cestovního ruchu

ROP – Regionální operační programy

SICTA - Standard International Classification of Tourism Activities

SKP - Standardní klasifikace produktů

SME - Small and Medium-sized Enterprises

SNA – System of National Accounts

STEM/MARK – Společnost, provádějící v ČR hraniční šetření příjezdového CR

TEA – Tourism Economic Account

THFK – Tvorba hrubého fixního kapitálu

TR – Tourism ratio

TSA - Tourism Satellite Account

TSA-RMF - Tourism Satellite Account: Recommended Methodological Framework

UNSC – Statistická komise OSN

UNWTO (WTO) - World Tourism Organization (Od roku 2003 užívána zkratka UNWTO, kdy se v názvu plně projevilo začlenění do soustavy institucí OSN)

VŠCR – Výběrové šetření cestovního ruchu

VŠPS – Výběrové šetření pracovních sil

WTTC - World Travel & Tourism Council

13. Přílohy

Příloha č. 1 Přehled spotřeby v cestovním ruchu

Domácí cestovní ruch je cestovní ruch domácích návštěvníků na ekonomickém území sledované země	Spotřebu domácího cestovního ruchu tvoří spotřeba domácích návštěvníků na ekonomickém území sledované země
Příjezdový cestovní ruch je cestovní ruch cizích návštěvníků (nerezidentů) na ekonomickém území sledované země	Spotřebu příjezdového cestovního ruchu tvoří spotřeba cizích návštěvníků na ekonomickém území sledované země a/nebo spotřeba nabízená rezidenty
Výjezdový cestovní ruch je cestovní ruch domácích návštěvníků mimo ekonomické území sledované země	Spotřebu výjezdového cestovního ruchu tvoří spotřeba domácích návštěvníků mimo ekonomické území sledované země a nabízená nerezidenty
Vnitřní cestovní ruch je cestovní ruch návštěvníků, domácích i cizích, na ekonomickém území sledované země	Spotřebu vnitřního cestovního ruchu tvoří spotřeba domácích a cizích návštěvníků na ekonomickém území sledované země a/nebo spotřeba nabízená rezidenty.
Národní cestovní ruch je cestovní ruch domácích návštěvníků na ekonomickém území a mimo ekonomické území sledované země	Spotřeba národního cestovního ruchu: se skládá ze spotřeby domácích návštěvníků na ekonomickém území sledované země i mimo toto území

Zdroj: M. Němčanský: *Odvětví cestovního ruchu, vybrané kapitoly 1. díl, Slezská univerzita v Opavě, Karviná, 1999*

Spotřeba v domácím cestovním ruchu je spotřeba uskutečněná domácími návštěvníky uvnitř jejich země. Konečný cíl cesty domácího návštěvníka může být uvnitř anebo mimo dotčenou zemi, avšak spotřeba v domácím cestovním ruchu je pouze ta, která se realizuje v dotčené zemi. Může zahrnovat zboží nebo služby i vyrobené v zahraničí nebo poskytované nerezidenty, avšak prodané v dotčené zemi (dovezené zboží a služby).

Spotřeba v příjezdovém cestovním ruchu je spotřeba uskutečněná zahraničními návštěvníky na území navštívené země, která je obstarávána – poskytována rezidenty v navštívené zemi. Nákupy zboží a služeb uskutečněné mimo navštívenou zemi jsou vyloučeny. Zboží nakoupené v navštívené zemi může být i dovezené.

Spotřeba ve výjezdovém cestovním ruchu zahrnuje spotřebu návštěvníků z příslušné země, která se realizuje mimo území této země a je poskytována – obstarávána nerezidenty. Nezahrnuje zboží a služby pořízené před cestou nebo po cestě v zemi návštěvníka, protože tato spotřeba je zahrnuta do spotřeby v domácím cestovním ruchu.

Spotřeba ve vnitřním cestovním ruchu zahrnuje veškeré spotřební výdaje domácích návštěvníků v rámci příslušné země nebo mimo příslušnou zemi, která je obstarávána – poskytována rezidenty. Je to souhrn domácí spotřeby v cestovním ruchu a spotřeby v příjezdovém cestovním ruchu. Může zahrnovat zboží a služby dovezené do příslušné země a

v příslušné zemi prodané návštěvníkům. Tato agregace zajišťuje nejširší míru spotřeby cestovního ruchu ve sledované zemi, která pokrývá všechny složky spotřeby v cestovním ruchu.

Spotřeba v národním cestovním ruchu zahrnuje veškeré spotřební výdaje domácích návštěvníků v rámci dané země i mimo tuto zemi. Je to souhrn spotřeby v domácím cestovním ruchu a spotřeby ve výjezdovém cestovním ruchu. Tyto výdaje mohou zahrnovat v příslušné zemi vyrobené zboží a služby, dovezené zboží nakoupené domácími poskytovateli služeb a zboží a služby nakoupené od zahraničních poskytovatelů, a to také v navštívené zemi. [15]

Příloha č. 2 Dotazník o statistice cestovního ruchu

Dotazník o statistice cestovního ruchu

(Pokud není uvedeno jinak, označte, prosím, pouze jednu volbu.)

I. Identifikace subjektu

1.1. Plný název a adresa Vaší organizace/společnosti: IČO:

(Prosím, vyplňte):

.....

.....

1.2. Jaký je název útvaru (např. odboru, oddělení), který se ve Vaší organizaci zabývá
nebo je kompetentní v otázkách cestovního ruchu:

(Prosím, vyplňte):

.....

.....

1.3. Jaký je Váš hlavní předmět činnosti související s cestovním ruchem?

(Prosím, zvolte jednu či více možností)

- ☐ Tvorba koncepcí, strategií, rozhodovací činnost.
- ☐ Analytická činnost, práce s daty.
- ☐ Realizace dotazníkových šetření.
- ☐ Propagace města, regionu, oblasti.
- ☐ Informační činnost, poskytování a šíření informací (hotely, ubytování, kultura aj.).
- ☐ Tvorba informačních materiálů (letáky, publikace aj.).
- ☐ Spolupráce s jinými subjekty v oblasti cestovního ruchu.
- ☐ Jiný, (prosím charakterizujte):

.....

.....

1.4. Kolik pracovníků se zabývá oblastí cestovního ruchu ve Vaší organizaci?

(Prosím, vyplňte číslovkou):

II. Statistika cestovního ruchu

2.1. Jaké informace v oblasti cestovního ruchu získáváte z vlastních, případně z jiných zdrojů (šetření)? (*Prosím, zvolte jednu či více možností*)

- ☐ Počty návštěvníků kulturních památek.
- ☐ Počty zahraničních turistů ubytovaných v konkrétním regionu (území).
- ☐ Výdaje zahraničních návštěvníků za konkrétní akce.
- ☐ Výdaje zahraničních návštěvníků v konkrétním regionu (území).
- ☐ Jiné (*Prosím, vypište*).

.....
.....

2.2. Využíváte statistická data Českého statistického úřadu z oblasti cestovního ruchu?

- ☐ Ano $\Rightarrow$ pokračujte otázkou 2.3.
- ☐ Ne $\Rightarrow$ pokračujte otázkou 2.5.

2.3. Která data z následující nabídky využíváte? (*Prosím, zvolte jednu či více možností*)

- ☐ Domácí a výjezdový cestovní ruch.
- ☐ Návštěvnost v hromadných ubytovacích zařízeních ČR.
- ☐ Kapacity hromadných ubytovacích zařízení ČR.
- ☐ Hraniční statistika.

2.4. Za jakým účelem tato data využíváte? (*Prosím, zvolte jednu či více možností*)

- ☐ K analytickým účelům (následně pro plánování, rozhodování atd.).
- ☐ K vedlejším informativním účelům.
- ☐ K dalšímu publikování.
- ☐ Ke zveřejnění na webových stránkách města, organizace, společnosti.

2.5. Z jakého důvodu **nevyužíváte statistická data ČSÚ týkající se cestovního ruchu?**

(*Prosím, zvolte jednu či více možností*)

- ☐ Nevím o nich. Neznám je.
- ☐ Pro naše účely jsou nevyužitelná.
- ☐ Z jiných důvodů. (*Prosím, vypište z jakých*):

.....
.....

2.6. Máte nějaké náměty na zkvalitnění statistiky cestovního ruchu?

(*Pokud ANO, prosím, vypište jaké*):

.....

III. Satelitní účet cestovního ruchu (TSA)

3.1. Víte (jste informováni o tom), co je satelitní účet cestovního ruchu?

- ☐ Ano, vím. $\Rightarrow$ pokračujte otázkou 3.2.
- ☐ Ano, mám určitou představu. $\Rightarrow$ pokračujte otázkou 3.2.
- ☐ Ne, nevím, nikdy jsem o něm neslyšel(a). $\Rightarrow$ pokračujte otázkou 3.3.

3.2. Dokážete si představit využití statistických dat ze satelitního účtu cestovního ruchu?

- ☐ Ano, rozhodně.
- ☐ Je možné, že ho budeme využívat.
- ☐ Neumím si představit využití jeho výstupů pro naši organizaci.
- ☐ Ne, není pro nás užitečný.

3.3. Máte zájem dozvědět se více informací o satelitním účtu cestovního ruchu?

- ☐ Ano
- ☐ Ne

3.4. Jakou formu informací o statistice cestovního ruchu preferujete?

- ☐ Tištěnou (např. leták, brožura, publikace apod.).
- ☐ Elektronickou (např. CD-ROM, internetová prezentace apod.).
- ☐ Účast na semináři.
- ☐ Jiné (vypište):

.....

3.5. Jaké programové vybavení preferujete pro zpracování statistik cestovního ruchu?

- ☐ Excel
- ☐ SPSS
- ☐ SAS
- ☐ Statistika
- ☐ Jiný software (vypište):
- ☐ Žádný software nevyužíváme.

3.6. Jaký význam přikládáte cestovnímu ruchu ve vašem regionu/kraji?

- ☐ Zcela zásadní význam pro ekonomický rozvoj, zaměstnanost atd.
- ☐ Důležitý faktor rozvoje.
- ☐ Okrajový význam pro rozvoj.
- ☐ Nevím, nedokážu posoudit.

Dotazník vyplnil (kontaktní osoba)

Jméno: *Email:*.....

Tel.: *Fax:*.....

Příloha č. 3 Tabulkové sestavy TSA

TSA T1.1 Spotřeba příjezdového cestovního ruchu v ČR v letech 2003-2006 * (TSA tabulka T1)

*Inbound tourism consumption in the Czech Republic in 2003-2006 * (TSA table T1)*

v mil. Kč / CZK mil.

Ukazatel	2003 ²⁾	2004 ²⁾	2005 ³⁾	2006 ⁴⁾	Indicator
Jednodenní návštěvníci	15 818	18 689	19 423	19 713	Same-day visitors
v tom podle produktu:					by product:
Zájezd ¹⁾	.	.	.	.	Package tour ¹⁾
Ubytování	x	x	x	x	Accommodation
Stravování	2 078	2 455	2 551	2 589	Boarding
Doprava	4 930	5 825	6 054	6 144	Transport
Zboží	8 181	9 665	10 045	10 195	Goods
Ostatní	629	744	773	784	Other
Turisté	74 577	86 637	89 375	91 250	Tourists
v tom podle produktu:					by product:
Zájezd ¹⁾	.	.	.	.	Package tour ¹⁾
Ubytování	19 637	22 813	23 534	24 028	Accommodation
Stravování	21 551	25 036	25 827	26 369	Boarding
Doprava	10 424	12 110	12 493	12 755	Transport
Zboží	13 587	15 785	16 284	16 625	Goods
Ostatní	9 377	10 893	11 237	11 473	Other
Tranzitující	5 052	6 435	6 832	7 630	Transit
v tom podle produktu:					by product:
Zájezd ¹⁾	.	.	.	.	Package tour ¹⁾
Ubytování	58	68	71	72	Accommodation
Stravování	520	615	638	648	Boarding
Doprava	4 023	5 219	5 572	6 349	Transport
Zboží	405	479	496	505	Goods
Ostatní	46	54	56	57	Other
Návštěvníci celkem	95 447	111 761	115 630	118 594	Total visitors
v tom podle produktu:					by product:
Zájezd ¹⁾	.	.	.	.	Package tour ¹⁾
Ubytování	19 695	22 881	23 605	24 100	Accommodation
Stravování	24 149	28 106	29 016	29 607	Boarding
Doprava	19 378	23 154	24 118	25 248	Transport
Zboží	22 173	25 929	26 825	27 325	Goods
Ostatní	10 052	11 691	12 066	12 314	Other

* Výdaje včetně odhadované části výdajů zaplacených nerezidentem předem ve své zemi směřujících do české ekonomiky

¹⁾ Odpovídá maržím cestovních kancelářů, agentur či průvodců. Prostředky alokované do ČR se v kategorii „zájezd“ samostatně nevyčleňují

²⁾ Revidovaná data

⁴⁾ Předběžná data

³⁾ Revidovaná semi-definitivní data

x nelogické

TSA T1.2 Spotřeba příjezdového cestovního ruchu podle produktů v ČR v letech 2003-2006 * (TSA tabulka T1) v mil. Kč / CZK mil.

Ukazatel	2003 ³⁾	2004 ³⁾	2005 ³⁾	2006 ⁴⁾	Indicator
A. SPECIFICKÉ PRODUKTY	95 447	111 761	115 630	118 594	A. SPECIFIC PRODUCTS
A.1 Charakteristické produkty	63 532	74 405	76 976	79 097	A.1 Characteristic products
1 – Ubytovací služby	19 695	22 881	23 605	24 100	1 – Accommodation services
1.1 – Hotely a ostatní ubytovací služby	19 695	22 881	23 605	24 100	1.1 – Hotels and other lodging services
1.2 – Služby druhých domovů					1.2 – Second home services on own account or for free
2 – Stravovací služby	24 149	28 106	29 016	29 607	2 – Food and beverage serving services
3 – Služby osobní dopravy	16 330	19 513	20 325	21 277	3 – Passenger transport services
3.1 Služby železniční dopravy	784	937	976	1 022	3.1 Interurban railway
3.2 Služby silniční dopravy	1 996	2 384	2 484	2 600	3.2 Road
3.3 Služby lodní dopravy	.	.	.	.	3.3 Water
3.4 Služby letecké dopravy	9 449	11 290	11 760	12 311	3.4 Air
3.5 Doplnkové služby osobní dopravy	2 914	3 481	3 626	3 796	3.5 Supporting services
3.6 Pronájem dopravního zařízení/vybavení	317	379	395	413	3.6 Transport equipment rental
3.7 Údržbářské a opravárenské služby	871	1 041	1 084	1 135	3.7 Maintenance and repair services
4 – Služby cestovní kanceláře/agentury a průvodce ¹⁾	.	.	.	.	4 – Travel agency, tour operator and tourist guide services ¹⁾
4.1 Služby cestovních agentur	.	.	.	.	4.1 Travel agency
4.2 Služby cestovních kancelářů	.	.	.	.	4.2 Tour operator
4.3 Turistické informace a průvodcovské služby	.	.	.	.	4.3 Tourist information and tourist guide
5 – Kulturní služby	2 501	2 909	3 003	3 064	5 – Culture services
5.1 Divadla a koncerty	1 274	1 481	1 529	1 560	5.1 Performing arts
5.2 Muzea a ostatní kulturní služby	1 228	1 428	1 474	1 504	5.2 Museum and other cultural services
6 – Rekreační a ostatní zábavní služby	856	996	1 028	1 049	6 – Recreation and other entertainment services
6.1 Sport a rekreačně sportovní služby	186	216	223	227	6.1 Sports and recreational sport services
6.2 Ostatní zábavní a rekreační služby	671	780	805	821	6.2 Other amusement and recreational services
7 – Různé služby cestovního ruchu	0	0	0	0	7 – Miscellaneous tourism services
7.1 Finanční a pojišťovací služby	0	0	0	0	7.1 Financial and insurance services
7.2 Pronájem ostatního zboží	0	0	0	0	7.2 Other good rental services
7.3 Ostatní služby cestovního ruchu	.	.	.	.	7.3 Other tourism services
A.2 Související produkty	31 915	37 356	38 654	39 497	A.2 Connected products
B. NESPECIFICKÉ PRODUKTY	0	0	0	0	B. NON SPECIFIC PRODUCTS
Výstup celkem	95 447	111 761	115 630	118 594	Total

¹⁾ Odpovídá maržím cestovních kancelářů, agentur či průvodců. Prostředky alokované do ČR se v kategorii „zájezd“ samostatně nevyčleňují

²⁾ Revidovaná data

³⁾ Revidovaná semi-definitivní data

⁴⁾ Předběžná data

TSA T2.1 Spotřeba domácího cestovního ruchu v ČR v letech 2003-2006 * (TSA tabulka T2)

*Domestic tourism consumption in the Czech Republic in 2003-2006 * (TSA table T2)*

v mil. Kč / CZK mil.

Ukazatel	2003²⁾	2004²⁾	2005³⁾	2006⁴⁾	Indicator
Jednodenní návštěvníci	24 352	27 852	28 903	27 946	Same-day visitors
v tom podle produktu:					by product:
Zájezd ¹⁾	257	288	302	307	Package tour ¹⁾
Ubytování	x	x	x	x	Accommodation
Stravování	3 674	4 192	4 355	4 233	Boarding
Doprava	4 931	5 612	5 836	5 706	Transport
Zboží	10 868	12 471	12 923	12 400	Goods
Ostatní	4 622	5 288	5 487	5 300	Other
Turisté	59 552	57 207	56 598	59 331	Tourists
v tom podle produktu:					by product:
Zájezd ¹⁾	5 029	5 132	4 584	6 360	Package tour ¹⁾
Ubytování	10 175	10 740	11 132	11 384	Accommodation
Stravování	12 411	12 363	11 807	12 715	Boarding
Doprava	13 479	12 864	12 159	12 242	Transport
Zboží	9 423	7 714	8 747	8 615	Goods
Ostatní	9 035	8 394	8 168	8 014	Other
Služební cesty	9 690	11 027	9 849	10 899	Business trips
v tom podle produktu:					by product:
Zájezd ¹⁾	.	.	.	.	Package tour ¹⁾
Ubytování	1 174	1 474	1 073	984	Accommodation
Stravování	3 106	3 727	3 234	3 828	Boarding
Doprava	2 236	2 488	2 210	2 301	Transport
Zboží	1 749	1 714	1 925	2 160	Goods
Ostatní	1 425	1 625	1 406	1 626	Other
Návštěvníci celkem	93 594	96 086	95 350	98 176	Total visitors
v tom podle produktu:					by product:
Zájezd ¹⁾	5 287	5 420	4 886	6 667	Package tour ¹⁾
Ubytování	11 348	12 214	12 205	12 368	Accommodation
Stravování	19 192	20 282	19 396	20 776	Boarding
Doprava	20 646	20 965	20 206	20 250	Transport
Zboží	22 040	21 898	23 594	23 175	Goods
Ostatní	15 081	15 308	15 061	14 940	Other

* Výdaje rezidentů realizované v České republice

¹⁾ Odpovídá maržím cestovních kanceláří, agentur či průvodců

²⁾ Revidovaná data x nelogické

³⁾ Revidovaná semi-definitivní data ⁴⁾ Předběžná data

TSA T2.2 Spotřeba domácího cestovního ruchu podle produktů v ČR v letech 2003-2006 * (TSA tabulka T2) Domestic tourism consumption by products in the Czech Republic in 2003-2006 * v mil Kč / CZK mil.

Ukazatel	2003 ²⁾	2004 ²⁾	2005 ³⁾	2006 ⁴⁾	Indicator
A. SPECIFICKÉ PRODUKTY					A. SPECIFIC PRODUCTS
A.1 Charakteristické produkty	60 963	63 436	61 282	64 560	A.1 Characteristic products
1 – Ubytovací služby	11 348	12 214	12 205	12 368	1 – Accommodation services
1.1 – Hotely a ostatní ubytovací služby	7 744	8 186	7 900	7 897	1.1 – Hotels and other lodging services
1.2 – Služby druhých domovů	3 604	4 028	4 305	4 471	1.2 – Second home services on own account or for free
2 – Stravovací služby	19 192	20 282	19 396	20 776	2 – Food and beverage serving services
3 – Služby osobní dopravy	15 485	15 723	15 155	15 188	3 – Passenger transport services
3.1 Služby železniční dopravy	826	839	808	810	3.1 Interurban railway
3.2 Služby silniční dopravy	4 129	4 193	4 041	4 050	3.2 Road
3.3 Služby lodní dopravy	.	.	.	.	3.3 Water
3.4 Služby letecké dopravy	7 226	7 338	7 072	7 088	3.4 Air
3.5 Doplnkové služby osobní dopravy	2 478	2 516	2 425	2 430	3.5 Supporting services
3.6 Pronájem dopravního zařízení/vybavení	206	210	202	203	3.6 Transport equipment rental
3.7 Údržbářské a opravárenské služby	516	524	505	506	3.7 Maintenance and repair services
4 – Služby cestovní kanceláře/agentury a průvodce¹⁾	5 287	5 420	4 886	6 667	4 – Travel agency, tour operator and tourist guide services¹⁾
4.1 Služby cestovních agentur	.	.	.	.	4.1 Travel agency
4.2 Služby cestovních kanceláří	.	.	.	.	4.2 Tour operator
4.3 Turistické informace a průvodcovské služby	.	.	.	.	4.3 Tourist information and tourist guide
5 – Kulturní služby	6 033	6 123	6 025	5 976	5 – Culture services
5.1 Divadla a koncerty	3 016	3 062	3 012	2 988	5.1 Performing arts
5.2 Muzea a ostatní kulturní služby	3 016	3 062	3 012	2 988	5.2 Museum and other cultural services
6 – Rekreační a ostatní zábavní služby	2 715	2 755	2 711	2 689	6 – Recreation and other entertainment services
6.1 Sport a rekreačně sportovní služby	1 357	1 378	1 356	1 345	6.1 Sports and recreational sport services
6.2 Ostatní zábavní a rekreační služby	1 357	1 378	1 356	1 345	6.2 Other amusement and recreational services
7 – Různé služby cestovního ruchu	905	918	904	896	7 – Miscellaneous tourism services
7.1 Finanční a pojistovací služby	603	612	602	598	7.1 Financial and insurance services
7.2 Pronájem ostatního zboží	302	306	301	299	7.2 Other good rental services
7.3 Ostatní služby cestovního ruchu	.	.	.	.	7.3 Other tourism services
A.2 Související produkty	32 631	32 650	34 068	33 616	A.2 Connected products
B. NESPECIFICKÉ PRODUKTY	0	0	0	0	B. NON SPECIFIC PRODUCTS
Výstup celkem	93 594	96 086	95 350	98 176	Total

¹⁾ Odpovídá maržím cestovních kanceláří, agentur či průvodců

³⁾ Revidovaná semi-definitivní data

²⁾ Revidovaná data

⁴⁾ Předběžná data

TSA T3.1 Spotřeba výjezdového cestovního ruchu v ČR v letech 2003-2006 * (TSA tabulka T3)
v mil. Kč / CZK mil

Ukazatel	2003 ²⁾	2004 ²⁾	2005 ³⁾	2006 ⁴⁾	Indicator
Jednodenní návštěvníci	4 202	3 295	2 887	3 882	Same-day visitors
v tom podle produktu:					by product:
Zájezd ¹⁾	-	-	-	-	Package tour ¹⁾
Ubytování	x	x	x	x	Accommodation
Stravování	835	655	572	766	Boarding
Doprava	849	665	585	792	Transport
Zboží	1 670	1 311	1 145	1 531	Goods
Ostatní	849	665	585	792	Other
Turisté	43 195	44 133	46 650	46 558	Tourists
v tom podle produktu:					by product:
Zájezd ¹⁾	2 068	1 330	2 541	1 135	Package tour ¹⁾
Ubytování	10 710	11 523	11 660	12 481	Accommodation
Stravování	9 973	10 579	11 267	12 209	Boarding
Doprava	8 303	7 646	8 431	8 759	Transport
Zboží	5 552	5 576	6 117	5 764	Goods
Ostatní	6 589	7 480	6 634	6 209	Other
Služební cesty	16 599	17 740	18 857	19 714	Business trips
v tom podle produktu:					by product:
Zájezd ¹⁾	-	-	-	-	Package tour ¹⁾
Ubytování	2 959	3 161	3 349	3 517	Accommodation
Stravování	3 892	4 138	4 406	4 625	Boarding
Doprava	3 736	3 969	4 228	4 440	Transport
Zboží	2 549	2 574	3 178	3 256	Goods
Ostatní	3 462	3 898	3 696	3 877	Other
Návštěvníci celkem	63 996	65 169	68 393	70 154	Total visitors
v tom podle produktu:					by product:
Zájezd ¹⁾	2 068	1 330	2 541	1 135	Package tour ¹⁾
Ubytování	13 669	14 684	15 009	15 998	Accommodation
Stravování	14 700	15 372	16 245	17 600	Boarding
Doprava	12 888	12 280	13 244	13 991	Transport
Zboží	9 771	9 460	10 439	10 551	Goods
Ostatní	10 900	12 042	10 915	10 878	Other

* Výdaje rezidentů realizované v zahraničí

¹⁾ Odpovídá maržím cestovních kanceláří, agentur či průvodců

²⁾ Revidovaná data

³⁾ Revidovaná semi-definitivní data

⁴⁾ Předběžná data

x nelogické

TSA T4.1 Spotřeba vnitřního cestovního ruchu v ČR v letech 2003-2006 * (TSA tabulka T4)

v mil. Kč / CZK mil.

Ukazatel	2003 ³⁾	2004 ³⁾	2005 ⁴⁾	2006 ⁵⁾	Indicator
Spotřeba příjezdového cestovního ruchu	95 447	111 761	115 630	118 594	Inbound tourism consumption
v tom podle produktu:					by product:
Zájezd ¹⁾	.	.	.	.	Package tour ¹⁾
Ubytování	19 695	22 881	23 605	24 100	Accommodation
Stravování	24 149	28 106	29 016	29 607	Boarding
Doprava	19 378	23 154	24 118	25 248	Transport
Zboží	22 173	25 929	26 825	27 325	Goods
Ostatní	10 052	11 691	12 066	12 314	Other
Spotřeba domácího cestovního ruchu	93 594	96 086	95 350	98 176	Domestic tourism consumption
v tom podle produktu:					by product:
Zájezd ²⁾	5 287	5 420	4 886	6 667	Package tour ²⁾
Ubytování	11 348	12 214	12 205	12 368	Accommodation
Stravování	19 192	20 282	19 396	20 776	Boarding
Doprava	20 646	20 965	20 206	20 250	Transport
Zboží	22 040	21 898	23 594	23 175	Goods
Ostatní	15 081	15 308	15 061	14 940	Other
Vnitřní spotřeba cestovního ruchu	189 041	207 847	210 980	216 769	Internal tourism consumption
v tom podle produktu:					by product:
Zájezd ²⁾	5 287	5 420	4 886	6 667	Package tour ²⁾
Ubytování	31 043	35 095	35 810	36 468	Accommodation
Stravování	43 341	48 388	48 413	50 383	Boarding
Doprava	40 024	44 119	44 324	45 498	Transport
Zboží	44 214	47 827	50 419	50 500	Goods
Ostatní	25 133	26 998	27 127	27 255	Other

* Všechny výdaje realizované v České republice

¹⁾ Odpovídá maržím cestovních kanceláří, agentur či průvodců.

Prostředky alokované do ČR se v kategorii „zájezd“ samostatně nevyčleňují

²⁾ Odpovídá maržím cestovních kanceláří, agentur či průvodců

³⁾ Revidovaná data

⁴⁾ Revidovaná semi-definitivní data

⁵⁾ Předběžná data

x nelogické

TSA T4.2 Spotřeba vnitřního cestovního ruchu podle produktů v ČR v letech 2003-2006 * (TSA tabulka T4)
Internal tourism consumption by products in the Czech Republic in 2003-2006 * (TSA table T4)

v mil. Kč / CZK mil.

Ukazatel	2003 ²⁾	2004 ²⁾	2005 ³⁾	2006 ⁴⁾	Indicator
A. SPECIFICKÉ PRODUKTY	189 041	207 847	210 980	216 769	A. SPECIFIC PRODUCTS
A.1 Charakteristické produkty	124 495	137 841	138 259	143 657	A.1 Characteristic products
1 – Ubytovací služby	31 043	35 095	35 810	36 468	1 – Accommodation services
1.1 – Hotely a ostatní ubytovací služby	27 439	31 067	31 505	31 997	1.1 – Hotels and other lodging services
1.2 – Služby druhých domovů	3 604	4 028	4 305	4 471	1.2 – Second home services on own account or for free
2 – Stravovací služby	43 341	48 388	48 413	50 383	2 – Food and beverage serving services
3 – Služby osobní dopravy	31 815	35 236	35 480	36 465	3 – Passenger transport services
3.1 Služby železniční dopravy	1 610	1 776	1 785	1 832	3.1 Interurban railway
3.2 Služby silniční dopravy	6 125	6 577	6 525	6 650	3.2 Road
3.3 Služby lodní dopravy	.	.	.	.	3.3 Water
3.4 Služby letecké dopravy	16 675	18 628	18 832	19 399	3.4 Air
3.5 Doplnkové služby osobní dopravy	5 391	5 997	6 051	6 226	3.5 Supporting services
3.6 Pronájem dopravního zařízení/vybavení	524	589	597	616	3.6 Transport equipment rental
3.7 Údržbářské a opravárenské služby	1 387	1 565	1 589	1 641	3.7 Maintenance and repair services
4 – Služby cestovní kanceláře/agentury a průvodce ¹⁾	5 287	5 420	4 886	6 667	4 – Travel agency, tour operator and tourist guide services ¹⁾
4.1 Služby cestovních agentur	.	.	.	.	4.1 Travel agency
4.2 Služby cestovních kanceláří	.	.	.	.	4.2 Tour operator
4.3 Turistické informace a průvodcovské služby	.	.	.	.	4.3 Tourist information and tourist guide
5 – Kulturní služby	8 534	9 032	9 027	9 040	5 – Culture services
5.1 Divadla a koncerty	4 290	4 543	4 541	4 548	5.1 Performing arts
5.2 Muzea a ostatní kulturní služby	4 244	4 489	4 486	4 492	5.2 Museum and other cultural services
6 – Rekreační a ostatní zábavní služby	3 571	3 751	3 739	3 738	6 – Recreation and other entertainment services
6.1 Sport a rekreačně sportovní služby	1 543	1 594	1 578	1 572	6.1 Sports and recreational sport services
6.2 Ostatní zábavní a rekreační služby	2 028	2 158	2 160	2 166	6.2 Other amusement and recreational services
7 – Různé služby cestovního ruchu	905	918	904	896	7 – Miscellaneous tourism services
7.1 Finanční a pojišťovací služby	603	612	602	598	7.1 Financial and insurance services
7.2 Pronájem ostatního zboží	302	306	301	299	7.2 Other good rental services
7.3 Ostatní služby cestovního ruchu	.	.	.	.	7.3 Other tourism services
A.2 Související produkty	64 546	70 006	72 721	73 112	A.2 Connected products
B. NESPECIFICKÉ PRODUKTY	0	0	0	0	B. NON SPECIFIC PRODUCTS
Výstup celkem	189 041	207 847	210 980	216 769	Total

* Všechny výdaje realizované v České republice

¹⁾ Odpovídá maržím cestovních kanceláří, agentur či průvodců

²⁾ Revidovaná data

³⁾ Revidovaná semi-definitivní data

⁴⁾ Předběžná data

TSA T5.1.3 Výrobní účty jednotlivých odvětví cestovního ruchu a ostatních odvětví v ČR v roce 2005 * (TSA tabulka T5)

Ukazatel	Odvětví cestovního ruchu / Tourism industries												Odvětví cestovního ruchu celkem	Odvětví související s cestovním ruchem	Nespecifická odvětví	Celkový výstup domácích výrobců (zc)
	1 – Hotely a podobná zařízení	2 – Druhé domovy	3 – Restaurace a podobná zařízení	4 – Osobní železniční doprava	5 – Osobní silniční doprava	6 – Osobní lodní doprava	7 – Osobní letecká doprava	8 – Doplňkové služby osobní dopravy	9 – Pronájem zařízení pro osobní dopravu	10 – Cestovní kanceláře a podobná zařízení	11 – Kulturní služby	12 – Sportovní a rekreační služby				
A. SPECIFICKÉ PRODUKTY	1 - Hotels and similar	2 - Second home ownership (imputed)	3 - Restaurants and similar	4 - Railway passenger transport	5 - Road passenger transport	6 - Water passenger transport	7 - Air passenger transport	8 - Passenger transport supp. services	9 - Passenger transport equipment rental	10 - Travel agencies and similar	11 - Cultural services	12 - Sporting and recreational services	Total tourism industries	Tourism connected industries	Non specific industries	Total output of domestic producers (bp)
	36 433	4 305	84 948	10 512	25 862	258	27 204	6 676	6 779	44 333	27 376	46 522	321 208	1 921 388	186 683	2 429 278
A.1 Charakteristické produkty	35 043	4 305	83 228	10 313	25 540	256	27 122	6 348	6 748	44 228	26 932	45 716	315 778	68 492	15 995	400 266
1 – Ubytovací služby	33 271	4 305	384	0	8	0	0	0	0	201	1	91	38 261	3 051	1 405	42 716
1.1 – Hotely a ostatní ubytovací služby	33 271	X	384	0	8	0	0	0	0	201	1	91	33 956	3 051	1 405	38 411
1.2 – Služby druhých domovů	X	4 305	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	4 305	X	X	4 305
2 – Stravovací služby	1 577	X	82 686	0	7	0	0	0	0	0	25	127	84 422	2 576	2 887	89 885
3 – Služby osobní dopravy	94	X	8	10 313	25 471	256	27 122	6 342	6 748	26	6	7	76 392	14 840	10 868	102 100
3.1 Služby železniční dopravy	0	X	0	8 732	12	0	0	0	0	0	0	0	8 744	10	901	9 656
3.2 Služby silniční dopravy	2	X	6	15	25 335	0	0	0	0	26	1	2	25 387	325	2 568	28 280
3.3 Služby lodní dopravy	0	X	2	0	0	256	0	0	0	0	0	0	258	157	10	425
3.4 Služby letecké dopravy	0	X	0	0	0	0	26 964	0	0	0	0	0	26 964	323	30	27 317
3.5 Doplňkové služby osobní dopravy	36	X	0	1 541	61	0	153	6 342	0	0	0	2	8 137	183	6 457	14 778
3.6 Pronájem dopravního zařízení/vybavení	2	X	0	24	19	0	5	0	6 747	0	2	4	6 803	1 044	469	8 316
3.7 Údržbářské a opravárenské služby	53	X	0	1	44	0	0	0	1	0	0	0	99	12 797	433	13 329
4 – Služby cestovní kanceláře/agentury a průvodce	24	X	2	0	14	0	0	0	0	44 001	19	66	44 126	145	91	44 361
4.1 Služby cestovních agentur	0	X	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
4.2 Služby cestovních kancelářů	0	X	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
4.3 Turistické informace a průvodcovské služby	0	X	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
5 – Kulturní služby	5	X	10	0	0	0	0	0	0	0	26 879	27	26 921	91	14	27 026
5.1 Divadla a koncerty	5	X	10	0	0	0	0	0	0	0	15 662	27	15 704	87	14	15 805
5.2 Muzea a ostatní kulturní služby	0	X	0	0	0	0	0	0	0	0	11 217	0	11 217	4	0	11 221
6 – Rekreační a ostatní zábavní služby	72	X	138	0	41	0	0	0	0	0	1	45 387	45 639	223	425	46 287
6.1 Sport a rekreační sportovní služby	68	X	6	0	41	0	0	0	0	0	0	20 170	20 285	136	414	20 835
6.2 Ostatní zábavní a rekreační služby	4	X	132	0	0	0	0	0	0	0	1	25 217	25 354	87	11	25 452
7 – Různé služby cestovního ruchu	0	X	0	0	0	0	0	6	0	0	1	11	18	47 567	307	47 891
7.1 Finanční a pojišťovací služby	0	X	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	45 491	4	45 495
7.2 Pronájem ostatního zboží	0	X	0	0	0	0	0	6	0	0	1	11	18	2 076	303	2 396
7.3 Ostatní služby cestovního ruchu	0	X	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
A.2 Související produkty	1 390	X	1 720	199	322	2	82	328	31	105	444	806	5 429	1 852 895	170 687	2 029 012
B. NESPECIFICKÉ PRODUKTY	1 884	X	729	1 496	1 256	0	1 538	6 144	199	320	410	2 520	16 496	161 089	4 884 192	5 061 776
Výstup celkem	38 317	4 305	85 677	12 008	27 118	258	28 742	12 820	6 978	44 652	27 786	49 042	337 703	2 082 476	5 070 874	7 491 054
Mezispotřeba celkem (kc)	19 916	1 041	48 234	5 292	16 003	228	23 134	11 113	3 475	38 877	13 579	34 710	215 602	1 327 990	3 261 492	4 805 084
Hrubá přidaná hodnota celkem (zc)	18 401	3 264	37 443	6 716	11 115	30	5 608	1 707	3 504	5 775	14 207	14 332	122 102	754 486	1 809 383	2 685 970
Podíl cestovního ruchu na hrubé přidané hodnotě (%)	77,9	100,0	48,4	51,6	45,4	23,5	62,7	19,7	5,8	100,0	31,7	7,1	48,8	2,6	0,2	3,1
Hrubá přidaná hodnota cestovního ruchu (zc)	14 338	3 264	18 126	3 467	5 048	7	3 514	335	204	5 775	4 505	1 017	59 600	19 801	3 449	82 850

TSA T6.2.1 Domácí nabídka a spotřeba vnitřního cestovního ruchu podle produktů v ČR v roce 2003 * (TSA tabulka T6) - souhrnná data

*Domestic supply and internal tourism consumption by products in the Czech Republic in 2003 * (TSA table T6) - basic data*

Ukazatel	Celkový výstup domácích výrobců (zc)	Dovoz	Daně minus dotace na domácí produkci a dovoz	Domácí nabídka (kc) ¹⁾	Spotřeba vnitřního cestovního ruchu	Podíl cestovního ruchu na nabídce (%)	Indicator
	<i>Total output of domestic producers (bp)</i>	<i>Imports</i>	<i>Taxes less sub-sidies of output and imports</i>	<i>Domestic supply (pp) ¹⁾</i>	<i>Internal tourism consumption</i>	<i>Tourism ratio on supply (%)</i>	
A. SPECIFICKÉ PRODUKTY	2 097 864	515 504	170 930	2 736 914	189 041	6,9	A. SPECIFIC PRODUCTS
A.1 Charakteristické produkty	354 948	47 383	-6 708	348 239	124 495	35,7	A.1 Characteristic products
1 – Ubytovací služby	34 745	11 171	1 606	36 351	31 043	85,4	1 – Accommodation services
2 – Stravovací služby	86 490	4 695	2 903	89 393	43 341	48,5	2 – Food and beverage serving services
3 – Služby osobní dopravy	86 774	20 295	-19 557	67 216	31 815	47,3	3 – Passenger transport services
4 – Služby cestovní kanceláře/agentury a průvodce	35 606	2 487	6 141	²⁾ 41 747	³⁾ 5 287	100,0	4 – Travel agency, tour operator and tourist guide services
5 – Kulturní služby	23 727	3 533	-430	23 297	8 534	36,6	5 – Culture services
6 – Rekreační a ostatní zábavní služby	43 298	1 056	2 142	45 440	3 571	7,9	6 – Recreation and other entertainment services
7 – Různé služby cestovního ruchu	44 308	4 146	487	44 795	905	2,0	7 – Miscellaneous tourism services
A.2 Související produkty	1 742 916	468 121	177 638	2 388 675	64 546	2,7	A.2 Connected products
B. NESPECIFICKÉ PRODUKTY	4 294 807	1 123 040	65 319	5 483 166	0	0,0	B. NON SPECIFIC PRODUCTS
Výstup celkem	6 392 671	1 638 544	236 249	8 267 464	189 041	2,3	Total output

¹⁾ Dovoz charakteristických produktů není zahrnut do domácí nabídky, neboť představuje spotřebu mimo ČR

²⁾ Zahrnuje kromě obchodní marže cestovních kancelářů a agentur také hodnotu nabízených produktů/služeb (např. ceny za ubytování, dopravu, stravování, pojištění apod.)

³⁾ Zahrnuje pouze marži cestovních kancelářů, agentur či průvodců

(zc) Základní ceny

(kc) Kupní ceny

^{*}) Revidovaná data

TSA T6.2.2 Domácí nabídka a spotřeba vnitřního cestovního ruchu podle produktů v ČR v roce 2004 * (TSA tabulka T6) - souhrnná data

v mil. Kč / CZK mil. / %

Ukazatel	Celkový výstup domácích výrobců (zc)	Dovoz	Daně mínus dotace na domácí produkci a dovoz	Domácí nabídka (kc) ¹⁾	Spotřeba vnitřního cestovního ruchu	Podíl cestovního ruchu na nabídce (%)	Indicator
	Total output of domestic producers (bp)	Imports	Taxes less sub-sidies of output and imports	Domestic supply (pp) ¹⁾	Internal tourism consumption	Tourism ratio on supply (%)	
A. SPECIFICKÉ PRODUKTY	2 328 814	642 813	203 908	3 123 144	207 847	6,7	A. SPECIFIC PRODUCTS
A.1 Charakteristické produkty	396 218	52 391	9 197	405 415	137 841	34,0	A.1 Characteristic products
1 – Ubytovací služby	37 286	12 579	3 839	41 125	35 095	85,3	1 – Accommodation services
2 – Stravovací služby	91 628	5 698	9 063	100 691	48 388	48,1	2 – Food and beverage serving services
3 – Služby osobní dopravy	95 364	22 710	-15 920	79 444	35 236	44,4	3 – Passenger transport services
4 – Služby cestovní kanceláře/agentury a průvodce	42 224	3 095	5 723	²⁾ 47 947	³⁾ 5 420	100,0	4 – Travel agency, tour operator and tourist guide services
5 – Kulturní služby	26 108	2 281	1 079	27 187	9 032	33,2	5 – Culture services
6 – Rekreační a ostatní zábavní služby	46 885	1 007	4 979	51 864	3 751	7,2	6 – Recreation and other entertainment services
7 – Různé služby cestovního ruchu	56 723	5 021	434	57 157	918	1,6	7 – Miscellaneous tourism services
A.2 Související produkty	1 932 596	590 422	194 711	2 717 729	70 006	2,6	A.2 Connected products
B. NESPECIFICKÉ PRODUKTY	4 723 683	1 325 349	75 125	6 124 156	0	0,0	B. NON SPECIFIC PRODUCTS
Výstup celkem	7 052 497	1 968 162	279 033	9 299 692	207 847	2,2	Total output

³⁾ Zahnuje pouze marži cestovních kanceláří, agentur či průvodců

(zc) Základní ceny

^{*)} Revidovaná data

(kc) Kupní ceny

TSA T6.2.3 Domácí nabídka a spotřeba vnitřního cestovního ruchu podle produktů v ČR v roce 2005 * (TSA tabulka T6) - souhrnná data

v mil. Kč / CZK mil. / %

Ukazatel	Celkový výstup domácích výrobců (zc)	Dovoz	Daně mínus dotace na domácí produkci a dovoz	Domácí nabídka (kc) ¹⁾	Spotřeba vnitřního cestovního ruchu	Podíl cestovního ruchu na nabídce (%)	Indicator
	Total output of domestic producers (bp)	Imports	Taxes less sub-sidies of output and imports	Domestic supply (pp) ¹⁾	Internal tourism consumption	Tourism ratio on supply (%)	
A. SPECIFICKÉ PRODUKTY	2 429 278	659 136	216 823	3 244 494	210 980	6,5	A. SPECIFIC PRODUCTS
A.1 Charakteristické produkty	400 266	60 742	6 953	407 218	138 259	34,0	A.1 Characteristic products
1 – Ubytovací služby	42 716	15 784	3 438	46 154	35 810	77,6	1 – Accommodation services
2 – Stravovací služby	89 885	9 846	9 502	99 387	48 413	48,7	2 – Food and beverage serving services
3 – Služby osobní dopravy	102 100	23 948	-18 973	83 126	35 480	42,7	3 – Passenger transport services
4 – Služby cestovní kanceláře/agentury a průvodce	44 361	2 624	5 955	²⁾ 50 316	³⁾ 4 886	100,0	4 – Travel agency, tour operator and tourist guide services
5 – Kulturní služby	27 026	1 325	601	27 627	9 027	32,7	5 – Culture services
6 – Rekreační a ostatní zábavní služby	46 287	788	5 990	52 277	3 739	7,2	6 – Recreation and other entertainment services
7 – Různé služby cestovního ruchu	47 891	6 427	440	48 331	904	1,9	7 – Miscellaneous tourism services
A.2 Související produkty	2 029 012	598 394	209 870	2 837 276	72 721	2,6	A.2 Connected products
B. NESPECIFICKÉ PRODUKTY	5 061 776	1 400 798	87 550	6 550 125	0	0,0	B. NON SPECIFIC PRODUCTS
Výstup celkem	7 491 054	2 059 934	304 373	9 855 361	210 980	2,1	Total output

¹⁾ Dovoz charakteristických produktů není zahrnut do domácí nabídky, neboť představuje spotřebu mimo ČR

²⁾ Zahrnuje kromě obchodní marže cestovních kanceláří a agentur také hodnotu nabízených produktů/služeb (např. ceny za ubytování, dopravu, stravování, pojištění apod.)

³⁾ Zahrnuje pouze marži cestovních kanceláří, agentur či průvodců

*) Revidovaná semi-definitivní data

(zc) Základní ceny

(kc) Kupní ceny

T7 – Zaměstnanost v cestovním ruchu
MZ T11.1 Souhrnné ukazatele zaměstnanosti v cestovním ruchu v ČR v letech 2003-2006 ^{1) *}

Ukazatel	2003	2004	2005	2006	Indicator
Počet zaměstnaných osob v cestovním ruchu	228 620	232 097	237 890	239 465	Number of people employed in tourism
v tom podle postavení v zaměstnání					by status in employment
sebezaměstnaní ²⁾	57 849	59 176	56 599	58 679	self-employed ²⁾
zaměstnanci	170 772	172 920	181 291	180 786	employees
v tom podle sezónnosti					by seasonality
1. čtvrtletí	228 048	230 479	237 250	235 066	1 ^e quarter
2. čtvrtletí	223 707	233 965	236 853	238 075	2 ^e quarter
3. čtvrtletí	228 619	235 552	239 609	242 549	3 ^e quarter
4. čtvrtletí	234 107	228 390	237 850	242 168	4 ^e quarter
v tom podle pracovního úvazku					by working scheme
plný úvazek	214 980	216 665	223 999	223 701	full-time
zkrácený úvazek	13 640	15 432	13 891	15 764	part-time
v tom zaměstnanci podle trvalosti úvazku					by permanency of job
na dobu určitou	17 353	19 314	17 273	16 653	job for determinate period
na dobu neurčitou	153 419	153 607	164 019	164 133	permanent job
v tom podle pohlaví					by sex
muži	107 509	109 427	114 899	114 949	males
ženy	121 111	122 670	122 992	124 516	females
v tom podle věku					by age
15-24	34 158	33 933	31 247	28 799	15-24
25-34	63 521	66 998	73 529	74 229	25-34
35-44	53 049	53 868	54 693	56 580	35-44
45-55	54 538	52 132	52 305	51 925	45-55
55+	23 354	25 166	26 117	27 932	55+
v tom podle vzdělání					by level of education
ISCED 1 a 2	16 050	13 587	12 145	12 572	ISCED 1 and 2
ISCED 3 a 4	194 350	199 366	203 927	205 171	ISCED 3 and 4
ISCED 5 a 6	18 220	19 143	21 818	21 722	ISCED 5 and 6
v tom podle státní příslušnosti					by nationality
rezidenti	222 796	225 431	232 222	232 266	residents
nerezidenti	5 825	6 666	5 669	7 199	non-residents
Podíl CR na celkové zaměstnanosti Zaměstnané osoby (v %)	4,64	4,70	4,77	4,71	Tourism ratio on total employment People employed (%)
Počet pracovních míst v cestovním ruchu ³⁾	225 804	228 196	234 671	235 744	Number of jobs in tourism ³⁾
v tom podle postavení v zaměstnání					by status in employment
sebezaměstnaní ²⁾	57 402	58 462	56 253	58 405	self-employed ²⁾
zaměstnanci	168 402	169 734	178 418	177 339	employees
Podíl CR na celkové zaměstnanosti Pracovní místa (v %)	4,61	4,65	4,73	4,67	Tourism ratio on total employment Jobs (%)

TSA T10.1 Počet cest a přenocování podle typu cestovního ruchu a kategorie návštěvníků v ČR v letech 2003-2006 (TSA tabulka T10)

Rok 2006 / Year 2006 ³⁾

v tis. / thous.

Ukazatel	Příjezdový CR			Domácí CR			Výjezdový CR			Indicator
	Jednodenní návštěvníci	Turisté	Návštěvníci celkem	Jednodenní návštěvníci	Turisté	Návštěvníci celkem	Jednodenní návštěvníci	Turisté	Návštěvníci celkem	
	Same-day visitors	Tourists	Total visitors	Same-day visitors	Tourists	Total visitors	Same-day visitors	Tourists	Total visitors	
Počet cest	10 370	12 805	23 175	70 383	31 222	101 604	2 585	7 785	10 370	Number of trips
Počet přenocování	x	36 095	36 095	x	102 258	102 258	x	53 874	53 874	Number of overnights

Rok 2005 / Year 2005 ²⁾

v tis. / thous.

Ukazatel	Příjezdový CR			Domácí CR			Výjezdový CR			Indicator
	Jednodenní návštěvníci	Turisté	Návštěvníci celkem	Jednodenní návštěvníci	Turisté	Návštěvníci celkem	Jednodenní návštěvníci	Turisté	Návštěvníci celkem	
	Same-day visitors	Tourists	Total visitors	Same-day visitors	Tourists	Total visitors	Same-day visitors	Tourists	Total visitors	
Počet cest	10 232	12 625	22 856	72 116	32 561	104 677	2 503	8 286	10 789	Number of trips
Počet přenocování	x	35 317	35 317	x	106 761	106 761	x	57 155	57 155	Number of overnights

Rok 2004 / Year 2004 ¹⁾

v tis. / thous.

Ukazatel	Příjezdový CR			Domácí CR			Výjezdový CR			Indicator
	Jednodenní návštěvníci	Turisté	Návštěvníci celkem	Jednodenní návštěvníci	Turisté	Návštěvníci celkem	Jednodenní návštěvníci	Turisté	Návštěvníci celkem	
	Same-day visitors	Tourists	Total visitors	Same-day visitors	Tourists	Total visitors	Same-day visitors	Tourists	Total visitors	
Počet cest	9 829	12 150	21 979	71 904	33 194	105 098	2 951	7 894	10 845	Number of trips
Počet přenocování	x	34 284	34 284	x	113 807	113 807	x	54 435	54 435	Number of overnights

Rok 2003 / Year 2003 ¹⁾

v tis. / thous.

Ukazatel	Příjezdový CR			Domácí CR			Výjezdový CR			Indicator
	Jednodenní návštěvníci	Turisté	Návštěvníci celkem	Jednodenní návštěvníci	Turisté	Návštěvníci celkem	Jednodenní návštěvníci	Turisté	Návštěvníci celkem	
	Same-day visitors	Tourists	Total visitors	Same-day visitors	Tourists	Total visitors	Same-day visitors	Tourists	Total visitors	
Počet cest	8 313	10 267	18 580	64 565	37 561	102 126	2 969	8 601	11 570	Number of trips
Počet přenocování	x	29 638	29 638	x	118 628	118 628	x	64 792	64 792	Number of overnights

									<i>overnights</i>
--	--	--	--	--	--	--	--	--	-------------------

TSA T10.2 Počet ubytovacích zařízení podle typu ubytování v ČR v letech 2003-2006 (TSA tabulka T10)
Number of establishments by forms of accommodation in the Czech Republic in 2003-2006 (TSA table T10)

Rok 2006 / Year 2006 ³⁾

Ukazatel	Hotely a podobná zařízení	Ostatní hromadná zařízení	Individuální zařízení	Druhé domovy ¹⁾	Indicator
	Hotels and similar	Other collective establishments	Individual establishments	Second homes ¹⁾	
Počet zařízení	4 314	3 302	.	434 000	Number of establishments
Počet pokojů	101 563	66 019	.	.	Number of rooms
Počet lůžek	236 104	205 864	.	2 170 000	Number of beds
Čisté využití pokojů (%)	43,0	-	.	.	Net use of rooms (%)
Čisté využití lůžek (%)	35,8	-	.	.	Net use of beds (%)

Rok 2005 / Year 2005 ²⁾

Ukazatel	Hotely a podobná zařízení	Ostatní hromadná zařízení	Individuální zařízení	Druhé domovy ¹⁾	Indicator
	Hotels and similar	Other collective establishments	Individual establishments	Second homes ¹⁾	
Počet zařízení	4 278	3 327	.	434 000	Number of establishments
Počet pokojů	99 916	64 600	.	.	Number of rooms
Počet lůžek	232 211	201 000	.	2 170 000	Number of beds
Čisté využití pokojů (%)	42,4	-	.	.	Net use of rooms (%)
Čisté využití lůžek (%)	35,8	-	.	.	Net use of beds (%)

Rok 2004 / Year 2004 ¹⁾

Ukazatel	Hotely a podobná zařízení	Ostatní hromadná zařízení	Individuální zařízení	Druhé domovy ¹⁾	Indicator
	Hotels and similar	Other collective establishments	Individual establishments	Second homes ¹⁾	
Počet zařízení	4 311	3 329	.	434 000	Number of establishments
Počet pokojů	98 764	65 911	.	.	Number of rooms
Počet lůžek	229 689	203 525	.	2 170 000	Number of beds
Čisté využití pokojů (%)	44,1	-	.	.	Net use of rooms (%)
Čisté využití lůžek (%)	37,0	-	.	.	Net use of beds (%)

Rok 2003 / Year 2003 ¹⁾

Ukazatel	Hotely a podobná zařízení	Ostatní hromadná zařízení	Individuální zařízení	Druhé domovy ¹⁾	Indicator
	Hotels and similar	Other collective establishments	Individual establishments	Second homes ¹⁾	
Počet zařízení	4 377	3 549	.	434 000	Number of establishments
Počet pokojů	98 086	72 631	.	.	Number of rooms
Počet lůžek	226 770	219 326	.	2 170 000	Number of beds
Čisté využití pokojů (%)	42,1	-	.	.	Net use of rooms (%)
Čisté využití lůžek (%)	35,4	-	.	.	Net use of beds (%)

¹⁾ Odhad z údajů SDLB 1991 a 2001, údaj včetně neobydlených domů z důvodu rekreačního využití

¹⁾ Revidovaná data

²⁾ Revidovaná semi-definitivní data

³⁾ Předběžná data

TSA T11.1 Hlavní ukazatele národního hospodářství a cestovního ruchu v ČR v letech 2003-2006

Main indicators of the national economy and tourism in the Czech Republic in 2003-2006

v mil. Kč / CZK mil. / %

Ukazatel	2003 ¹⁾	2004 ¹⁾	2005 ²⁾	2006 ³⁾	Indicator
Produkce celkem (zc)	6 392 671	7 052 497	7 491 054	8 493 869	Total output (bp)
Mezispotřeba celkem (kc)	4 032 823	4 517 370	4 805 084	5 580 367	Total intermediate consumption (pp)
Hrubá přidaná hodnota celkem (zc)	2 359 848	2 535 127	2 685 970	2 913 502	Total gross value added (bc)
Daně minus dotace	236 249	279 033	304 373	334 745	Taxes less subsidies
Hrubý domácí produkt	2 596 097	2 814 160	2 990 343	3 248 247	Gross domestic product
Podíl cestovního ruchu na hrubé přidané hodnotě (v %)	3,5	3,3	3,1	2,9	Tourism ratio on gross value added (%)
Hrubá přidaná hodnota cestovního ruchu (zc)	81 562	84 618	82 850	84 970	Tourism gross value added (bc)
HPH CR - Charakteristická odvětví	59 390	62 131	59 600	61 263	TGVA - Characteristic industries
HPH CR - Související odvětví	18 536	19 292	19 801	20 422	TGVA - Connected industries
HPH CR - Nespecifická odvětví	3 636	3 196	3 449	3 284	TGVA - Non specific industries
HPH CR - Charakteristická odvětví (v %)	72,8	73,4	71,9	72,1	TGVA - Characteristic industries (%)
HPH CR - Související odvětví (v %)	22,7	22,8	23,9	24,0	TGVA - Connected industries (%)
HPH CR - Nespecifická odvětví (%)	4,5	3,8	4,2	3,9	TGVA - Non specific industries (%)
Daně CR	7 332	15 647	14 581	13 995	Tourism taxes
HDP CR	88 894	100 266	97 431	98 964	Tourism gross domestic product
Podíl cestovního ruchu na hrubém domácím produktu (v %)	3,4	3,6	3,3	3,0	Tourism ratio on gross domestic product (%)

¹⁾ Revidovaná data (zc) Základní ceny

²⁾ Revidovaná semi-definitivní data (kc) Kупní ceny

³⁾ Předběžná data

